magazin istoric

ANUL XIII Nr. 10 (151) OCTOMBRIE 1979

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN

LA TRECUTU-I MARE, MARE VIITOR!
PROGRAMUL
P.C.R.

magazin istoric

Revistă de cultură istorică

Anul XIII - Nr. 10 (151)

octombrie 1979

Redactor şef

CRISTIAN POPIŞTEANU

Redactor şef adjunct

NICOLAE MINEI

Colegiul redacţiei

DUMITRU ALMAŞ

CONSTANTIN ANTIP

ADOLF ARMBRUSTER

VIRGIL CĂNDEA

NICOLAE COPOIU

LUDOVIC DEMÉNY

TITU GEORGESCU

DINU C. GIURESCU

ŞTEFAN PAŞCU

M. PETRESCU-DÎMBOVIŢA

ŞTEFAN ŞTEFĂNESCU

COPERTELE NOASTRE

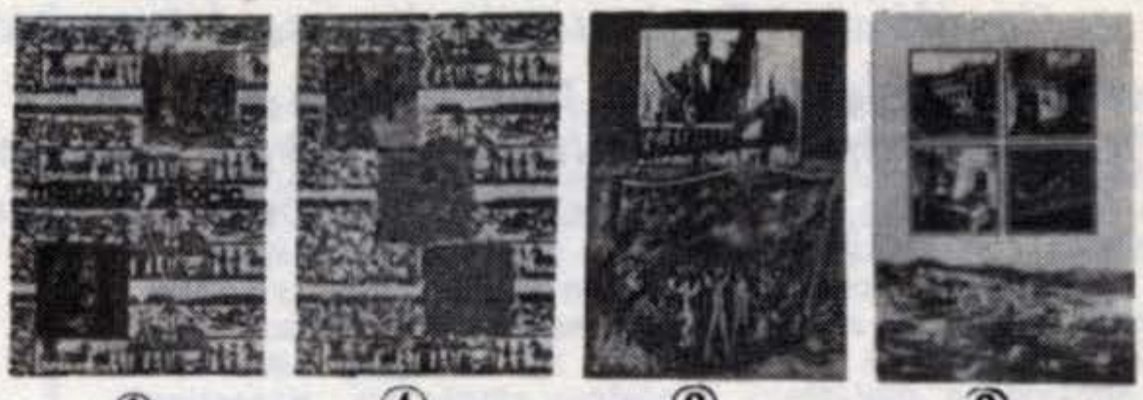

① ④ ② ③

①④ Mărturii ale multimilenarei civilizaţii chineze. Fundalul: desen din timpul dinastiei Han (206 î.e.n.-220 e.n.), ilustrînd momente din viaţa cotidiană. Imaginile policrome: joc de şah (sec. XIX) din coral, argint şi lapis-lazuli — mineral de culoare albastră — şi călăreţ din pămînt ars, datînd din vremea dinastiei Tang (618-907). Peisaj, detaliu dintr-o pictură pe mătase (sec. XIX); dulap din lemn lăcuit, cu intarsii (sec. XIX); la o partidă de go, vechi joc chinezesc, pictură pe mătase datînd din sec. XVII. Obiecte din fondurile Muzeului de artă al R.S.R. **(Pagini de istorie chineză, p. 33)**.

② Insurecţia de la 23 August 1944 şi lupta eroică a poporului sub conducerea Partidului Comunist Român reprezintă nesecate şi generoase izvoare de creaţie artistică. Pictură de Spiru Chintilă (imaginea de sus) şi sculptură de Gheorghe Adoc **(În fruntea luptei antifasciste a poporului român, p. 14)**

③ Pentru Napoleon, Elba a fost locul unui exil primitor: **a)** conacul de vară din San Martino al fostului împărat... **b)** ... şi „Sala egipteană" din interiorul edificiului; **c)** Dormitorul lui Napoleon din „Palatul Morilor"; **d)** Masca mortuară a lui Bonaparte, aflată la Portoferraio... **e)** ...şi vedere generală a portului **(Povestea Insulei Elba, p. 47)**

sumar

Istoria împlinirilor noastre: CRISTIAN POPIŞTEANU 2
Tineretul sub flamurile de luptă ale Partidului Comunist Român: CONSTANTIN PETCULESCU, OLIMPIU MATICHESCU 4
În fruntea luptei antifasciste a poporului român: GH. I. IONIŢĂ 14
Pentru eliberarea fraţilor: NICOLAE CONSTANTIN 18
Istoria românilor în Portugalia 21
Scornicești — 400. O străveche vatră românească: ION SPĂLĂŢELU 22
Un nou for ştiinţific de cercetare — Institutul de tracologie 27
Vitalitatea poporului român — o realitate care continuă cu strălucire secolele trecute: VICTOR SĂHLEANU 28
Vechi ca şi cele mai vechi popoare europene: GHEORGHE BANU 31
Pagini de istorie chineză ● **O străveche civilizaţie:** PAUL ANGHEL ● **Bătălia de la Sanyuanli** 33
Milano 1979. Perpetuarea unor vechi tradiţii: V. CÂNDEA 41
14 august 1936. N. Titulescu-Pierre Cot. Multiplele consecinţe politice ale unui demers personal: GEORGE G. POTRA 42
Povestea Insulei Elba: FRIEDRICH KOLLMANN 47
Răspuns la scrisorile unui tovarăş de închisoare: ERNST THĂLMANN 49
1945. Eisenhower contramandează retragerea: CHARLES DE GAULLE 53
Corespondenţă diplomatică Bucureşti-Bruxelles: NICOLAE MINEI 56
Cititorii scriu istorie 60

● **Cărţi sosite la redacţie... 59** ● **Poşta** Magazin istoric ...**62**

„Strălucitele victorii obținute în perioada de la revoluția din august 1944 sînt rezultatul eforturilor entuziaste și neobosite, ale muncii eroice, pline de abnegație a clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, a tuturor celor ce muncesc, fără deosebire de naționalitate. Toate aceste succese demonstrează minunata forță creatoare a poporului nostru, stăpîn deplin pe destinele sale, sînt o vie expresie a superiorității socialismului, care asigură manifestarea plenară a energiilor și geniului întregului popor, în slujba bunăstării, independenței, colaborării și păcii".

NICOLAE CEAUȘESCU

Congresul XII al Partidului Comunist Român

ISTORIA ÎMPLINIRILOR NOASTRE

Nici un istoric al lumilor trecute nu a avut în față o situație istorică atît de complexă, de dinamică, de contradictorie, de diversificată, de novatoare, pe multiple planuri, cum este cea din vremurile noastre. Și, fără îndoială, nici perspective revoluționare de o asemenea amploare și profunzime care să deschidă atîtor popoare drumul unei noi istorii. Corelația dintre evoluția generală a umanității în ultimele decenii și momentul revoluționar dintr-o țară sau alta a devenit calitativ superioară prin efectul acestuia de puternic accelerator la scara istoriei poporului respectiv. Revoluțiile de eliberare națională și socială din veacul nostru în general, revoluțiile democratice, revoluțiile socialiste în special, au devenit sinonime cu rampele unor gigantice propulsoare istorice pe orbitele progresului social-economic pentru zeci și zeci de popoare. Trăind într-o lume a interdependențelor din ce în ce mai accentuate și mai subtile, determinante și primordiale rămîn și vor rămîne pentru progresul omenirii, e sigur, contribuțiile originale ale fiecărui popor, ale fiecărei națiuni, la descifrarea căilor propriei dezvoltări, la asigurarea valorificării propriilor necesități și năzuințe, la împlinirea propriilor idealuri și aspirații.

Cei 35 ani trecuți de la epocala **insurecție română din august 1944 au înfăptuit cu puterea atotconvingătoare a realităților că poporul român nu numai că a trecut cu succes examenul revoluțiilor, dar a și demonstrat în practică deplina sa capacitate de a le folosi integral potențialul, de a le apăra consecvent și ferm cuceririle, de a le dezvolta pentru construirea unei noi societăți și civilizații.**

Iată de ce, scrutată multilateral sub un unghi de vedere istoric, memorabila cotitură în destinul nostru național din august 1944 apare epocală, **concentrînd în ea, ca într-un focar, nu numai toate energiile și voința poporului mobilizate, conduse și direcționate de Partidul Comunist Român, ci și întreaga experiență istorică, politică milenară a poporului român.**

Epocală, **pentru că înfăptuirea insurecției a marcat începutul acelor ample mișcări sociale ale maselor largi ale poporului nostru, în frunte cu clasa muncitoare, conduse de Partidul Comunist Român, pentru transformarea pe cale revoluționară a întregii societăți.**

Epocală, **pentru că fiind o mare revoluție de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a pus capăt pentru totdeauna dictaturii antonesciene, dominației Germaniei hitleriste, a deschis calea dezvoltării libere și suverane a poporului român, a cuceririi depline a independenței naționale, a transformării democratice și apoi socialiste a societății românești.**

Epocală, **pentru că de atunci România a parcurs mai multe etape istorice: înfăptuirea revoluției democratice, a revoluției socialiste, construcția bazelor socialismului și consolidarea noii orînduiri sociale în țara noastră, trecerea la înfăptuirea mărețului Program de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a țării spre comunism.**

În toate devenirile istorice ale acestor 35 ani s-a vădit știința de viață a poporului român, adunată din secole și secole de originale aptitudini de a-și conduce și construi țara potrivit vremurilor noi, s-a vădit capacitatea maselor călăuzite de comuniști de a integra România perspectivelor revoluționare deschise în august 1944. Pentru că, după cum au dovedit-o și o dovedesc mereu evenimentele, este cu adevărat esențial de a nu pierde clipa revoluției, de a nu o lăsa să treacă fără a o desăvîrși.

Acțiunea hotărîtă, energică, entuziastă a forțelor revoluționare ale poporului român, avînd în frunte pe comuniști, a asigurat desfășurarea ascendentă a procesului revoluționar atît de complex din țară, contribuind pe această cale la întărirea raportului de forțe favorabile socialismului și păcii pe arena mondială, a asigurat promptitudinea și eficiența originală a soluțiilor revoluționare din fiecare etapă prin aplicarea creatoare a adevărurilor generale ale revoluției la situația concret-istorică, fapt ce a ilustrat strălucit și o capacitate de gîndire teoretică, științifică, materialist-dialectică și istorică.

Dacă acum, în preajma celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, eveniment de cea mai mare însemnătate în viața partidului și a poporului, vrem să definim succint istoricește cum s-a schimbat din temelii înfățișarea țării, modul de viață al românilor, trebuie să spunem că România s-a transformat, într-o perioadă istorică scurtă, dintr-o țară cu un pronunțat caracter agrar, cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, într-un stat industrial-agrar, cu o industrie modernă în continuă dezvoltare și cu o agricultură socialistă în plin proces de modernizare, cu un nivel de civilizație materială și spirituală tot mai ridicat. Industria țării dă în prezent o producție de circa 42 ori mai mare decît în 1938, devenind ramura conducătoare a economiei cu ponderea principală în crearea venitului național. Producția agriculturii — ramură de bază a economiei noastre naționale —, a crescut, în același timp, de aproape trei ori și jumătate.

Înregistrăm în ultimele cincinale un ritm mediu de dezvoltare economică de 12%, ceea ce ne plasează între țările cu ritmurile cele mai înalte în întreaga perioadă postbelică. Prin aplicarea hotărîrilor Congreselor IX, X, XI, ale Conferințelor naționale din 1967, 1972, 1977 se aplică o politică de repartizare echitabilă a forțelor de producție pe teritoriu, se asigură dezvoltarea armonioasă, în ritm rapid, a tuturor județelor. Se ridică pe un plan superior autoconducerea muncitorească și întărirea auto-

gestiunii economico-financiare a întreprinderilor, îmbinarea armonioasă a autonomiei fiecărei unități cu conducerea unitară a întregii vieți economico-sociale. Societatea noastră socialistă este formată astăzi din clase și categorii sociale legate prin interese și aspirații comune, acționînd în strînsă unitate și colaborare pentru înfăptuirea Programului partidului, pentru ridicarea României pe noi culmi de civilizație.

O cucerire istorică a acestor ani o constituie rezolvarea, în spiritul principiilor socialismului, a problemei naționale, asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate, posibilități de afirmare în viața politică, socială și culturală a tuturor fiilor țării.

Devenite clase noi ale societății noastre, clasa muncitoare și țărănimea, a căror alianță a fost și este temelia de granit a regimului nostru socialist, precum și intelectualitatea nouă se bucură de o civilizație modernă, de binefacerile științei și culturii. Veniturile reale ale populației au crescut de circa 6 ori în 1978, față de anul 1950. S-a dezvoltat puternic desfacerea de produse agroalimentare, România situîndu-se astăzi, din punct de vedere al consumului de calorii pe locuitor, printre primele 10 țări ale lumii. S-au îmbunătățit condițiile de locuit — în perioada 1950-1978 construindu-se peste 4 milioane locuințe.

Edițiile Festivalului „Cîntarea României" au ilustrat grăitor geniul creator al poporului, capacitatea sa de a dezvolta, în condițiile istorice noi, revoluționare, tradițiile artei și culturii milenare preluate de la strămoși.

În ansamblul noii dezvoltări istorice a poporului român, în aceste trei decenii și jumătate cuanta creșterii demografice din anii construcției socialiste ne apare impresionantă: 5 milioane și jumătate de oameni. Acest spor de populație, care se cifrează, între 1950-1978 la aproximativ un sfert din totalul cetățenilor actuali, are semnificații pozitive numeroase, începînd cu nivelul de trai și sfîrșind cu satisfacțiile unui mod de viață care îngăduie o afirmare cît mai deplină a personalității umane, țel primordial al întregii politici a partidului comunist. Un viitor studiu al istoriei civilizației românești contemporane va trebui neapărat să cuprindă (și aceasta într-un context nu numai național, ci și internațional) o evaluare a cuantei sale demografice.

Dacă acum, în preajma celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, eveniment de cea mai mare însemnătate în viața comuniștilor și a tuturor fiilor patriei, am vrea să definim succint istoricește importanța documentelor sale, dezbătute de partid și de popor, vom spune că ele deschid noi și luminoase perspective creației materiale și spirituale a poporului nostru în făurirea civilizației socialiste și comuniste. Directivele și orientările pe care le va adopta Congresul, privind dezvoltarea economico-socială a țării, cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, cercetarea și dezvoltarea energetică, pornesc de la faptul că planul 1981-1985 este cel de-al cincinal al etapei strategice de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Obiectivul fundamental al perioadei 1981-1985 îl constituie continuarea înfăptuirii prevederilor Programului partidului, intrarea societății românești într-o fază nouă, superioară, a dezvoltării sale, în care vor avea loc afirmarea cu putere a revoluției tehnico-științifice contemporane în toate domeniile, accelerarea trecerii, pe baza acumulărilor cantitative obținute în cincinalele precedente, la o nouă calitate a activității economico-sociale, ridicarea pe o treaptă mai înaltă a gradului de bunăstare și civilizație al întregului popor, întărirea independenței și suveranității patriei noastre socialiste.

Pornindu-se de la interesele supreme ale patriei, ținînd seama și de complexitatea evoluțiilor internaționale, prin concentrarea tuturor energiilor și capacităților umane, a tuturor resurselor țării spre accelerarea procesului de apropiere a României de nivelul statelor avansate, asigurîndu-se satisfacerea tot mai deplină a necesităților tuturor cetățenilor, Congresul va stabili orientările de perspectivă pînă în 1990.

Deceniul 1981-1990 este etapa hotărîtoare a înfăptuirii obiectivului fundamental al Programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea premiselor materiale și sociale ale trecerii treptate la comunism. Realizarea acestui obiectiv impune creșterea puternică a forțelor de producție — pe baza dezvoltării armonioase a industriei și agriculturii, a celorlalte ramuri ale economiei naționale —, încorporarea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, valorificarea superioară a resurselor materiale și a muncii sociale, modernizarea structurii producției, astfel încît deceniul 1981-1990 să devină cu adevărat „deceniul științei, tehnologiei, calității și eficienței".

De o mare însemnătate în actualul context național și mondial este prevederea care pornește de la necesitatea ca, în viitorul deceniu, România să devină independentă din punct de vedere al energiei și al combustibilului.

În preajma evenimentului care generează o stare de entuziasm creator în rîndul tuturor oamenilor muncii din țara noastră — cel de-al XII-lea Congres al P.C.R. — ne apare cu și mai multă putere rolul partidului investit cu responsabilitatea istorică a destinului românesc în condițiile în care — după cum relevă la consfătuirea din septembrie de la Comitetul Central, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „revoluția proletară, socialistă, nu trebuie considerată încheiată odată cu preluarea puterii politice, odată cu realizarea proprietății socialiste. Desigur, acestea sînt momente importante ale revoluției socialiste, dar ele nu încheie procesul revoluționar; dimpotrivă, creează condiții pentru afirmarea și dezvoltarea lui. Procesul revoluționar, revoluția socialistă continuă — și trebuie să se dezvolte continuu în conformitate cu fiecare stadiu istoric — atît în domeniul forțelor de producție, cît și al transformărilor structurii socialiste, al relațiilor de producție și sociale, al conducerii societății, al modului de viață al oamenilor. Procesul revoluționar va continua și se va manifesta cu putere în toată opera de făurire a socialismului, a societății socialiste multilateral dezvoltate, a societății comuniste. Trebuie să înțelegem că în permanență vor avea loc transformări revoluționare și că trebuie să conducem procesul acestor transformări. Partidului nostru, ca partid revoluționar, comunist, îi revine rolul de a conduce științific aceste procese revoluționare. Numai așa el își va putea îndeplini misiunea de forță politică conducătoare a societății, va asigura conducerea poporului pe calea socialismului și comunismului!".

Privind cu legitimă mîndrie patriotică și internaționalistă opera istorică pe care a realizat-o poporul român în acești 35 ani, dînd viață idealurilor socialismului, ne amintim cu cîtă însuflețire și îndreptățire își formulau, în urmă cu un secol, aspirațiile de luptă socialiștii români, cu cîtă încredere în forța maselor de a realiza noua societate se avînta pe calea revoluționară primul partid politic al clasei muncitoare acum aproape nouă decenii. Celebra teză „socialismul nu este o plantă exotică de import în România", pe care socialiștii români o susținuseră în marile dispute de idei și în bătăliile de clasă a căpătat girul celei mai pregnante realități, al minunatelor împliniri ale acestor 35 ani.

Istoria românească a ultimelor decenii a fost martoră că partidul comunist nu cunoaște alte țeluri mai înalte decît libertatea, prosperitatea și fericirea poporului, că politica sa corespunde pe deplin intereselor și aspirațiilor vitale ale întregii noastre națiuni socialiste. În această perioadă hotărîtoare pentru destinele României, Partidul Comunist Român a fost tot timpul la înălțimea misiunii sale istorice, a exercitat cu succes rolul de forță politică conducătoare a întregii societăți, unind toate forțele națiunii într-o direcție unică, accelerînd progresul material și spiritual, făurirea vieții demne și prospere pentru toți cei ce muncesc, afirmarea liberă și independentă a României socialiste.

Orice analiză obiectivă a transformărilor revoluționare din România contemporană va remarca faptul că, în dezvoltarea socialistă a țării noastre, cele mai mari realizări, pe toate planurile creației materiale și spirituale, ca și în afirmarea sa liberă și demnă între națiunile lumii, sînt cele din perioada inaugurată de Congresul IX al P.C.R., devenită cea mai rodnică și mai bogată în împliniri din întreaga noastră istorie.

Cu drept numită de popor epocă de aur, ea este direct asociată cu prodigioasa activitate internă și internațională, cu excepționala clarviziune și profunzime de gîndire, cu pasiunea, devotamentul și responsabilitatea revoluționare ale celui mai iubit fiu al poporului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cărui realegere în fruntea partidului ca secretar general este susținută cu sentimente de puternic entuziasm de milioanele de comuniști din organizațiile de partid, de colectivele de oameni ai muncii, practic de toți cetățenii țării.

Orice analiză obiectivă a acestor împliniri va remarca pecetea de geniu care aureolează istoria românească, încrustînd numele secretarului general al partidului, întîiul președinte al Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, între marii cîtitori de țară, făuritor al noii sale civilizații, care a ridicat măreția numelui de român la culmi neatinse în lume.

Cristian POPIȘTEANU

repere cronologice

TINERETUL SUB FLAMURILE DE LUPTĂ ALE P.C.R.

„Tineretul, prin dinamismul și receptivitatea sa la idealurile de libertate și dreptate socială, la schimbările înnoitoare, a reprezentat întotdeauna de-a lungul istoriei un însemnat factor al progresului societății. Din veac în veac, el a preluat și dezvoltat virtuțile și tradițiile înaintate ale poporului; înfruntînd greutăți, dînd nenumărate jertfe, el a jucat un rol de seamă în lupta împotriva asupritorilor, pentru dezrobirea socială, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale".

NICOLAE CEAUȘESCU

Dinamică și receptivă la idealurile de dreptate socială și libertate națională, la schimbările înnoitoare, animată în permanență de un înflăcărat patriotism, tînăra generație s-a aflat, în decursul istoriei poporului nostru, alături de cele mai înaintate forțe ale societății, în primele rînduri ale amplelor mișcări revoluționare, progresiste, pe plan social și politic, ale luptei tenace și necurmate a poporului român pentru independență, demnitate și apărarea ființei sale naționale.

În epoca modernă și contemporană, istoria mișcării revoluționare și democratice de tineret a fost nemijlocit legată și puternic înrîurită de procesul rapid de dezvoltare și afirmare pe scena vieții social-politice românești a mișcării muncitorești și socialiste în care s-a încorporat și contribuția tinerilor militanți socialiști. Cu îndreptățit temei se poate afirma că încă de la începuturile sale, din mișcarea socialistă din România au făcut parte numeroși studenți și tineri intelectuali socialiști care s-au remarcat printr-o susținută activitate teoretică și practică de răspîndire a socialismului științific, a ideilor marxiste în toate straturile societății. Legăturile permanente, pe multiple planuri, statornicite între tînăra generație și mișcarea muncitorească, conducerea de către partidul politic al proletariatului a organizațiilor tineretului muncitor au avut drept consecință accelerarea procesului de maturizare politico-ideologică a tineretului revoluționar, de creștere a combativității și a conștiinței sale de clasă, a luptei pentru unitate.

Transformarea partidului socialist în Partidul Comunist Român, în mai 1921, a marcat o nouă etapă, superioară, și în istoria mișcării revoluționare de tineret. Această nouă etapă s-a caracterizat prin profunde mutații în structura organizatorică, dar, mai ales, în conținutul acțiunii politice și al muncii de educație revoluționară a tineretului, prin preocuparea statornică a partidului comunist pentru unificarea tuturor organizațiilor socialiste de tineret într-o organizație comunistă unică pe plan național.

Să urmărim, în continuare, prin intermediul unui calendar, momente principale din istoria mișcării revoluționare a tineretului din patria noastră[1], începînd din memorabilul an 1921.

---

* Vinietele reprezintă secvențe din imagini ce ilustrează participarea tineretului la acțiunile revoluționare organizate și conduse de Partidul Comunist Român.

P.4—1 Mai 1921; p.6 — *august 1927:* tineri participanți la o grevă a tipografilor; p.8 — *august 1929:* greva minerilor din Lupeni; p. 10 — *ianuarie-februarie 1933:* marile bătălii revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști; p.12 — tineretul în primele rînduri ale luptei pentru edificarea noii orînduiri.

[1] Grupajul a fost realizat pe baza informațiilor cuprinse în lucrările: **File din istoria U.T.C.,** Ed. Politică, 1971; **Tineretul comunist în acțiune,** Ed. Științifică, 1972; **Crearea Uniunii Tineretului Comunist,** Ed. Politică, 1972; **Frontul Studențesc Democrat,** Ed. Politică, 1977; **Apărarea Patriotică,** Ed. Științifică, 1971; **1 Mai 1939 — moment semnificativ în lupta poporului român împotriva primejdiei fasciste, pentru apărarea independenței și suveranității naționale,** Ed. Politică, 1974; **Apărarea Patriotică contra teroarei fasciste,** 1945; Michel P. Hamelet: **Nicolae Ceaușescu. Biografie și texte selectate,** Ed. Politică, 1971; s-au utilizat informații din **Arhiva C.C. al P.C.R.,** fondurile 74 (dosar 4747), 1 (dosarele 35 și 85, mapele 12-13/1939), 4 (dosar 708), 95 (dosarele 1801 și 14481), 85 (dosarele 1 și 15020, mapele 17, 19-21); **Arhiva I.S.I.S.P.,** fondurile VII (dosarele 1801 și 1808), XVII (dosarul 2861), VIII (dosarul 2866), XV (dosarul 1566); din Expoziția permanentă „Momente din istoria U.T.C.", realizată de Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, precum și din studii și articole apărute în: **Scînteia** din 21 septembrie 1944, **Era socialistă,** nr. 13/1975; **Flacăra** din 26 ianuarie 1978; **Revista de istorie,** nr. 1/1979 și **Scînteia tineretului** din 5 iulie 1979.

1921

9-10 mai: Prezenți, ca delegați, la lucrările Congresului de creare a P.C.R. din mai 1921, reprezentanții Mișcării Tineretului Socialist din Vechiul Regat (M.T.S. — V.R.) și ai Uniunii Tineretului Muncitor din Ardeal și Banat (U.T.M. — A.B.) reiau în discuție în două ședințe comune problema unificării organizațiilor regionale de tineret. Dezbaterile evidențiază dorința și acordul de principiu asupra realizării neîntîrziate a unificării politice și organizatorice a mișcării de tineret din România.

18 septembrie: Comitetul P.C.R. creat în București începe să utilizeze, timp de cîteva luni, coloanele gazetei *Tineretul socialist* — reapărută la 28 august — în locul ziarului *Socialismul*, suspendat de autorități. „*Tineretul socialist* — scria ulterior *Socialismul* — s-a decis cu curaj să sacrifice oricît din paginile lui, dedicate de fapt tînărului muncitor, pentru a veni în ajutorul muncitorimii vîrstnice... *Tineretul socialist* și-a făcut datoria. Ținem să stabilim asta în chiar primul nostru număr. El s-a învrednicit de mulțumirile clasei muncitoare pe care a servit-o luni de zile și pe care nădăjduim c-o va servi încă".

23 octombrie: La Brașov, consfătuirea preliminară a reprezentanților M.T.S. — V.R. (Lucrețiu Pătrășcanu și N. Popescu-Doreanu) și ai U.T.M. — A.B. (Henric Faragó și Féhér Sándor) analizează situația politică și organizatorică a mișcării de tineret și stabilește măsuri pentru realizarea neîntîrziată a unificării. În acest scop, cei prezenți hotărăsc, în principiu, convocarea Congresului general al tineretului socialist pentru ziua de 1 martie 1922.

1922

23 ianuarie-4 iunie: La Tribunalul militar al Corpului II Armată din București se desfășoară cel mai mare proces politic antimuncitoresc din România — Procesul din Dealul Spirii. Printre cei 271 militanți revoluționari implicați în proces — arestați pentru activitate revoluționară înaintea, în timpul și după marele Congres din mai 1921 — se află un însemnat număr de tineri, cadre de bază ale mișcării revoluționare de tineret.

Elena Filipovici: „Singurul fapt adevărat din ordonanță este că am intrat în mișcarea socialistă în 1918. Am venit în această mișcare pentru că am fost împinsă de mizeria care domnește în fabrici și pentru că eram convinsă că numai partidul socialist este adevăratul apărător al muncitorimii".

26 februarie: De comun acord cu U.T.M. — A.B., Comitetul Central provizoriu al M.T.S. — V.R. hotărăște convocarea pentru 19-20 martie 1922, la București, a unei conferințe generale a tineretului socialist în locul Congresului proiectat pentru 1 martie, care nu se poate întruni ca urmare a refuzului autorităților de a da aprobarea de rigoare.

4-11 martie: În întreaga țară — adunări ale organizațiilor locale pentru alegerea delegaților la Conferința generală a tineretului socialist.

19-20 martie: La București se desfășoară lucrările Conferinței generale a tineretului socialist, care reunește, pentru prima dată în istoria mișcării revoluționare de tineret, reprezentanți ai organizațiilor din toate provinciile istorice ale României. Conferința pune bazele organizației comuniste de tineret la scara întregii țări. Date fiind măsurile represive, noua organizație continuă să-și păstreze vechea titulatură de „socialistă"; schimbarea denumirii de „tineret socialist" în „tineret comunist" ar fi răpit posibilitatea de a acționa legal, de a menține și dezvolta în continuare legăturile cu masele largi ale tineretului. „Mișcarea tineretului socialist — se preciza într-un document de la sfîrșitul anului 1922 — deși legal continuă ca organizație separată, ilegal ține de partidul comunist, lucrînd în concordanță și sub directivele partidului comunist".

22 mai: Conferința ilegală a cadrelor de bază din conducerea mișcării comuniste de tineret dezbate și adoptă o serie de măsuri pe linia dezvoltării și consolidării politice și organizatorice a organizației unice: crearea Comisiei Centrale de Control, constituirea secretariatelor regionale, menținerea în continuare a titulaturii socialiste.

2-10 septembrie: „Săptămîna propagandei" — amplă acțiune pe plan național, care debutează prin mari întruniri și mitinguri ale tineretului pentru organizare, împotriva măsurilor represive antimuncitorești.

1923

11 martie: Plenara Comitetului Central al organizației comuniste unice de tineret din România hotărăște adoptarea de către aceasta a denumirii de Uniunea Tineretului Socialist din România (U.T.S.R.) și statutul organizației.

1924

ianuarie: Se desfășoară, la Sibiu, în strictă conspirativitate, Congresul Uniunii Tineretului Socialist, intrat în istorie sub denumirea de Congresul I al Uniunii Tineretului Comunist. Congresul consfințește centralizarea mișcării de tineret într-o organizație comunistă unică.

1 mai: *Tineretul socialist* publică un manifest al C.C. al P.C.R. și C.C. al U.T.S., prin care masele muncitoare sînt chemate la luptă energică împotriva exploatării și asupririi, pentru drepturi și libertăți democratice și o viață mai bună. Manifestul anunță în mod oficial adoptarea de către U.T.S. a denumirii de Uniunea Tineretului Comunist.

iulie: Partidul Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist, alte organizații revoluționare ale clasei muncitoare sînt dizolvate și scoase în afara legilor, sediile închise, iar militanții revoluționari urmăriți și arestați.

octombrie: La București, Congresul II al U.T.C. analizează, în lumina concluziilor de ordin tactic și a îndrumărilor partidului comunist, modalitățile de reorganizare, pe baze ilegale a Uniunii. Sub lozinca *Reorganizarea Uniunii pe baza nucleelor de fabrică*, Congresul evidențiază necesitatea creării unor puternice nuclee comuniste în fabrici, la sate, în școli și facultăți, în unități militare. Congresul recomandă, în același timp, folosirea tuturor posibilităților de activitate legală.

decembrie: Apare, la București, *Tînărul leninist* (pînă la 1 mai 1936), organul central de presă al Uniunii Tineretului Comunist din România.

1925

20 iulie: Din inițiativa P.C.R. și a U.T.C. se pun bazele Uniunii Studenților Independenți (U.S.I.), organizație democratică ce reunește pe o platformă comună de luptă, pe bază de front unic, studenți comuniști, socialiști și de alte orientări politice. U.S.I. sprijină lupta studențimii pentru cucerirea și apărarea revendicărilor sale legitime, ia atitudine energică împotriva violențelor și tulburărilor xenofobe și se pronunță pentru statornicirea unui climat democratic în universități.

iulie: Plenara C.C. al U.T.C. stabilește ca sarcină principală traducerea în viață a *Hotărîrii conducerii centrale a P.C.R. în problema tineretului muncitor*, adoptată de Plenara C.C. al P.C.R. din 21-24 iulie 1925.

23 august: Apare, la București, gazeta legală *Viața universitară* (pînă în noiembrie 1925), organ săptămînal al U.S.I.

noiembrie: Guvernul dizolvă U.S.I. și suspendă apariția gazetei *Viața universitară*.

1926

9 februarie-19 aprilie: În fața Secției I a Consiliului de Război al Corpului III Armată din Chișinău se desfășoară procesul intentat unor cadre de bază din conducerea U.T.C. („Procesul celor 65"). Un număr de 36 tineri comuniști sînt condamnați pentru activitate revoluționară la pedepse între 6 luni și 5 ani închisoare.

3-15 mai: În fața Consiliului de Război al Corpului VI Armată din Cluj se desfășoară procesul intentat unui număr de 72 tineri, membri ai organizațiilor U.T.C. din Tîrgu Mureș, Oradea, Cluj, Timișoara, Satu Mare, Baia Mare și Brașov. Învinuiți de „tulburarea ordinei publice", tinerii comuniști sînt condamnați la pedepse între o lună și 10 ani închisoare.

septembrie: Uniunea Tineretului Comunist reușește să reorganizeze, pe baze ilegale, un număr de 15 organizații locale.

1927

15 februarie: La Craiova, în urma inițiativei unui grup de tineri

comuniști, apare *Gînduri noi* (pînă în iulie 1928) – revistă social-literară, avînd ca redactor șef pe tînărul comunist Ion Popescu-Puțuri.

octombrie: Conferință U.T.C. la Oradea; Conferința face bilanțul activității pe cei trei ani scurși de la ilegalizare și stabilește sarcini în direcția consolidării și extinderii rîndurilor U.T.C.

1928

martie: Se înființează — mai întîi la București, Brașov, Arad, Iași, pe Valea Mureșului, apoi la Ploiești, Timișoara, Cluj, Craiova, Brăila ș.a. — primele secțiuni de tineret de pe lîngă Sindicatele Unitare — nouă formă de manifestare legală a tineretului comunist.

10 septembrie-17 octombrie: La Cluj, în fața Consiliului de Război al Corpului VI Armată, se desfășoară procesul intentat unui număr de 76 militanți comuniști și uteciști, printre care se află Haia Lifșiț — secretară a C.C. al U.T.C. — și Alexandru Sencovici.

1929

23 februarie: Apare, la București, *Tînărul luptător* (pînă la 15 aprilie 1929), gazetă legală a tinerilor muncitori și țărani.

2 aprilie: La Timișoara, Consfătuirea delegaților secțiunilor de tineret de pe lîngă Sindicatele Unitare — la care sînt reprezentate 18 secțiuni cu aproape 2 000 membri — hotărăște constituirea pe lîngă fiecare sindicat unitar a unor secțiuni de tineret și transformarea acestora în organizații de luptă revoluționară a tineretului muncitor.

20-22 iulie: La București, Congresul III al U.T.C. situează în centrul dezbaterilor problema ridicării pe toate planurile a nivelului activității organizațiilor comuniste de tineret, a orientării acestora spre problemele fundamentale care se ridică în fața proletariatului român în noua etapă a luptei revoluționare determinată de izbucnirea crizei economice. Obiectivele prioritare pentru U.T.C., sintetizate în rezoluțiile adoptate, vizează dezvoltarea continuă a legăturilor sale cu masa tineretului.

8 septembrie: În cadrul manifestărilor prilejuite de Ziua internațională a tineretului, în Capitală se desfășoară întrunirea și demonstrația tineretului muncitor împotriva exploatării capitaliste, pentru dreptul de organizare sindicală, legalizarea P.C.R. și a U.T.C. Poliția intervine cu brutalitate, arestînd un număr de 20 tineri.

1930

15 ianuarie: Tinerii muncitori din Tg. Mureș deschid cu forța Căminul muncitoresc din localitate (închis după Congresul sindicatelor de la Timișoara din aprilie 1929), alungă forțele de poliție și țin o întrunire de protest împotriva măsurilor represive ale autorităților.

august: Conferința Secțiunii de tineret de pe lîngă Sindicatele Unitare din Capitală elaborează un plan de acțiune imediată pentru mobilizarea și antrenarea tineretului muncitor la marile bătălii de clasă ale proletariatului.

decembrie: La București apare primul număr al publicației ilegale *Buletinul* (pînă în ianuarie 1935), organul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist.

1931

ianuarie: Din inițiativa U.T.C., se constituie, în centrele universitare din București și Iași, Uniunea Studenților Săraci. Obiectiv: lupta pentru apărarea intereselor și drepturilor studențești grav știrbite de politica antipopulară a guvernului.

mai: La București vede lumina tiparului gazeta *Cazarma* (pînă în august 1935), organ ilegal al C.C. al U.T.C. pentru tinerii din armată.

iulie: Studenții revoluționari români din Paris înființează „Cercul de studii marxiste" — puternic focar de propagandă și educație comunistă în rîndul tineretului universitar aflat la studii în Franța.

noiembrie: Apare, la București, gazeta ilegală *Brazda* (pînă în ianuarie 1935), organ de presă al C.C. al U.T.C. pentru tinerii de la sate.

noiembrie: Plenara C.C. al U.T.C. adoptă o rezoluție care indică drept principală sarcină a U.T.C. lupta pentru cucerirea majorității tineretului muncitoresc și țărănesc și transformarea sa într-o puternică organizație de masă, capabilă să conducă, pe bază de front unic, acțiunile revendicative ale tineretului.

1932

ianuarie: Consfătuirea uteciștilor de la Universitatea din Iași adoptă importante măsuri pentru creșterea numerică a organizației prin crearea de noi celule pe facultăți.

august: La București are loc Conferința pe țară a tineretului ceferist, convocată de U.T.C.; Conferința face apel la unitatea tinerilor ceferiști și evidențiază necesitatea participării active la lupta împotriva consecințelor crizei economice, pentru cucerirea și apărarea revendicărilor legitime.

octombrie: Organizația U.T.C. de la Atelierele C.F.R. din București editează și răspîndește broșura intitulată *Revendicările pentru cucerirea cărora celula C.F.R. din București a Uniunii Tineretului Comunist din România cheamă la luptă pe toți tinerii ceferiști din București;* documentul contribuie la dinamizarea participării tinerilor ceferiști la marile bătălii de clasă din ianuarie-februarie 1933.

noiembrie: Din inițiativa P.C.R. ia ființă „Uniunea studenților revoluționari" — organizație ilegală a studențimii condusă de U.T.C.

1933

ianuarie: Plenara C.C. al U.T.C. analizează modul cum organizațiile comuniste de tineret au tradus în viață indicațiile Plenarei C.C. al P.C.R. din octombrie 1932 în legătură cu organizarea participării tineretului la marile bătălii de clasă pentru ieșirea pe cale revoluționară din criza economică. Rezoluția adoptată stabilește o serie de măsuri care să asigure mobilizarea, organizarea și conducerea mai eficientă a tuturor categoriilor de tineri la marile confruntări de clasă ce se anunță.

1-2 februarie: Uteciștii ceferiști și, alături de ei, elevi ai școlii profesionale de ucenici, desfășoară o amplă acțiune de răspîndire, în cartierele muncitorești din împrejurimi, a manifestelor Comitetului Central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști și ale Comitetului de acțiune de la Atelierele C.F.R. București, cuprinzînd revendicările pe baza cărora muncitorii ceferiști sînt chemați la luptă.

15-16 februarie: Tinerii muncitori și ucenicii participă în masă la eroicele lupte ale muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Griviția". Tineretul din diferite fabrici bucureștene, elevii de la Liceul „Aurel Vlaicu" din cartierul Griviția, de la Școala de meserii „Polizu", studenții Universității se alătură amplelor manifestări de solidaritate cu lupta ceferiștilor.

aprilie: Tineretul muncitor din Cluj, sub conducerea uteciștilor, protestează în fața consulatului german, împotriva arestării lui Ernst Thälmann — secretarul general al P.C.German — și se solidarizează cu lupta proletariatului german contra regimului nazist. U.T.C. adresează Comitetelor Centrale ale Uniunii Tineretului Muncitor Socialist (U.T.M.S.) și Uniunii Tineretului Socialist-Unitar (U.T.S.U.), propunerea pentru făurirea frontului

unic al tineretului — ca parte integrantă a frontului unic al clasei muncitoare; obiectivele majore: cucerirea revendicărilor legitime ale tineretului, lupta împotriva pericolului fascist.

iunie: Din inițiativa P.C.R. ia ființă „Comitetul Național Antifascist" (C.N.A), organizație care reunea, în lupta pentru stăvilirea pericolului fascist, cele mai diverse clase și pături sociale, de la muncitori și pînă la personalități marcante ale vieții publice și culturale. C.C. al P.C.R. trimite în conducerea organizației pe tînărul comunist Nicolae Ceaușescu, în vîrstă de numai 16 ani. Deosebita sa capacitate organizatorică, dîrzenia, combativitatea revoluționară și patriotismul înflăcărat îl situează pe tînărul comunist în primele rînduri ale mișcării antifasciste, devenind în scurt timp cunoscut și apreciat în întreaga țară.

Amintindu-și despre participarea tînărului comunist Nicolae Ceaușescu la o adunare pe țară organizată de C.N.A. în septembrie 1934, acad. P. Constantinescu-Iași scrie: „Un tînăr cu părul negru, cu trupul firav — un copil cuminte, liniștit și cuviincios... ni s-a prezentat în calitatea în care a fost trimis. I s-a dat apoi cuvîntul și a vorbit cu o hotărîre care pornea din sinceritatea sa, din convingerea justeței tezei pe care o susținea, din însuși crezul său, căruia, se vedea lesne, i se dăruise".

septembrie: La Paris are loc Congresul internațional al tineretului antifascist, la care participă și reprezentanți ai tineretului antifascist român.

noiembrie: „Cercurile studențești unite", create în iulie 1933, se reunesc într-o organizație mai cuprinzătoare, sub denumirea de „Asociația Studenților Uniți", care are ca scop „propagarea ideii de unire între studenți", în lupta pentru apărarea intereselor profesionale, împotriva acțiunilor huliganice, teroriste, ale elementelor legionare și cuziste, pentru apărarea independenței și integrității patriei.

1934

aprilie: Pe lîngă subsecțiile pe sectoare ale organizației legale de masă a P.C.R. „Liga Muncii" din București, iau ființă comitete ale tineretului.

1 mai: Sub semnul unității de acțiune, tinerii muncitori din București demonstrează pe Calea Griviței pentru revendicările lor, contra pericolului fascist. Demonstrația este împrăștiată de forțele jandarmerești care operează arestări în rîndul participanților.

iunie: Plenara C.C. al U.T.C. relevă creșterea tot mai evidentă a pericolului fascist și stabilește sarcinile precise pentru realizarea grabnică a unui puternic front antifascist al tinerei generații. În vecinătatea Tribunalului militar din Craiova, unde se rejudecă procesul conducătorilor luptelor din ianuarie-februarie 1933, este arestat, împreună cu alți uteciști, tînărul comunist Nicolae Ceaușescu. La percheziție se găsesc asupra lor 15 liste de subscripții, 7 proteste ale muncitorilor și șomerilor din București, precum și un memoriu al Comitetului regional antifascist din Cluj, purtînd semnătura a 200 persoane, muncitori și intelectuali. Interogat de comisarul-șef în legătură cu scopul prezenței sale la Craiova, tînărul comunist Nicolae Ceaușescu răspunde dîrz și răspicat că a venit pentru „a face declarații în favoarea acuzaților" și arată că „muncitorimea se solidarizează cu ei".

După cercetări atente efectuate de Parchetul Tribunalului din Craiova, tinerii comuniști sînt puși în libertate, dar Ministerul de Interne nu întîrzie să trimită o notă Prefecturii Poliției Capitalei, din care spicuim: „Vă semnalăm în vederea luării măsurilor de rigoare, pe comuniștii Nicolae Ceaușescu, Vasile Gabor, Vasile Pogăceanu și Ion Brad, care, făcîndu-se vinovați de adunare de adeziuni de solidaritate a muncitorilor cu ceferiștii condamnați în procesul de rebeliune, au fost deferiți Parchetului Tribunalului din Craiova și apoi puși în libertate, după care s-au întors în Capitală".

iulie: Din inițiativa C.N.A. se creează „Comitetul antifascist al tineretului" (C.A.T.), avînd în conducere pe Nicolae Ceaușescu. C.A.T. desfășoară o intensă activitate politică și organizatorică pentru crearea unui larg front antifascist al tinerei generații, în lupta pentru independența, suveranitatea și integritatea țării.

18 septembrie: Plenara Comitetului antifascist al tineretului dezbate situația mișcării antifasciste în rîndul tuturor categoriilor de tineri și adoptă măsuri menite să lărgească activitatea sa: intensificarea acțiunii de creare a comitetelor locale, întărirea colaborării, pe terenul luptei general-democratice antifasciste, cu organizațiile socialiste și social-democrate de tineret.

1935

20 ianuarie: Conferința organizației U.T.C. București stabilește ca sarcini prioritare pentru perioada care urmează „realizarea unității de acțiune a tineretului" și, pe această bază, organizarea unor puternice acțiuni economice și politice revendicative ale tuturor categoriilor de tineri, a unor întruniri și demonstrații de protest împotriva fascismului, pentru apărarea independenței și suveranității naționale, a integrității teritoriale a României.

martie: Organizația tineretului social-democrat din București aderă la propunerile de front unic făcute de organizația U.T.C. din Capitală. Frontul unic al tineretului din Capitală are la bază revendicări social-economice, dar și o serie de obiective noi, cu conținut antifascist și antirevizionist.

1 mai: Pe baza frontului unic încheiat în martie 1935, tineretul din Capitală participă activ la demonstrația organizată în Piața Unirii cu prilejul „Zilei internaționale a muncii". Tinerii manifestează pentru lărgirea și consolidarea frontului unic, împotriva fascismului.

mai: Conferința Organizației regionale U.T.C. Oltenia analizează activitatea politică și organizatorică și stabilește ca sarcină principală a regionalei lupta pentru realizarea unității de acțiune a tineretului muncitor și făurirea, pe această bază, a unui larg front de luptă antifascistă a tinerei generații, ca parte componentă a Frontului Popular Antifascist.

iunie: Din inițiativa și cu sprijinul P.C.R. se constituie Frontul Studențesc Democrat (F.S.D.) — largă coaliție democratică, antifascistă a studențimii — care reunește, în jurul unui program comun de acțiune, studenți comuniști, socialiști, social-democrați, național-țărăniști, radical-țărăniști sau fără apartenență politică[1]. În conducerea sa se află studenți care se afirmaseră pe frontul luptei pentru apărarea intereselor majore ale tineretului universitar: Gogu Rădulescu (președinte), Mihail Dragomirescu (secretar). Conlucrînd îndeaproape cu U.T.C. și avînd sprijinul unor reputați profesori universitari animați de sentimente patriotice, antifasciste, F.S.D. inițiază și organizează numeroase acțiuni pentru îmbunătățirea condițiilor de învățătură și de viață ale studențimii, împotriva primejdiei fasciste, a antisemitismului și terorismului legionar pentru statornicirea unui climat democratic în universități, militează pentru apărarea independenței și suveranității României.

Amintindu-și despre sprijinul efectiv acordat de tînărul comunist Nicolae Ceaușescu acțiunii de închegare a F.S.D., tovarășul Gogu Rădulescu scria: „Dintre tinerii comuniști începeau să se distingă numeroși combatanți ce se înrolaseră în lupta pentru înfăptuirea năzuințelor clasei muncitoare, pentru realizarea visurilor de libertate și dreptate ale celor mai largi pături populare. Printre toți acești tineri militanți, tovarășul Nicolae Ceaușescu se și conturase a fi o personalitate deosebit de puternică, care, în pofida tinereții sale, își cîștigase faima unui lucid și neînfricat luptător comunist... Încă înainte cu cîțiva ani, și deci și în timpul ce a premers constituirii Frontului Studențesc Democrat, activitatea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu constituia un îndemn exemplar, ce reflecta strălucirea personalității sale asupra tuturor tinerilor comuniști din țara noastră. În ceea ce privește munca politică în rîndurile noastre, ale studenților democrați, tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut și atunci o contribuție directă, de o puternică eficiență, deoarece, încă din acele vremuri, acorda o deosebită grijă și un sprijin activ muncii politice ce se desfășura pentru organizarea și activizarea tineretului studios și, în general, pentru strîngerea tuturor tinerilor intelectuali sub steagul luptei pentru progres social".

27 iunie: Apare, la București, publicația legală *Studentul român* (pînă la 31 mai 1936), organul central de presă al F.S.D.

19 decembrie: Reprezentanți ai Blocului Democratic, Frontului Plugarilor, Uniunii Oamenilor Muncii Maghiari și Partidului Socialist (C. Popovici) stabilesc o înțelegere de front democratic, antifascist cu delegația F.S.D. condusă de Gogu Rădulescu, președintele organizației.

---

[1] *Magazin istoric*, nr. 5/1969 și 9/1974.

repere cronologice

25 decembrie: Pe lîngă Blocul Democratic — organizație de masă legală a P.C.R. — încep să se constituie la București, Iași, Galați, Botoșani, Bacău etc. secțiuni de tineret.

1936

ianuarie: Congresul VI al Internaționalei Comuniste a Tineretului; în rezoluția adoptată se relevă că interesele tineretului muncitor cer, ca o necesitate imperioasă, unirea lui în adevărate organizații de masă care să cuprindă nu numai tineretul comunist, ci și pe cel socialist sau chiar neorganizat. Rîndurile acestor organizații, precizează rezoluția, trebuie să rămînă deschise tuturor categoriilor de tineri, care își manifestă dorința de a intra în ele.

23 ianuarie: F.S.D. organizează în Capitală o adunare a studențimii democrate, urmată de o mare demonstrație pe străzile din centrul orașului, în cadrul căreia se protestează împotriva înrăutățirii condițiilor de studiu, a acțiunilor huliganice ale elementelor legionare, pentru statornicirea unui climat democratic în universități.

martie - 3 aprilie: La inițiativa și sub conducerea directă a F.S.D. se desfășoară în toate centrele universitare din țară o amplă campanie de protest împotriva Congresului studențesc de la Tîrgu Mureș din 3 aprilie, desfășurat sub patronajul legionarilor. În întruniri, moțiuni și apeluri, studențimea democratică, antifascistă demască caracterul reacționar, diversionist al acestui congres și cere convocarea unui real congres studențesc care să dezbată adevăratele probleme social-politice ale tineretului universitar.

7-9 mai: F:S.D. zădărnicește greva studențească proiectată de elementele legionare în semn de „solidaritate" cu hotărîrile congresului gardist de la Tîrgu Mureș. Puternicul curent democratic antifascist care cuprinsese studențimea română, activitatea F.S.D., precum și sprijinul unor profesori universitari democrați, asigură participarea majorității studențimii la cursuri, în pofida atacurilor huliganice ale elementelor legionare.

21 mai: În sala Fabricii de chibrituri din cartierul Filaret, tineretul democrat din Capitală organizează o mare adunare de protest împotriva fascismului agresiv și revizionist, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității patriei. Adunarea este urmată de ceremonia depunerii unei coroane de flori la Mormîntul Eroului Necunoscut din Parcul Carol[1].

27 mai-5 iunie: Se desfășoară în fața Consiliului de Război al Corpului V Armată din Brașov procesul intentat unui grup de 25 militanți comuniști — în frunte cu tînărul comunist Nicolae Ceaușescu — sub acuzarea că „au participat la acțiuni extremiste în județele Prahova și Dîmbovița". Referitor la tînărul comunist Nicolae Ceaușescu, actul de trimitere în judecată consemna în partea sa finală: „Nicolae Ceaușescu, în vîrstă de 18 ani, domiciliat în București, strada Vasile Lascăr, este membru activ, agitator și bun propagandist comunist și antifascist, cunoscut de multă vreme ca atare de autoritățile Siguranței și Justiției". **La sfîrșitul dezbaterilor sale, Tribunalul militar îl condamnă pe tînărul comunist la 2 ani și 6 luni închisoare, 2 000 lei amendă și un an de interdicție de a părăsi satul natal după executarea sentinței.**

iulie: La București se constituie „Frontul tineretului pentru pace" — organism care reunește numeroase organizații de tineret între care: U.T.C., F.S.D., tineretul socialist, tineretul Blocului Democratic, tineretul național-țărănesc, radical-țărănesc, ș.a. Sarcina Frontului: coordonarea tuturor acțiunilor pentru pace desfășurate de tineretul din România în cinstea Congresului internațional al tineretului pentru pace de la Geneva.

1-31 august: La Moieciul de Jos, lîngă Bran, ființează Tabăra studenților democrați, organizată de către F.S.D. — o adevărată școală de educație politică, antifascistă a studențimii.

31 august-6 septembrie: La Geneva se desfășoară Congresul internațional al tineretului pentru pace, la care participă și o delegație a tineretului din România.

22 noiembrie: Studenții din București organizează o mare întrunire antirevizionistă. În Moțiunea adoptată cu acest prilej, studențimea înfierează pretențiile revizioniste ale statelor fasciste.

Aplicarea mecanică de către unele cadre din conducerea P.C.R. a indicațiilor Rezoluției Congresului VI al Internaționalei Comuniste a Tineretului privind reorganizarea uniunilor naționale de tineret are drept rezultat, la sfîrșitul anului 1936, dizolvarea Uniunii Tineretului Comunist din România. În locul U.T.C. apare „Mișcarea tinerei generații" — organizație cu un caracter eterogen din punct de vedere al compoziției și cu slabe posibilități de educație revoluționară. Împrăștierea forțelor prin alte organizații cultural-sportive, cooperatiste etc., întreruperea contactelor, reduc în mod simțitor capacitatea uteciștilor de organizare și influențare a masei tineretului. Cu toate acestea, uteciștii cei mai activi, cu sprijinul tinerelor cadre de partid, reușesc să asigure continuitatea spiritului revoluționar, să mobilizeze și să antreneze categorii însemnate ale tinerei generații la marile acțiuni antifasciste și antirăzboinice organizate de partidul comunist.

1937

29 ianuarie: La locuința tînărului comunist Vasile Tudose, din București, are loc o adunare restrînsă a uteciștilor de la Atelierele C.F.R. „Grivița", care analizează modalitățile de organizare și dezvoltare a activității revoluționare a tinerilor muncitori prin utilizarea tuturor formelor de manifestare legală și, în primul rînd, a cercurilor culturale de pe lîngă sindicatele muncitorești.

20 august: În București are loc o întîlnire conspirativă a reprezentanților tineretului ceferist și metalurgist: se adoptă măsuri privind folosirea tuturor posibilităților legale pentru activizarea luptei sale economice și politice revendicative.

12 decembrie: Apare, legal, la București, *Dacia nouă* (pînă la 20 martie 1938) gazetă săptămînală economică, socială, politică și culturală a tinerei generații.

1938

25-27 februarie: În sălile Palatului municipal din Praga își desfășoară lucrările Conferința tineretului din țările Europei Centrale la care participă și o delegație română.

22 iunie: Are loc, la București, o consfătuire a tineretului comunist din cadrul breslelor care hotărăște intensificarea propagandei politice printre muncitorii din Sectorul II Negru al Capitalei în scopul recrutării de elemente tinere, iar pentru pregătirea lor să se înființeze un cerc pe lîngă filiala breslei textile.

16-26 august: La New York se desfășoară Congresul mondial al tineretului pentru pace[2]. Din partea mișcării pentru pace a tineretului din România participă o delegație condusă de tînărul publicist George Macovescu.

10 noiembrie: Un număr de 160 studenți din București, de la Facultățile de drept, agronomie, medicină, litere și filozofie, Academia comercială ș.a. adresează președintelui „Ligii culturale", Nicolae Iorga, o scrisoare deschisă, prin care îi exprimă mulțumiri pentru poziția sa antihitleristă, asigurîndu-l în același timp „de entuziasmul și solidaritatea studențimii române".

Constantin PETCULESCU,
doctor în istorie

[1-2] *Magazin istoric*, nr. 3/1969; 6/1979.

1939

februarie: Are loc Conferința P.C.R. Analizînd sarcinile partidului comunist în domeniul luptei împotriva fascismului și a pericolului de război, pentru apărarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității patriei, precizînd mijloacele tactice pe care urmau să le folosească comuniștii în vederea îndeplinirii acestor sarcini, Conferința apreciază drept o greșeală politică măsura de dizolvare a U.T.C. și hotărăște refacerea organizației revoluționare de tineret. În acest scop, Conferința constituie Comisia centrală de reorganizare a U.T.C. — organism secondat de comisii la nivelul orașelor, sectoarelor, fabricilor etc. Un rol important în acest proces de reorganizare a U.T.C. îl are Comisia locală din București, în fruntea căreia conducerea partidului îl desemnează pe militantul comunist Nicolae Ceaușescu, care face parte și din Comisia centrală pe întreaga țară. Comisia de reorganizare din București cuprinde și pe responsabilii celor patru comisii ale sectoarelor Capitalei, între care se află și tovarășa Elena Petrescu (Ceaușescu).

Activitatea de reorganizare a U.T.C. se desfășoară în strînsă legătură cu lupta generală revoluționară din această perioadă și reprezintă o parte componentă a amplului proces revoluționar antifascist din România. Un rol important în această direcție îl are munca desfășurată de comuniști, de tineri revoluționari în rîndul breslelor — noile organizații profesionale create în timpul dictaturii regale. Tinerii comuniști Nicolae Ceaușescu, Elena Petrescu (Ceaușescu), Eftimie Iliescu, Gică Prodan, Ilie Căpățînă, Gheorghe Velcescu, Anton Moisescu, Adela Petrescu, Gheorghe Petrescu, și mulți alții imprimă activității din cadrul cercurilor culturale de pe lîngă breslele muncitorești un pronunțat conținut politic și revoluționar, de educație partinică și patriotică a tinerei generații, pe linia Frontului Unic Muncitoresc, a luptei împotriva pericolului fascist, pentru apărarea independenței și suveranității naționale.

mai: Această orientare imprimată de comuniști activității breslelor își găsește o strălucită concretizare în manifestările revoluționare antifasciste și antirăzboinice ale clasei muncitoare din România, organizate la 1 Mai 1939[1]. Alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, desemnat de conducerea P.C.R. în Comisia de organizare a manifestațiilor politice prilejuite de sărbătorirea zilei de 1 Mai, conducătorii Comisiilor de reorganizare a U.T.C. din sectoarele Capitalei, între care tovarășa Elena Petrescu (Ceaușescu), își aduc contribuția la desfășurarea în condiții optime a întrunirilor

[1] *Magazin istoric*, nr. 4/1974 și 4/1979

1939: Partidul Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist au în revoluționarul, patriotul Nicolae Ceaușescu un eminent conducător

de masă ținute în sălile „Aro", „Tomis", „Eintracht", la organizarea puternicei demonstrații care are loc pe străzile Capitalei.

Acțiunile revoluționare, antifasciste de masă din ziua de 1 Mai, cele din perioada imediat următoare au puternică înrîurire pozitivă asupra procesului de reorganizare a U.T.C. Ele reliefează calitățile excepționale de conducător comunist ale tînărului revoluționar Nicolae Ceaușescu, încrederea sa în mase, capacitatea organizatorică, curajul și dîrzenia în luptă.

Referindu-se la felul în care l-a cunoscut pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, în anul 1939, cu prilejul organizării unei acțiuni revendicative și politice a tinerilor muncitori uteciști de la Fabrica textilă „Saturn" din București, tovarășa Adela Petrescu relata următoarele: **„În cele ce ne sfătuia și învăța era atîta dăruire pentru cauză, atîta hotărîre, încît eram cu toții convinși în adîncul sufletelor noastre că trebuie să facem tot ce ne învăța, indiferent de sacrificii, pentru cucerirea drepturilor noastre... Ne-a învățat cum trebuie să organizăm munca în condiții conspirative, să atragem alți tineri în U.T.C. și sindicat, cum să organizăm împărțirea de manifeste și în special munca de agitație de la om la om...".**

iunie-iulie: Apreciind contribuția tovarășului Nicolae Ceaușescu la organizarea și conducerea maselor în marile acțiuni antifasciste și patriotice, C.C. al P.C.R. îl alege printre participanții la cursurile primei școli superioare de partid, care își desfășoară activitatea la Ploiești, în condiții de conspirativitate, în perioada 26 iunie-20 iulie 1939. Cursanții dezbat probleme importante privind structura organizatorică a P.C.R. și U.T.C., strategia și tactica partidului, lupta împotriva pericolului fascist, pentru apărarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității naționale a României, probleme privind sarcinile și rolul presei revoluționare. Pasiunea, seriozitatea, îndrăzneala de gîndire pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le dovedește în dezbaterea problemelor politice și ideologice îl relevă în rîndul participanților la cursurile acestei școli. Unul dintre aceștia, tovarășul Neagu Andrei, relata: **„El s-a impus prin cunoștințele asimilate în «academia» Doftanei, unde a fost închis la vîrsta de 18 ani, prin capacitatea sa neobișnuită de asimilare, prin regimul său de studiu riguros și organizat, început de la primele ore ale dimineții și pînă noaptea tîrziu. Era încă de pe atunci neobosit. Știa să asculte toate părerile, comenta cu mare putere de discernămînt problemele puse în discuție, știa să-și spună cu o logică fără cusur opiniile și nu ceda niciodată cînd știa că are dreptate".**

Revenit în București, tovarășul Nicolae Ceaușescu, folosind bogata sa experiență în domeniul muncii de partid, se ocupă cu deosebită energie de reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist. Activează cu profund simț de responsabilitate în Comisia centrală de reorganizare a U.T.C. pe întreaga țară, se ocupă intens, încă în primele zile după înapoiere, de reconstituirea organizației tineretului comunist din Capitală. Se deplasează în fabrici și întreprinderi, analizează activitatea comisiilor de reorganizare pe sectoare și la 25 iulie convoacă o ședință a Comisiei din București, a cărei conducere o avea. În cadrul ședinței, tovarășul Nicolae Ceaușescu prezintă o expunere amănunțită în legătură cu stadiul în care se află munca de reorganizare a U.T.C. în Capitală, relevă neajunsurile și recomandă responsabililor de sectoare direcțiile și modalitățile cele mai potrivite pentru acțiune în viitor. Concluziile ședinței sînt înaintate conducerii de partid. Documentul expune rezultatele obținute de Comisia pe Capitală în domeniul muncii de reorganizare a U.T.C., minusurile activității acesteia și insistă în privința sprijinului pe care Comisia îl așteaptă din partea organelor și organizațiilor de partid. Acest ajutor e solicitat îndeosebi în domeniul editării și difuzării într-un tiraj sporit a materialelor de propagandă, politice și educative pentru tineret, sprijinirea de către partid, într-o măsură mai mare, a activității Comisiei din Capitală și a celor care funcționau pe sectoare, inclusiv în rîndul elevilor, organizațiilor de străjeri și de premilitari. Documentul subliniază, totodată, necesitatea legării mai strînse a muncii de reorganizare a U.T.C. de sprijinirea luptei generale a tineretului muncitor din fabrici și întreprinderi împotriva ofensivei patronale, pentru revendicări economice și politice specifice tineretului.

11 august: Sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu și în prezența unui delegat al Comitetului București al P.C.R., are loc o nouă ședință a Comisiei pe Capitală. Responsabilii comisiilor pe sectoare, între care tovarășa Elena Petrescu (Ceaușescu), prezintă dări de seamă privind activitatea din rîndul tinerilor de diferite categorii sociale. Tovarășul Nicolae Ceaușescu precizează că, pentru cuprinderea cît mai largă a maselor tineretului în activitatea revoluționară, este necesară îmbinarea muncii în condiții de conspirativitate cu acțiunile legale, de mase. Tînărul conducător revoluționar propune înscrierea tuturor membrilor U.T.C. în organizațiile sportive și culturale care funcționează în Capitală; solicită, totodată, Organizației P.C.R. București și Comitetului Central al P.C.R. să acționeze în sensul sprijinirii mai efective de către membrii de partid a activității de refacere a Uniunii Tineretului Comunist pe întreaga țară.

octombrie: Munca susținută, pasiunea și dăruirea, înaltul simț de responsabilitate și exigență pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le imprimă comisiilor de reorganizare a U.T.C. fac posibilă întrunirea Conferinței naționale a tineretului comunist, moment care marchează refacerea Uniunii Tineretului Comunist. După prezentarea și dezbaterea mai multor rapoarte, între care și referatul asupra problemelor organizatorice ale U.T.C., susținut de tovarășul Nicolae Ceaușescu, Conferința adoptă un plan de acțiune și alege Comitetul Central al U.T.C. Tovarășul Nicolae Ceaușescu este ales în Secretariatul Comitetului Central. Din Comitetul Central al U.T.C. mai fac parte: Miron Constantinescu, Constanța Crăciun, Nichifor Stere, Alexandru Demeter ș.a.

În conformitate cu normele specifice muncii în condiții de conspirativitate, în

lunile următoare se constituie aparatul tehnic de conducere al U.T.C., conducerea organizației desfășurînd o activitate intensă pentru crearea comitetelor regionale, județene și locale ale U.T.C. „Peste tot, unde prin sprijinul și grija partidului comunist — scrie *Scînteia* din 23 februarie 1940 — se reînființează secțiuni ale U.T.C., tinerii aderă la ele cu entuziasm și hotărîre, văzînd în U.T.C. o armă puternică a luptei tineretului din România pentru drepturile sale, pentru o viață mai bună".

Refacerea Uniunii Tineretului Comunist, prezența în conducerea organizației a unor cadre politice dintre cele mai competente — în primul rînd a tovarășului Nicolae Ceaușescu — ridicate din rîndurile tineretului revoluționar, constituie un mare succes politic pentru proletariatul român în lupta sa revoluționară. Acest moment are o influență considerabilă în ansamblul dezvoltării mișcării muncitorești, întărind lupta partidului comunist împotriva fascismului, pentru independență și suveranitate națională. **„Reînființarea în toamna anului 1939, în ajunul războiului, a Uniunii Tineretului Comunist** — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — **a avut o mare importanță pentru activitatea partidului comunist în rîndurile tineretului".**

1939-1944

Ca și în atîtea alte momente, în deceniile patru și cinci ale secolului nostru, cînd împrejurările istorice au supus poporul român la grele încercări, periclitîndu-i grav existența sa independentă, activitatea organizațiilor revoluționare s-a identificat cu însăși viața și lupta unor proeminente personalități care — prin atitudinea lor dîrză și hotărîtă, prin dăruire și clarviziune, prin capacitatea lor mobilizatoare — le-au imprimat direcțiile de acțiune și formele de manifestare cerute de împrejurările istorice respective. În acest sens, Partidul Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist au avut în tovarășul Nicolae Ceaușescu un conducător eminent, călit la înalta școală a luptei revoluționare. Prin persoana sa, Uniunea Tineretului Comunist a fost angajată în toate marile confruntări și bătălii sociale și politice conduse de P.C.R. în anii grei ai luptei pentru pregătirea și înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă a poporului român din august 1944. Lupta și activitatea strălucitului revoluționar și patriot Nicolae Ceaușescu, în acei ani de grea cumpănă pentru destinele națiunii române, reprezintă glorioase contribuții ale U.T.C. la grandioasa luptă pe care P.C.R. a purtat-o pentru eliberarea socială și națională a poporului român.

Activitatea militantului comunist Nicolae Ceaușescu, prezența sa în sectoare dintre cele mai importante ale luptei desfășurate de P.C.R. în acei ani împotriva regimului de dictatură regală, pentru salvgardarea națiunii române în fața pericolului fascist și revizionist au atras asupra sa represiunea aparatului polițienesc. În ziua de 27 mai 1939, din ordinul Prefecturii de Poliție din București a fost arestat. Pus în libertate din lipsa unor probe concludente, la scurt timp după eliberare organele de poliție au primit din nou dispoziții să-l aresteze și să-l trimită în fața Tribunalului Militar al Corpului II Armată, spre a fi judecat sub culpa de „agitație comunistă". Era tocmai perioada în care comunistul Nicolae Ceaușescu se afla angajat din plin în munca de reorganizare a U.T.C. Urmărit îndeaproape de agenții aparatului represiv, a intrat din nou într-o perioadă de adîncă conspirativitate, continuînd să îndeplinească misiunea primită din partea conducerii de partid, promovînd cu aceeași dăruire de sine și abnegație revoluționară, în București, Iași și în numeroase alte localități ale țării, linia politică a partidului comunist.

Între timp, Tribunalul Militar al Corpului II Armată, prin sentința nr. 2696 din 22 august 1939, l-a condamnat în contumacie la 3 ani închisoare, 3 ani interdicție, 20 000 lei amendă și alți 5 000 lei cheltuieli de judecată. Agenții aparatului represiv au reușit să-l aresteze abia în ziua de 29 iulie 1940, într-o locuință conspirativă la mansarda imobilului de pe strada Bibescu Vodă, nr. 19, în timp ce pregătea acțiunile revoluționare pe care urma să le desfășoare tineretul comunist din București cu prilejul zilei de 1 august, dată intrată în tradiția mișcării muncitorești din România ca zi de luptă împotriva războiului. Astfel au început alte grele perioade de închisoare. Ieșit din carantina obligatorie a Văcăreștilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost întemnițat la Jilava, deoarece, după cum se știe, zidurile Doftanei, unde erau închiși, de regulă, luptătorii comuniști, se prăbușiseră în timpul cutremurului din noaptea de 9/10 noiembrie 1940. După prăbușirea Doftanei, pînă la amenajarea închisorii din Caransebeș ca penitenciar central politic, Jilava a fost utilizată de autorități ca unul din principalele locuri de detenție a deținuților politici comuniști și antifasciști, al căror număr crescuse considerabil în urma represiunilor organizate de regimul legionaro-antonescian după 6 septembrie 1940.

Tînărul militant comunist Nicolae Ceaușescu, în vîrstă de numai 22 ani, s-a făcut remarcat și aici de tovarășii săi de luptă. Lunga și aspra detenție, samavolniciile de tot felul îndurate în celulele subterane — veșnic umede ale Jilavei — n-au reușit să-l demoralizeze, să-i înăbușe elanul și dăruirea revoluționară. În rîndurile deținuților politici comuniști și antifasciști întemnițați la Jilava, numele său a semnificat curajul, maturitatea politică și capacitatea organizatorică ce au permis colectivului să reziste și să se salveze în împrejurări dintre cele mai dramatice. **„Ne-am reîntîlnit, în anul 1941, la închisoarea de la Jilava, unde fusesem aduși împreună cu un**

mare grup de comuniști — scria militantul comunist Vasile Vîlcu. **L-am văzut, cu alte cuvinte, pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în zilele și nopțile teribile ale dictaturii antonesciene, cînd fiecare dintre noi știa că poate sfîrși de la o oră la alta în fața plutonului de execuție sau în camerele de tortură ale Siguranței. Dar chiar și în asemenea împrejurări dramatice, marele bărbat al României a dovedit aceeași tărie de caracter, aceeași capacitate extraordinară de organizare și îmbărbătare a tovarășilor săi".**

Sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu s-au pus baze trainice pentru activitatea organizației de partid din închisoarea Jilava, s-au lărgit contactele și legăturile conspirative cu mișcarea muncitorească și antifascistă din afară, s-a organizat învățămîntul de partid și de cultură generală. Jilava a devenit, ca și Doftana, o adevărată universitate revoluționară.

În februarie 1942, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost transferat la închisoarea din Caransebeș. Aici, alături de alți militanți comuniști și antifasciști care cunoscuseră ororile Doftanei și ale altor închisori, tînărul revoluționar și-a adus contribuția la întărirea organizației de partid, într-o perioadă în care comuniștii și antifasciștii întemnițați la Caransebeș aveau de suportat consecințele înfometării, izolării celulare, bătăii, numeroaselor provocări puse la cale de Direcția Generală a Poliției și Siguranței, **„Cu tot pericolul ce l-au constituit agenții Siguranței, amestecați în rîndurile noastre** — se arăta într-o lucrare intitulată *Apărarea Patriotică contra teroarei fasciste*, apărută în 1945, la Timișoara — **am fost bine organizați înăuntru... Prin educația primită de la luptătorii vechi, încercați, cu experiență bogată, mulți ne-am transformat în oameni conștienți hotărîți".** Militantul comunist Andrei Iacobovici arăta: **„Lucrînd împreună cu tovarășul Ceaușescu, aproape un an de zile (pînă la transferarea sa din închisoarea Caransebeș și trimiterea lui în lagărul de la Tg. Jiu), mi-am dat seama că este un tovarăș de valoare deosebită, cu o inteligență aparte, cu rapiditate în gîndire și acțiune, la care te impresiona adîncimea gîndirii sale. Vedeai că el folosește nu numai cele învățate, ci, bazat pe pregătirea politică, pe cultura sa, tovarășul Ceaușescu dezvolta și elabora idei noi în domeniul dezvoltării procesului politic din țară și din lume...".**

La începutul lunii august 1943, comunistului Nicolae Ceaușescu îi expira pedeapsa. În vederea eliberării, la 21 iulie 1943, a fost transferat la închisoarea Văcărești. Dar războiul era în plină desfășurare, frontul hitlerist se prăbușea, mînia populară creștea și guvernul de dictatură militară căuta să-i izoleze de mase pe conducătorii comuniști. Nicolae Ceaușescu, alături de alți militanți comuniști și antifasciști, a fost internat în lagărul de la Tg. Jiu. În ordinul Ministerului de Interne nr. 31050, din 9 august 1943, găsim următoarea justificare: „*Comunist notoriu*".

Și în lagăr, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a remarcat prin atitudinea sa consecventă, revoluționară și patriotică, activitatea multilaterală desfășurată în acești ani în sînul colectivului de militanți antifasciști din lagăr fiind, de asemenea, unanim recunoscută: **„El mi-a fost legătura politică din partea conducerii de partid a lagărului** — scria tovarășul Neagu Andrei — **și de cîte ori am lucrat cu dînsul am avut mai multă încredere în forțele mele și am acționat cu toții fără cusur. Prin felul în care a condus legăturile noastre cu exteriorul, prin politica de ieșire din izolarea impusă de condițiile lagărului, noi am dejucat practic planurile de exterminare pe care le preconiza hitlerismul. Tovarășul Nicolae Ceaușescu ne îmbărbăta și ne insufla dorința de a învinge în pofida condițiilor umilitoare și inumane în care ne desfășuram munca. Trebuie să ieșim de aici sănătoși, ne spunea, trebuie să ne îngrijim în așa fel încît să nu rămînem în momentele decisive ale viitorului epuizați sau infirmi".**

Membru în conducerea organizației de partid din lagăr, în vara și toamna anului 1943, tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a adus, alături de Gheorghe Gheorghiu-Dej și alte cadre de bază ale partidului, o contribuție însemnată la fixarea obiectivelor de luptă politică și a liniei tactice adoptate. Obiectivele urmărite de organizația de partid din lagăr vizau, în primul rînd, spargerea regimului de izolare, un contact permanent și o colaborare strînsă și continuă cu mișcarea muncitorească și antifascistă din afară.

Un rol însemnat în informarea tovarășului Nicolae Ceaușescu și, prin el, a organizației P.C.R. din lagăr, l-a avut tovarășa Elena Ceaușescu. Venind adesea la lagărul din Tg. Jiu, împreună cu alți militanți aflați în libertate, făcea posibilă desfășurarea acțiunii revoluționare cu alte cadre de bază ale partidului din lagăr, fapt subliniat de numeroși luptători revoluționari.

Tactica ieșirii din izolare a dat roadele scontate, mai ales prin sistemul deplasării unor brigăzi la muncă, în afara lagărului, în orașul Tg. Jiu și în împrejurimi. Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu în astfel de brigăzi poartă în sine semnificația sarcinilor politice de mare răspundere cu care fusese investit din partea celulei de partid, astfel de

locuri devenind puncte de legătură între conducerea din ilegalitate a P.C.R. și organizația de partid din lagăr. Se realiza, astfel, ca urmare a acestor contacte, o colaborare efectivă a tuturor cadrelor de conducere ale partidului comunist (din lagăr și a celor aflate în libertate) în privința organizării insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste și ieșirea României din războiul hitlerist.

S-a ajuns la concluzia că, pe lîngă organizarea unor evadări din lagăr, era necesară eliberarea, pe calea intervențiilor la autorități, a unui grup de militanți comuniști și antifasciști a căror prezență în înfăptuirea efectivă a insurecției partidul o aprecia ca fiind absolut necesară. Un rol important i-a revenit în obținerea acestor eliberări militantului comunist Lucrețiu Pătrășcanu.

Printre cei eliberați pe această cale s-a aflat și tovarășul Nicolae Ceaușescu. Matur și călit la școala aspră a luptei revoluționare a partidului comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu a pășit dincolo de porțile ghimpate ale lagărului din Tg. Jiu, în ziua de 4 august 1944. Ducea cu sine o nouă misiune politică de mare răspundere încredințată de partidul comunist: sarcina mobilizării și organizării tineretului muncitor în vederea încadrării sale în planurile de înfăptuire a revoluției de eliberare națională și socială antifascistă și antiimperialistă a poporului român, a pregătirii sale pentru a lua parte, cu arma în mînă, la epopeea eliberării patriei de sub dominația hitleristă.

Împreună în viață, împreună în revoluție (1946)

Mărturiile documentare ilustrează prezența activă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în săptămînile de după eliberarea din lagăr, la numeroasele acțiuni organizate de partid în casele conspirative din București (strada Dunavăț, nr. 35, Ferentari, nr. 31 etc.), în care au fost fixate cu precizie obiectivele și modul de acțiune al formațiunilor de luptă patriotice, mijloacele tactice hotărîte de partid pentru înfăptuirea cu succes a insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944.

Activînd în condiții noi, de legalitate, partidul comunist a acordat o atenție deosebită întăririi organizatorice a Uniunii Tineretului Comunist, avînd în vedere rolul însemnat ce revenea acesteia în procesul marilor transformări economice, sociale și politice ale revoluției democrat-populare. Conducerea Uniunii Tineretului Comunist a fost încredințată tovarășului Nicolae Ceaușescu — în calitate de secretar general — revoluționarul a cărui experiență organizatorică, capacitate de muncă, discernămînt și competență politică își găsiseră deja o strălucită concretizare în activitatea revoluționară și patriotică îndelungată din anii grei ai ilegalității.

Sintetizînd sarcinile deosebit de importante care reveneau tineretului în noua etapă istorică, în care păsise poporul român, tovarășul Nicolae Ceaușescu scria, în septembrie 1944: „Tineretul este viitorul unui popor... Cu energia și entuziasmul său tineretul este o forță creatoare, care pusă în serviciul științei și progresului, poate da un ajutor prețios pentru dezvoltarea economică, socială, politică și științifică a unui popor... El trebuie să fie educat și învățat să-și iubească poporul, să învețe din trecutul glorios al strămoșilor săi... Uniunea Tineretului Comunist, prin munca sa de mobilizare și organizare a luptei tineretului român, prin munca sa de educare a tineretului în spirit democratic antifascist, va contribui în mod efectiv de a face din tineret un factor activ în producție, în știință și cultură. Educat în spiritul luptei antifasciste consecvente, tineretul va contribui la lărgirea și apărarea libertăților democratice. Numai așa poporul român va putea privi cu încredere în viitor, fiind sigur că fiii săi vor ști să apere cu viața lor libertățile și drepturile cîștigate".

Olimpiu MATICHESCU,
doctor în istorie

ÎN FRUNTEA LUPTEI ANTIFASCISTE A POPORULUI ROMÂN

Conf. univ. GH. I. IONIȚĂ,
doctor în istorie

Antifascismul hotărît al clasei noastre muncitoare a oferit un puternic și mobilizator exemplu altor pături și categorii sociale care s-au sustras, în mod conștient, contaminării cu idei fasciste sau profasciste. În această ambianță istorică, P.C.R., exprimînd interesele majore ale clasei muncitoare, ale maselor largi a militat activ pentru unirea pe o platformă politică și de acțiune unică a tuturor categoriilor sociale și forțelor politice interesate în propășirea democratică a țării, apărarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității ei naționale.

Obiectivele în jurul cărora s-a desfășurat activitatea pentru unirea tuturor acestor forțe într-un singur front interesau în mod firesc masele cele mai largi — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, studențimea, funcționărimea, meseriașii, pensionarii, iar în anumite privințe chiar o parte a burgheziei, neliniștită de perspectivele sumbre ale aservirii țării intereselor Germaniei hitleriste.

Pentru a mobiliza și angaja mai direct în această luptă pături și categorii sociale cît mai largi, P.C.R. și-a intensificat activitatea în rîndul maselor prin intermediul organizațiilor democratice legale, semilegale și ilegale existente sau al acelora care s-au creat în cursul deceniului patru. Printre cele mai importante și mai active s-au numărat: Liga Muncii, Comitetul Național Antifascist, Blocul Democratic, Frontul Plugarilor, Madoszul (Uniunea oamenilor muncii maghiari din România), Uniunea Democratică, Frontul Feminin, Comitetele cetățenești, Comitetul român de luptă pentru pace, Frontul Studențesc Democrat, Comitetele pentru apărarea antifasciștilor ș.a.

Analiza numeroaselor acțiuni democratice, antifasciste și a programelor sub care acestea s-au desfășurat, a rezultatelor obținute demonstrează pe deplin justețea aprecierii Plenarei C.C. al P.C.R. din iulie 1936 că „fascismul nu e popular în România și nu are rădăcini în masele populare".

Acorduri de luptă unită

O semnificație deosebită a avut în acest cadru ralierea pe o platformă comună, în septembrie 1934, alături de P.C.R., a Comitetului Național Antifascist, a Ligii Muncii și a Partidului Socialist Unitar. Aceste organizații au semnat la capătul unor tratative fructuoase un acord în baza căruia s-a constituit un comitet de coordonare a luptei pentru front unic, comitet care, pe baza manifestului-program adoptat la jumătatea lunii noiembrie 1934, a desfășurat apoi acțiuni multiple pe linia extinderii influenței sale în masele largi, în rîndul unor noi și noi organizații și grupări politice. „Frontul unic și-a croit un drum larg în conștiința tuturor păturilor muncitoare de la noi — se arăta în amintitul manifest-program. Întreaga muncitorime, organizată și neorganizată, vrea astăzi cu ardoare lupta în front unic, ca prim pas spre unitate totală muncitorească".

Rezultatele obținute de comitetul de coordonare au alarmat autoritățile represive burgheze în așa măsură încît, la 25 noiembrie 1934, printr-o ordonanță militară, au recurs la dizolvarea acestui organism politic și totodată a Ligii Muncii, Comitetului Național Antifascist și a altor organizații democratice de masă conduse sau influențate de P.C.R.

Spiritul care călăuzise în luptă organizațiile semnatare ale acordului comun a continuat însă să anime în perioada următoare alte organizații, care, în condiții noi, au procedat la reeditarea realizărilor de front comun din toamna anului 1934.

Un important pas pe calea ralierii pe o platformă comună a forțelor democratice, antifasciste a fost făcut în toamna anului 1935, cînd, la Băcia (jud. Hunedoara), într-o im-

presionantă atmosferă de unitate și deplină înțelegere, în cadrul unei întruniri comune a reprezentanților Frontului Plugarilor, și Madoszului s-a încheiat un acord.

Deschizînd întrunirea de la Băcia, dr. Petru Groza, președintele Frontului Plugarilor, făcea cunoscut celor prezenți că „delegații plugarilor și muncitorilor maghiari au venit aici pentru a da mîna cu plugarii și muncitorii români, în vederea îmbunătățirii soartei lor". În cuvîntul său, profesorul Ladislau Bányai, secretarul general al Madoszului, arăta: „Am venit să vă salutăm pentru prima dată, ca grupare organizată, să examinăm cîteva puncte fixînd imediat un program minimal de acțiune... Noi facem aci un pact de jos în sus, un pact al maselor asuprite contra asupritorilor".

Au luat cuvîntul și alți participanți la întrunire, atrăgînd atenția asupra necesității organizării în condițiile în care „fascismul pregătește o nouă vărsare de sînge" (Peter Ludovic), subliniind că momentul în care naționalitatea maghiară „vine să întindă mîna poporului român trece în istorie ca o dată de mare importanță" (Guia Petru Moț). „Noi cei mici — a spus un alt participant, Șotînga Ion — să luăm pildă de la cei mari, care, cînd e vorba de asuprire, se înțeleg de minune, de orice nație ar fi ei". Ideea unității de interese între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, a fost prezentă și în alte intervenții. Romulus Zăroni, de pildă, a subliniat: „Ne bucurăm că ne întindeți mîna. Fac propunerea pentru primirea alianței".

Și astfel s-a ajuns, în acea zi de 24 septembrie 1935, la încheierea acordului antifascist între Frontul Plugarilor și Madosz. „Facem apel la toate organizațiile care luptă pentru binele poporului muncitor — se menționa în textul acordului — să ne strîngem toți într-o tabără cu un program comun de revendicări imediate pentru a preveni primejdiile care amenință poporul".

Vestea încheierii acordului de la Băcia a produs o impresie profundă în întreaga țară. Salutînd acordul ca pe un pas important pe calea încheierii Frontului popular antifascist, Consiliul sindical din Tg. Mureș, de pildă, a adresat o scrisoare celor două organizații în care se spunea: „Împreună veți lupta cu mai mult succes pentru punctele stabilite în programul comun, care sînt atît doleanțele românilor, cît și ale ungurilor. Noi, Consiliul sindical, în numele muncitorilor industriali din localitate, declarăm că sîntem cu totul de acord cu punctele stabilite de frații noștri plugari". Exprimînd dorința maselor de muncitori de a veni alături de țărani în lupta împotriva fascismului, scrisoarea sublinia: „Noi, în numele muncitorilor organizați din Tg. Mureș, cu bucurie intrăm în acest front comun, căci astfel vedem realizabil Frontul popular antifascist al tuturor celor asupriți și exploatați din România".

După încheicrea acordului de la Băcia, „act de o importanță covîrșitoare în drumul pentru realizarea Frontului popular din România" — cum sublinia săptămînalul antifascist *Valul*, la 21 octombrie 1935 — P.C.R. a adresat vibrante chemări maselor și organizațiilor democratice din întreaga țară de a păși alături de cei care se situaseră pe platforma luptei antifasciste. „Acordul de la Băcia este un început — nota unul dintre ziarele îndrumate de P.C.R. El trebuie să devină un exemplu în drumul de realizare definitivă a Frontului popular a cărui bază o formează proletariatul care a dovedit în toate ocaziile lupta și dorința sa de solidaritate cu țărănimea și celelalte pături asuprite".

A urmat, la scurt timp, realizarea unui acord asemănător și între Blocul Democratic și Partidul Socialist (C. Popovici), la București, la 26 noiembrie 1935. „Încheind acest acord — se sublinia în documentul adoptat — cele două organizații sînt convinse că exprimă, prin concentrarea acțiunii lor, realitatea năzuințelor luptelor și organizării mulțimilor muncitoare de la orașe și sate, a intelectualilor, micilor comercianți, micilor industriași, meseriașilor, funcționarilor, pensionarilor și a tuturor acelora care sînt expuși pericolului fascist, creator de mizerie și război și lagăre de concentrare.

Acest acord de front popular, încheiat după cel de la Băcia între Frontul Plugarilor și Uniunea muncitorilor și plugarilor maghiari, însemnează generalizarea Frontului popular în întreaga țară și, prin aceasta, lărgirea acțiunii în mijlocul tuturor categoriilor muncitoare și mic burgheze.

Partidul Socialist și Blocul pentru apărarea libertăților democratice cred că acordul încheiat este expresia nu a discuțiilor dintre comitete și delegați, ci își are originea în frămîntarea și acțiunea mulțimilor muncitoare care doresc unirea părților democratice, fiind hotărîte să înfrunte prin toate mijloacele legale de masă orice fel de aventură dictatorială fascistă — hitleristă".

Un moment nou și cu puternice semnificații antifasciste a înscris în istoria noastră națională realizarea acordului de la Țebea, la 6 decembrie 1935[1], între organizațiile semnatare ale înțelegerilor de la Băcia și București. Izvorît din voința unanimă a maselor și semnat, în chip semnificativ, la Țebea, sub gorunul lui Horea și la mormîntul lui Avram Iancu — simbol al cinstirii luptelor trecute pentru libertate socială și națională a poporului român — acordul de la Țebea își avea „...originea în frămîntarea și acțiunea mulțimii muncitorești și țărănești hotărîte să înfrunte prin orice mijloace orice fel de aventură dictatorială, reacționară".

Realizatorii acestui acord chemau insistent toate forțele social-politice interesate să acționeze cu hotărîre „... pentru a înfăptui cu un ceas mai devreme adevăratul front popular între toate forțele democratice din România, singura chezășie a luptei pentru libertate și pace".

---

[1] *Magazin istoric*, nr. 12/1969.

Frontul popular antifascist în acțiune

În spiritul acestor acorduri, forțele democratice au abordat în mod practic, ulterior, o serie de evenimente politice deosebite. Așa s-au petrecut lucrurile cu prilejul pregătirii și desfășurării alegerilor parlamentare parțiale din județele Hunedoara și Mehedinți, de la 18 februarie 1936[1], alegeri cîștigate de candidații înscriși în fruntea listelor comune ale Frontului popular antifascist. Aceste victorii au constituit o nouă mărturie a justeței gîndirii politice și acțiunii practice a partidului comunist, menite a duce — într-o încordată confruntare electorală — la victoria tacticii de Front popular antifascist în România.

Era vremea în care, înfruntînd regimul de urmărire și represiune exercitat de reacțiunea burgheză, depășind dificultățile și slăbiciunile apărute în propriile rînduri, mai ales în condițiile aspre ale ilegalității adînci și eludînd directivele Internaționalei Comuniste care încercau să limiteze și chiar să împiedice colaborarea P.C.R. cu alte partide și grupări politice, comuniștii din țara noastră ajungeau tot mai deschis la ideea necesității realizării Frontului popular antifascist, înțeles în esențialitatea rosturilor sale ca o coaliție largă a tuturor forțelor antifasciste. Era vremea în care neuitatul muncitor comunist Ilie Pintilie, fruntaș al partidului scria, de pe aceste poziții lucide, în ziarul *Frontul muncii*: „Am convingerea că strîngerea muncitorilor într-un Front unic de luptă contra fascismului, a stării de asediu, cenzurii, ilegalităților, samavolniciilor ar însemna primul pas într-un Front popular al tuturor păturilor asuprite". El acuza grav pe toți aceia care „în loc să caute ce ne poate uni, vorbesc mereu despre ce ne desparte". Frontul popular — afirma el — „nu trebuie să fie un nou partid, ci o alianță vremelnică sau de mai lungă durată a partidelor și organizațiilor democratice, antifasciste, indiferent de programele, tactica și mijloacele lor de luptă. În Frontul popular trebuie să-și găsească loc toți dușmanii dușmanilor poporului". Pe baza experienței de fiecare zi, militantul comunist atrăgea atenția: „Așadar, să nu căutăm ce ne desparte, ci ceea ce ne apropie. În momentul de față punctele comune sînt cele mai importante și nu deosebirile. Comuniști, social-democrați, național-țărăniști, țărăniști-radicali — sau oricare ar fi denumirea organizațiunilor — sînt deopotrivă amenințate, amenințat este poporul în întregime. În momentul de față avem un singur dușman: fascismul. Împotriva lui trebuie să ne unim. Așa stau lucrurile. Oricine le vede altfel, dacă este sincer, dă dovadă că nu pricepe nimic".

Era vremea în care, în același spirit, liderul social-democrat Lothar Rădăceanu consemna într-una din publicațiile muncitorești că „dacă este un dușman al națiunii, el este, pretutindeni ca și la noi, fascismul. Nimic nu poate fi mai antinațional decît hitlerismul, cel german, în primul rînd, și — întocmai ca el — cel ce se dezvoltă sub formă românească, sub ochii noștri, în România".

Într-o asemenea ambianță, de determinări ideologice și de lupte antifasciste concret-istorice, rezultatele alegerilor din 18 februarie 1936 au fost primite cu satisfacție de masele largi populare, de întreaga opinie politică democratică din țara noastră. Referindu-se la aceste succese, un ziar al timpului scria: „Hunedoara și Mehedinți sînt afirmarea materială, sensibilă, decisivă a revirimentului în opinia publică, întoarsă sistemului de brutalizare și înfeudare a țării în sfera fascisto-hitleristă. Am înregistrat cea mai frumoasă izbîndă a democrației române din ultima vreme".

Victoria obținută de forțele democratice în februarie 1936 a fost urmată de alte noi și importante succese obținute de forțele democratice în alegerile județene și comunale desfășurate în anii 1936-1937.

Între metodele deosebit de eficiente folosite de P.C.R. în anii ilegalității, pentru mobilizarea maselor, a fost și participarea comuniștilor la întruniri și demonstrații convocate de partidele burgheze, de autoritatea de stat. Ampla muncă organizatorică și propagandistică depusă de comuniști a imprimat combativitate participanților la asemenea acțiuni reușind să le transforme în manifestații antifasciste, antihitleriste, în succese ale tacticii revoluționare de front popular.

Așa s-au petrecut lucrurile, de pildă, cu prilejul marilor demonstrații de la 31 mai 1936[2] sau de la 1 Mai 1939[3], ambele antrenînd în desfășurarea lor, în Capitală și în alte centre ale țării, zeci de mii de oameni de cele mai diferite apartenențe sociale și politice, dar cu toții hotărîți să dea riposte energice ascensiunii spre putere a grupărilor fasciste.

Despre desfășurarea propriu-zisă a marii demonstrații de la 1 Mai 1939 — în organizarea căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu, alături de alți activiști comuniști și militanți revoluționari, a avut un rol hotărîtor — despre tumultul revoluționar, antifascist, de unitate muncitorească existent în acea zi s-a scris mult și se va mai scrie încă. Deasupra oricăror fapte și exemple oferite de cercetarea minuțioasă a documentelor vremii cîteva trăsături definitorii se impun cu precădere. Mai întîi, reține atenția faptul că desfășurarea marii demonstrații, în plină dictatură regală, s-a bazat pe concepția Frontului unic muncitoresc. Comuniștii și socialiștii au colaborat îndeaproape atît pentru pregătirea cît și pentru desfășurarea acțiunii. Reușita ei a însemnat încă o verificare și încă o dovadă a aspirației spre unitate și solidaritate a clasei muncitoare, înscriindu-se, totodată, ca un

---

[1-3] *Magazin istoric*, nr. 2/1976; 12/1971; 4/1979.

important aport concret, moral și material, la dezvoltarea procesului de unificare. În al doilea rînd, marea demonstrație de la 1 Mai 1939 a demonstrat cu putere combativitatea revoluționară a clasei muncitoare, rolul său de conducător al luptei întregului popor împotriva hitlerismului, a creșterii primejdiei fasciste interne.

Comuniștii în fruntea luptei pentru apărarea independenței

O altă trăsătură definitorie a demonstrației de la 1 Mai 1939 a fost caracterul ei antirăzboinic. Față de jocul periculos pe care îl încerca Germania hitleristă cu integritatea și independența unor țări europene, în momentul de încordare extremă în care trupele Wehrmachtului — după invadarea Cehoslovaciei — ajunseseră deja la frontierele României, marea demonstrație de la 1 Mai 1939 a reprezentat reacția logică a clasei muncitoare și a întregului popor român de a se împotrivi războiului urzit de Germania hitleristă. Cînd pe străzile Capitalei, au fost scandate lozincile: „Vrem România liberă și independentă!", „Vrem respectarea granițelor!", „Să ținem piept agresorului!", „Unire cu toate popoarele democratice!", oricine a putut înțelege că un popor întreg își exprima hotărîrea neclintită de a se împotrivi oricărei aventuri războinice menite a pune sub semnul întrebării integritatea teritorială a țării, independența și suveranitatea națională a României. Lozincile scandate pe străzi de miile de demonstranți erau expresia cea mai elocventă a responsabilității partidului nostru față de destinele patriei grav amenințată de agresiunea fascistă. În cuprinsul unor documente difuzate din mînă în mînă și în care se putea citi: „P.C.R. dă alarma! Hitler vrea să ne arunce în robie. Ridicați-vă la luptă pentru a împiedica orice capitulare. P.C.R. declară: comuniștii vor lupta cu arma în mînă, în primele rînduri!", comuniștii români își precizau cu fermitate poziția lor patriotică, de forță politică conducătoare a întregii națiuni.

Evenimentele de la 1 Mai 1939 din țara noastră au constituit o dovadă a maturității clasei muncitoare, a posibilităților de care dispunea atunci poporul român, forțele sale revoluționare și progresiste de a organiza cu succes lupta împotriva fascismului și a pregătirilor făcute de reacțiunea internațională pentru un nou război imperialist.

Manifestînd statornic dorința fierbinte de a valorifica experiența dobîndită în acea memorabilă zi de 1 Mai 1939, Partidul Comunist Român s-a adresat ulterior clasei muncitoare, maselor largi, chemîndu-le să acționeze în deplină unitate: „Înainte! Comuniști și muncitori social-democrați. Realizați și întăriți frontul unic! — scria *Scînteia* ilegală, la 1 iunie 1939. Munciți pentru concentrarea tuturor forțelor democratice și sincer patriotice într-un front larg combativ împotriva dușmanului fascist din afară, a agenților hitleriști din țară și împotriva regimului de jaf și teroare sălbatică.

De munca noastră comună, tovarăși, de energia noastră, de fidelitatea voastră, față de clasa muncitoare, față de poporul român depinde succesul acestei lupte măreți de salvare a țării".

Sub semnul unității s-au desfășurat în vara lui 1940 marile demonstrații organizate la Cluj, Oradea, Sibiu, Timișoara, Brașov, cînd la chemarea P.C.R., masele largi au arborat lozincile: „Jos dictatul de la Viena!", „Vrem dreptate!", „Nici un petec de pămînt cedat!".

Au urmat, după cum este cunoscut, pagini întunecate în istoria țării noastre, odată cu instaurarea dictaturii militaro-fasciste în septembrie 1940. Lupta antifascistă a maselor populare nu a slăbit, ci a continuat tot timpul să crească în intensitate. La capătul tuturor eforturilor depuse, lupta poporului român a triumfat, în memorabilul august 1944, prin revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, inițiată, organizată și condusă de Partidul Comunist Român în colaborare cu celelalte forțe antihitleriste. Acest eveniment cardinal al istoriei noastre, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, „... nu a venit din cer, ci a fost rezultatul luptelor îndelungate ale poporului român, al faptului că partidul comunist, în alianță cu partidul socialist, cu celelalte forțe revoluționare și patriotice s-a aflat tot timpul în fruntea luptei de apărare a intereselor vitale ale întregii națiuni".

Se află în această apreciere înmagazinată substanța unei bogate experiențe revoluționare prin care, în România anilor interbelici și în timpul celui de-al doilea război mondial, s-a dovedit că forțele întunecate ale vremii — și în primul rînd fascismul — n-au putut fi stăvilite și înfrînte decît de acțiunea hotărîtă a întregului popor, de mișcarea revoluționară și democratică, avînd în frunte cea mai cutezătoare și mai dinamică forță politică a țării — Partidul Comunist Român.

În lumina desfășurării evenimentelor din acei ani, ne apare azi tot mai limpede însemnătatea liniei strategice și tactice adoptate de P.C.R., linie care și-a găsit încununarea în anii ce au urmat, ani hotărîtori pentru pregătirea condițiilor necesare trecerii desfășurate la înfăptuirea insurecției din august 1944. Se poate afirma în concluzie că poporul român a urît fascismul — de la primele-i manifestări tenebroase — și a luptat activ împotriva lui. Istoria deceniilor la care ne-am referit ne este martoră de necontestat.

25 octombrie 1944 PENTRU ELIBERAREA FRAȚILOR

Colonel NICOLAE CONSTANTIN

Victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944 a deschis perspectiva desăvîrșirii eliberării teritoriului național de sub ocupația fascistă. În zilele și săptămînile care au urmat insurecției, poporul român, armata țării au luptat cu un înălțător eroism pentru alungarea dușmanului din partea Nord-Vestică a țării. Epopeea acelor zile a întruchipat dragostea de patrie a tuturor fiilor țării, dorința nestăvilită a poporului de libertate, unire și independență, revărsarea urii drepte împotriva înfăptuitorilor fasciști ai odiosului Diktat din august 1940.

23 august 1944-25 octombrie 1944. Prin lupta eroică a armatei române, teritoriul de Nord-Vest al României a fost eliberat: a) *unități de tancuri în înaintare;* b) *ostașii români sînt întîmpinați cu bucurie de populația localităților eliberate;* c) *tehnică de război a inamicului distrusă de artileria românească;* d) *cetățeni ai Clujului manifestînd pe străzile orașului*

Acoperirea

Eliberarea părții de Nord-Vest a României a constituit un țel suprem al întregului popor român. El a fost unul din mobilurile cele mai profunde ale rezistenței antifasciste românești, a fost obiectiv de luptă și liant al coaliției de forțe politice antihitleriste inițiată și creată de P.C.R., deziderat al luptătorilor români înrolați în Rezistența franceză, al celor peste 10 000 voluntari români din Divizia „Tudor Vladimirescu". Ștergerea Diktatului fascist a fost înscrisă pe steagul insurecției ca unul din primele scopuri ale poporului român, imediat după victoria acesteia, a constituit factorul determinant al întoarcerii armelor împotriva Germaniei naziste și Ungariei horthyiste de către întreaga armată română în memorabila zi de 23 August 1944. „Mobilizînd toate forțele națiunii — se spunea în Proclamația difuzată în seara zilei de 23 august — vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena, pentru a elibera pămîntul Transilvaniei noastre de sub ocupația străină".

Acțiunea de trecere la ofensiva pentru eliberarea părții de Nord-Vest a țării a fost prefațată de operația denumită în termeni militari a acoperirii, care a început odată cu insurecția.

În noaptea de 23 spre 24 august 1944, Marele Stat Major român, dînd directiva de luptă pentru întreaga armată, a luat măsura ca, odată cu celelalte misiuni pe care le aveau de îndeplinit, marile unități române să acopere cu forțele necesare linia de demarcație din Transilvania și frontiera de Sud-Vest și Sud a țării. Într-un timp record, de 48 ore, armata română cu un elan și o precizie exemplare a îndeplinit această misiune, ocupînd un aliniament de circa 1 400 km. Importanța acestei acoperiri consta în zădărnicirea încercărilor inamicului de a pătrunde spre interiorul țării și, în același timp, de a înfrînge forțele hitleriste care ar fi încercat să se retragă peste granița sau în partea de Nord-Vest a țării. Aliniamentul ocupat reprezenta un front de luptă închegat, menit ca, după victoria insurecției, să fie întărit și, de pe el, să se pornească la ofensivă pentru eliberarea părții de Nord a Transilvaniei. În zilele insurecției, în timp ce unitățile române din interior zdrobeau rezistențele hitleriste, eliberînd teritoriul țării, forțele române din acoperire asaltau și dezarmau coloane inamice ce încercau să forțeze ieșirea din țară, sfărîmau atacurile locale ale adversarului pornite de dincolo de frontieră, întreprindeau acțiuni ofensive și de cercetare pentru ocuparea unor puncte din teren favorabile luptei.

Contraofensiva

La 30 august 1944, unități române, potrivit hotărîrii guvernului, au dezlănțuit o ofensivă în direcția orașului Sfîntu Gheorghe. Avîntul ostașilor a fost înălțător, iar capacitatea lor de luptă excelentă, ei înaintînd circa 15 km în dispozitivul inamicului. În același timp, victoria insurecției fiind asigurată, spre frontul acoperirii se îndrepta din interior Armata 4 română cu circa 120 000 militari. Partidul Comunist Român și celelalte forțe politice antihitleriste ale țării stimulau tot mai mult elanul și sentimentele patriotice ale mulțimilor. Se organizau mitinguri, radioul și presa lansau apeluri, se difuzau în rîndurile maselor mii de manifeste. „Ostași!... Treceți la atac pentru eliberarea frații noștri din Ardealul cotropit!" — sublinia partidul comunist în apelurile sale. „Tineri! Voi sînteți speranța țării, voi viitorul neamului!... Luptați în primele rînduri ale armatei și ale gărzilor cetățenești, dați avîntul vostru tinerese luptei de apărare a țării și de eliberare a fraților voștri din Ardealul de Nord. Mergeți cu dîrzenie înainte!".

Ziua și noaptea garnituri după garnituri de tren, coloane motorizate sau de infanteriști români se îndreptau continuu pe frontul din Transilvania. Mii de cetățeni cereau să se înroleze voluntari în armată. Din teritoriul ocupat, numeroși locuitori, riscîndu-și viața, treceau prin linia inamicului în rîndurile trupelor române și cereau arme ca să lupte. Sosiți în țară se îndreptau spre front pentru țelul ce și-l propuseseră cu un an înainte, cei 10 000 voluntari din Divizia „Tudor Vladimirescu".

Lupta pentru eliberarea părții de Nord a țării a cuprins cîteva faze importante. La începutul lui septembrie 1944, frontul din România se întindea pe Carpații Orientali (unde acționa armata sovietică), apoi, de la curbura acestora, pe la Sud de orașele Sfîntu Gheorghe, Odorhei, Tîrgu Mureș, Bistrița, Cluj, Oradea și, în continuare, pe granița de Sud-Vest a țării (întindere pe care acționa armata română). În cîmpia de la Sud de Carpații Meridionali se deplasau spre frontiera noastră cu Iugoslavia și Ungaria mari unități sovietice, iar de-a lungul Dunării făceau siguranța trupe române.

La 5 septembrie, comandamentul inamic, concentrînd 15 divizii germane și ungare, a trecut la ofensivă în centrul podișului transilvănean, iar la 13 septembrie în Banat și Crișana. Scopul acestei operații, după cum a specificat generalul Hans Friessner, comandantul Grupului de armate german „Ucraina de Sud" care acționa în România, — era de a zdrobi apărarea română, „de a cuceri trecătorile din Carpații Meridionali și de a le zăvorî... Inamicul putea fi oprit aici cu trupe speciale, relativ slabe, cu mult mai bine decît în spațiul situat la Nord de aceste trecători".

Ofensiva inamicului a fost susținută de unități blindate și aviație. În centrul podișului transilvănean, trupele române au rezistat eroic și, după ce dușmanul a înaintat între 5 și 40 km, au reușit să-i stăvilească definitiv înaintarea. La 9 septembrie, forțele române au trecut la contraofensivă și au respins dușmanul, pe unele direcții, dincolo de Mureș. Cu aceeași dîrzenie au luptat și în Banat și Crișana reușind, între 15 și 18 septembrie, să oprească și aici ofensiva inamică. Astfel, pe nici o direcție dușmanul nu și-a atins scopul. Carpații Meridionali și Occidentali și un vast cap de pod de circa 45 000 km² la Nord și la Vest de acești munți au rămas sub controlul forțelor române, ceea ce a avut o deosebită importanță strategică și economică pentru acțiunile viitoare.

La Sud de Carpații Meridionali, forțele sovietice de aici au primit ordin să-și schimbe direcția spre frontul român și, deplasîndu-se prin trecătorile Carpaților ce se aflau libere, au ajuns succesiv pe pozițiile de apărare românești. Unele unități sovietice au intrat imediat în lupte, consolidînd succesul trupelor noastre.

Ofensiva a început mai întîi în zona de la Nord de Brașov și a fost corelată cu cea a forțelor sovietice și române (valoarea a 7 regimente române, dintre care 1 de blindate), care dinspre Est atacau partea sudică a Carpaților Orientali.

Dezrobirea

Luptînd cu deosebit eroism, marile unități române de la Nord de Brașov au nimicit pas cu pas pozițiile succesive ale dușmanului și au ajuns, spre sfîrșitul lunii septembrie, să forțeze cursul superior al rîului Mureș. Ele au eliberat numeroase localități, între care orașele Sfîntu Gheorghe, Odorhei și Tîrgu Mureș. Celelalte trupe române, împreună cu mari unități sovietice, au străbătut prin lupte văile și crestele sudice ale Carpaților Orientali și au ajuns pe rîul Niraj.

În aceeași perioadă trupele române și sovietice care acționau într-o strînsă frăție de arme în podișul Transilvaniei au dus lupte dîrze pentru crearea de capete de pod peste rîul Mureș și pentru respingerea trupelor inamice spre Nord. Lupte grele s-au purtat în zona orașului Turda, a localităților Viișoara, Oarba de Mureș și pe Dealul Sîngeorgiu, unde au căzut într-o aprigă încleștare cu inamicul cîteva mii de ostași români.

Lupte sîngeroase s-au dus și în Banat și Crișana. Astfel, la Vest de Timișoara și în Sudul Banatului, trupele sovietice și române, trecînd la ofensivă, au zdrobit apărarea dușmanului și, pînă la sfîrșitul lunii septembrie, l-au azvîrlit dincolo de granița țării. Alte mari unități, înaintînd pe direcțiile Oradea și Arad, au eliberat în noaptea de 21 spre 22 septembrie, orașul Arad, iar în ziua de 22 septembrie, orașul Beiuș.

Două divizii române și una sovietică au dus lupte la Oradea. La 27 septembrie, ele au înfrînt adversarul și au ajuns la marginea sudică a orașului. Apoi, pînă la 30 septembrie, au opus o sîngeroasă rezistență unor puternice forțe blindate inamice (susținute de numeroase escadrile de avioane), care acționau în cadrul unei contraofensive germane, dată în zona Salonta-Oradea. Numai în sectorul unei mari unități române — nota un document de atunci — au participat la un singur atac „4-5 batalioane [inamice] sprijinite de 25 care de luptă [tancuri] de diverse mărimi și susținute de aviația de asalt și bombardament".

La 6 octombrie, Frontul 2 ucrainean a trecut la o mare ofensivă cu scopul de a alunga definitiv inamicul hitleristo-horthyist dincolo de granița română și a ajunge pe Tisa în Ungaria. Pe un teren desfundat de ploile reci de toamnă — care au durat aproape neîntrerupt între 1 și 8 octombrie și care făceau aproape imposibilă deplasarea artileriei și mijloacelor de tracțiune pentru aprovizionări — la 9 octombrie 1944 ostașii români au trecut la atac. Învingînd și focul inamic și asprimea vremii, trupele române au rupt pozițiile adversarului. La 11 octombrie, după lupte aprige, diviziile române și sovietice care luptau cot la cot au eliberat Clujul, iar a doua zi — Oradea, obținînd astfel un strălucit succes.

În continuare, forțele române s-au luptat pentru fiecare sat, pentru fiecare deal și

munte, au străbătut masivii Mezeș și Făget și au ajuns, odată cu trupele sovietice care acționau în partea nordică a țării (de la Est spre Vest), în cîmpia Nord-vestică românească. Lupta lor pe teritoriul românesc s-a încheiat definitiv la 25 octombrie, cînd au eliberat orașele Carei și Satu Mare și au alungat ultimele forțe ale adversarului dincolo de frontieră.

Pentru victorie!

Peste tot, ostașii români și sovietici au fost sprijiniți de populația civilă, indiferent de naționalitate. Frontul a fost aprovizionat continuu și crescînd cu toate cele necesare luptei. În partea de Nord a Transilvaniei s-a desfășurat o puternică rezistență împotriva fasciștilor ocupanți. Populația a sabotat aprovizionarea inamicului, ascunzînd cerealele și ducînd vitele în munți, a îngreunat sub diferite forme transporturile feroviare și de altă natură ale unităților fasciste, s-a opus evacuării instalațiilor întreprinderilor, a perturbat transmisiunile prin tăierea firelor telefonice. În ciuda drasticei supravegheri și a măsurilor draconice ce le-a luat inamicul împotriva celor ce încercau să părăsească frontul, numeroși români din detașamentele de muncă forțată ale armatei horthyiste au dezertat; căpătase un aspect de masă fuga din unități a secuilor transilvăneni. Numai în perioada luptelor din Transilvania au dezertat 700 militari secui din trupele horthyiste.

Locuitorii satelor aflate în zonele de operații au furnizat trupelor române și sovietice informații despre inamic, s-au oferit călăuze în incursiuni, au transportat muniții sub bombardamentele aviației la zeci de kilometri depărtare de satele lor, au dat adăpost, îngrijiri și hrană răniților, au completat unitățile române cu voluntari. Cetățeni ai satelor Salva, Coșbuc, Toboliu, Cheresig, Urmeniș, Sălciua, Valea Chioarului, Damiș etc. au luptat cu arma în mînă, dînd sprijin ostașilor noștri și celor sovietici. Locuitorii comunei Urca, care fusese ocupată de inamic, au alimentat și ocrotit timp de 18 zile 200 soldați români, ajutîndu-i să străpungă linia dușmană și să treacă la unitățile lor.

Pentru atitudinea lor patriotică, numeroși cetățeni din așezările aflate în spatele frontului inamic au fost uciși de ocupanți. Echipe speciale ale hitleriștilor și horthyiștilor au incendiat gospodării țărănești, lăcașuri de cultură, obiective industriale. Satele Moiseiu, Sabisa, Poienile de sub Munte și altele au fost incendiate și distruse aproape în întregime.

Pentru eliberarea țării sale, poporul român nu a precupețit nici o jertfă. Între 1 septembrie și 25 octombrie, el a avut pe front cca. 28 divizii, un corp aerian, 2 divizii de artilerie antiaeriană, numeroase unități neîndivizionate, însemnate forțe fluviale. În acest interval de timp, pentru libertatea patriei, au luptat eroic 275 000 militari români. Înfruntînd moartea, privațiuni din cele mai grele și făcînd eforturi uriașe, ei au eliberat 872 localități, între care 8 orașe, și au provocat inamicului mari pierderi umane și materiale. În această aprigă luptă, au căzut vitejește peste 50 000 ostași români (morți, răniți și dispăruți).

În aceeași perioadă, pentru alungarea trupelor hitleriste și horthyiste de pe teritoriul României, au luptat eroic numeroase forțe sovietice din rîndurile cărora au căzut zeci de mii de luptători.

Desăvîrșirea eliberării teritoriului României de sub ocupația fascisto-horthyistă a reprezentat pentru poporul român un eveniment de mare însemnătate națională. Prin ea a fost anulat și în practică Diktatul de la Viena, partea de Nord-Vest a României fiind reintegrată țării.

În semn de cinstire a jertfelor și eroismului fiilor țării în haine militare care au alungat definitiv dușmanul fascist din patrie, ziua de 25 octombrie 1944, a fost proclamată drept ziua armatei române, expresie a dragostei de patrie și a eroismului românesc, îndemn permanent pentru apărarea independenței și integrității patriei socialiste.

Istoria românilor în Portugalia

În vitrinele și pe rafturile librăriilor lusitane, au apărut, zilele acestea, două volume de istorie a țării noastre, aparținînd unor cunoscuți istorici români. Este vorba de Historia do povo romeno **(Istoria poporului român), semnată de Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, pe care o publică Editura Imprensa Nacional — Casa de Moeda, sub egida Secretariatului de stat pentru cultură al Republicii Portugheze, și de** Formaçao do Estado nacional unitario romeno **(Formarea statului național unitar român) de Ștefan Pascu, în traducerea d-rului Almeida Gonçalves (Editura Arcadio).**

Cele două premiere editoriale se înscriu pe linia dezvoltării și adîncirii continue a legăturilor cultural-științifice dintre România și Portugalia.

Pe drept cuvînt, cu prilejul unei vizite efectuate în iunie 1929 în capitala de pe malul Fluviului Tajo, Nicolae Titulescu arăta că „între cele două țări au existat și există mari afinități spirituale". Afinități care au căpătat un cîmp larg de manifestare în anii de după eliberarea României. După înlăturarea vechiului regim din Portugalia (25 aprilie 1974), relațiile diplomatice au fost reluate la rang de ambasade și s-au creat condițiile cele mai favorabile pentru stabilirea de legături prietenești pe toate planurile, inclusiv prin schimbul de vizite la nivelul cel mai înalt, al conducerilor de stat, Tratatul de prietenie și colaborare, semnat la București, în ziua de 14 iunie 1975, deschizînd un cîmp larg cunoașterii și apropierii reciproce.

Apariția celor două lucrări menționate răspunde unei dorințe mereu mai vii a publicului cititor portughez de a cunoaște trecutul unei țări și al unui popor al căror prezent se impune cu autoritate în conștiința contemporaneității, prin succesele repurtate în interior, pe tărîm economic și social, cultural și științific, prin marele prestigiu, dobîndit pe arena politică internațională, prin gîndirea și activitatea prodigioase ale președintelui Nicolae Ceaușescu în cele mai importante probleme ale umanității.

O STRĂVECHE VATRĂ ROMÂNEASCĂ

Dr. ION SPĂLĂȚELU

Pe drumul național nr. 65, călătorul pornit către inima Olteniei face cunoștință, între Pitești și Slatina, la kilometrul 44, cu localitatea Scornicești.

Așezare aflată în plin și profund proces de reînnoire — ca numeroase atîtea altele de pe cuprinsul patriei — Scorniceștii — care au aniversat în aceste zile 400 ani de atestare documentară a unuia dintre cele mai vechi sate ale sale, Tătărăi — au intrat pentru totdeauna în conștiința întregii țări. Aici s-a născut, la 26 ianuarie 1918, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, cel mai iubit și stimat fiu al poporului român.

Plaiurile Scorniceștilor au un trecut istoric deosebit de bogat și încărcat de profunde și ample semnificații. Ele au constituit din cele mai vechi timpuri una din vetrele proeminente de cultură materială și spirituală din patria noastră.

Printre vestigiile arheologice descoperite pe aria comunei Scornicești se află o serie de unelte ce datează încă din epoca neolitică (două topoare de piatră șlefuite și perforate, cît și o daltă de piatră, de asemenea, șlefuită). Lor li se adaugă materiale arheologice aparținînd epocii de început a bronzului, respectiv culturii Glina și cele două așezări getice din sec. II-I î.e.n. de la Rusciori și „Puțul lui Gueșteanu". Tot la Rusciori au fost identificate o așezare și o necropolă dacoromană din sec. III. e.n. și un cimitir medieval românesc din sec. XVI-XVII. Din aceste așezări a fost scos la iveală un bogat și prețios material arheologic, printre care exemplare din ceașca dacică considerată o adevărată emblemă a culturii geto-dacice, un vas globular, un vas tip borcan și o fibulă de bronz cu arcul romboidal, ultima din aceste piese reprezentînd un unicat, deoarece, pînă acum, nu s-a mai găsit în alte complexe geto-dacice nici un exemplar identic. Din primele secole ale erei noastre datează alte obiecte: o strecurătoare de lut, o căniță cu toartă, o strachină ș.a., lucrate la roată, o greutate de lut conică pentru războiul de țesut de tip vertical, fusaiole de lut — toate probînd varietatea îndeletnicirilor practicate de oamenii acestor locuri din cele mai străvechi timpuri.

Cea mai de seamă descoperire de mare interes național și științific o reprezintă însă un tezaur din aproape 6 000 monede de argint, dintre care 2 000 emise în Țara Românească pe vremea lui Vladislav I (1364-1377) și

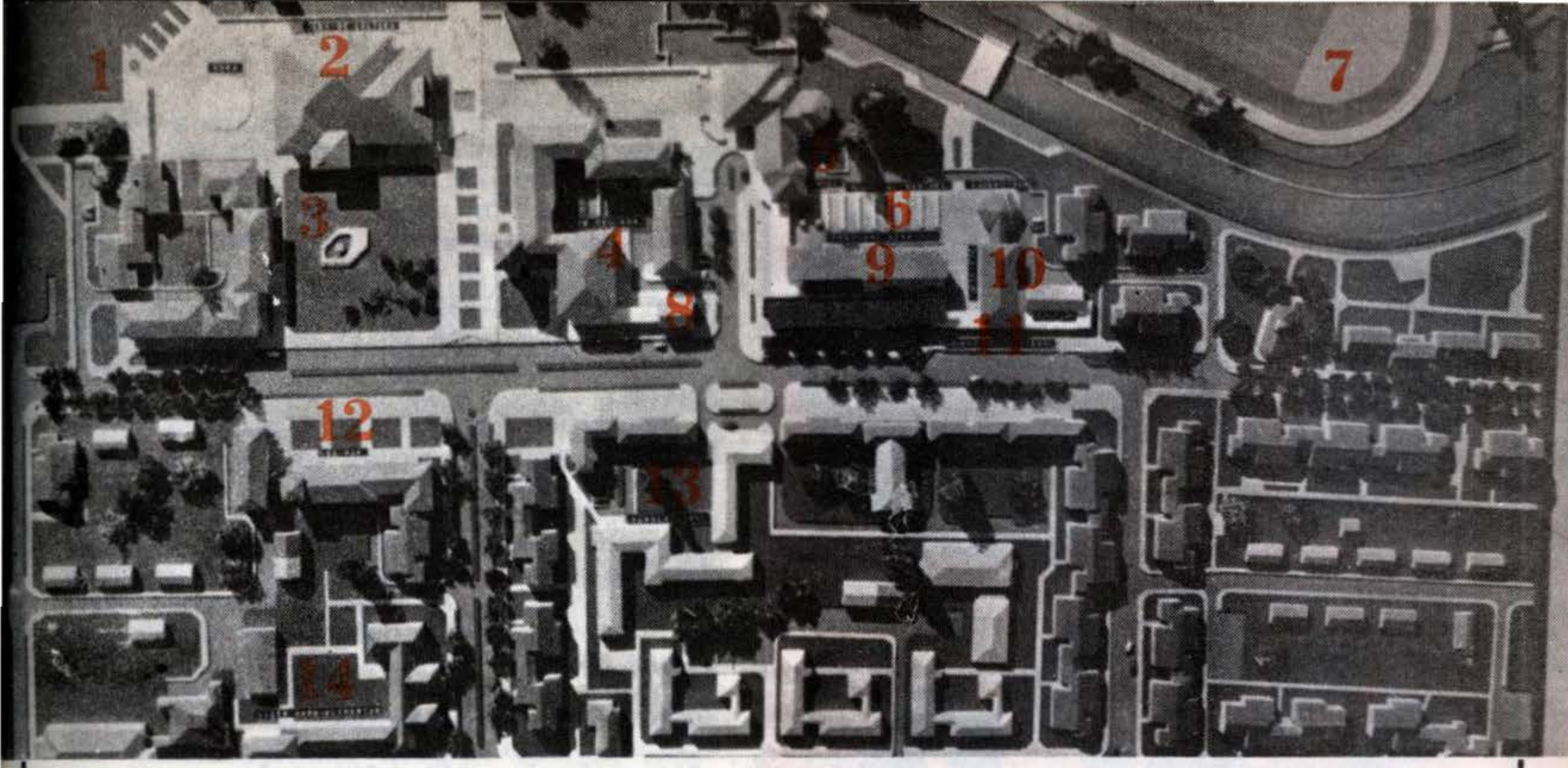

În p. 22: *prima menţiune documentară a satului Tătărăi, unul din numeroasele sate ce alcătuiesc localitatea Scorniceşti*

Azi comună în impetuoasă dezvoltare socialistă, mîine aşezare urbană. Detaliu de machetă reprezentînd zona centrală a viitorului oraş Scorniceşti: 1. loc de agrement; 2. casă de cultură; 3, 10, 11, 12 magazine; 4. sediu politico-administrativ; 5. motel; 6. piaţă alimentară; 7. stadion; 8. P.T.T.R.; 9. prestări servicii; 13. şcoală 8 clase; 14. liceu agroalimentar

Radu I (1377-1384), celelalte monede fiind bulgăreşti, ungureşti, veneţiene. Tezaurul a fost găsit în primăvara anului 1914 de către un ţăran, în satul Teiuş, ce aparţine de comuna Scorniceşti. Parte din aceste monede au intrat în colecţiile Cabinetului Numismatic al Academiei Române, altă parte în colecţii particulare; din păcate, o treime din numărul pieselor s-a pierdut, fiind topite de către un argintar.

Tezaurul monetar de la Scorniceşti-Teiuş evidenţiază cu deosebire faptul că această zonă a jucat un rol deosebit de important în viaţa economică a Ţării Româneşti, în legăturile permanente dintre populaţia românească de la Dunăre şi din Carpaţi. Din timpuri imemoriale, teritoriul comunei a fost străbătut de „Drumul sării", legînd ocnele din regiunea de munte de pescăriile de la Dunăre, „Drumul oii", folosit de păstorii transhumanţi în coborîrea turmelor de la munte în Cîmpia Dunării, „Drumul buţilor" sau „Drumul vinului", care făcea legătura între vestitele podgorii ale Drăgăşanilor şi oraşele din inima ţării.

„Ne ştim aici de cînd se ştie lumea"

Între satele cele mai vechi din componenţa comunei Scorniceşti atestate documentar, Tătărăi este menţionat pentru prima oară la 29 august 1577, cînd jupan Barbul şi Vladislav postelnici şi nepoţii lor, Vintilă, fiul lui Stanciu, şi Socol, fiul lui Hamza, scriu carte pentru sluga lor Vuia cu fiii lui „ca să-i fie ocină în Bohani [străvechi sat de pe actualul teritoriu al comunei, în prezent dispărut], a patra parte de peste tot hotarul, din pădure şi din cîmp şi din mori şi din vii şi de pretutindeni, pentru că a vîndut-o mama noastră, jupaniţa Stanca, pentru 5 000 aspri". Între martori figurează, în documentul respectiv, şi Stanciul logofăt din Tătărăi.

Locuitorii Scornicestilor au fost ţărani liberi, moşneni. Ei au stăpînit, din cele mai vechi timpuri, satele din bazinul hidrografic Plapcea. Obştea ţărănească folosea în comun pădurile, păşunile, pămîntul de muncă. După cum rezultă şi din documentul citat mai sus, locuitorii se ocupau cu agricultura, morăritul, cultivau viţa de vie şi creşteau animale. Schimbînd din an în an, sau la intervale mai mari, pămîntul lucrat cu cel lăsat în ţelină, „să se odihnească", locuitorii din întreaga zonă au avut, secole de-a rîndul, îndeletniciri specifice populaţiei sedentare, formînd o comunitate închegată, legată de pămîntul străbun.

Se cunoaşte faptul că în sec. XVII s-a intensificat procesul de acaparare a pămînturilor ţăranilor de către marii dregători care strîngeau dările Vistieriei. Aceştia „cumpărau" de obicei o bucată de pămînt, creîndu-şi posibilitatea de a se infiltra în sat şi, în cele din urmă, de a-şi aservi majoritatea ţăranilor. Astfel, pe vremea lui Alexandru Coconul (1623-1627), „Preda şi cu fiii săi" cumpărau, în iunie 1624, „de la mătuşa sa Maria şi de la fiii ei, Drăguşin şi Radul" pentru 7 000 aspri „ocină la Mogoşeşti de pe Plapcea din judeţul Olt" şi anume „din **sat a treia** parte, din cîmp şi din pădure şi din apă şi din vatra satului, de pretutindeni, oricît se va alege de peste tot hotarul". Este interesant de reţinut faptul că, la asemenea vînzări de pămînt, care lezau evident interesele locuitorilor din întreaga zonă a Plapcei, erau prezenţi ca martori „mulţi oameni buni" — cum scriu documentele vremii; în cazul la care ne referim este vorba de Stoica din Mogoşeşti, Dobriin Ciob din Mărgineni, Dade şi Pîrvul şi Voicilă din Tătărăi şi alţii.

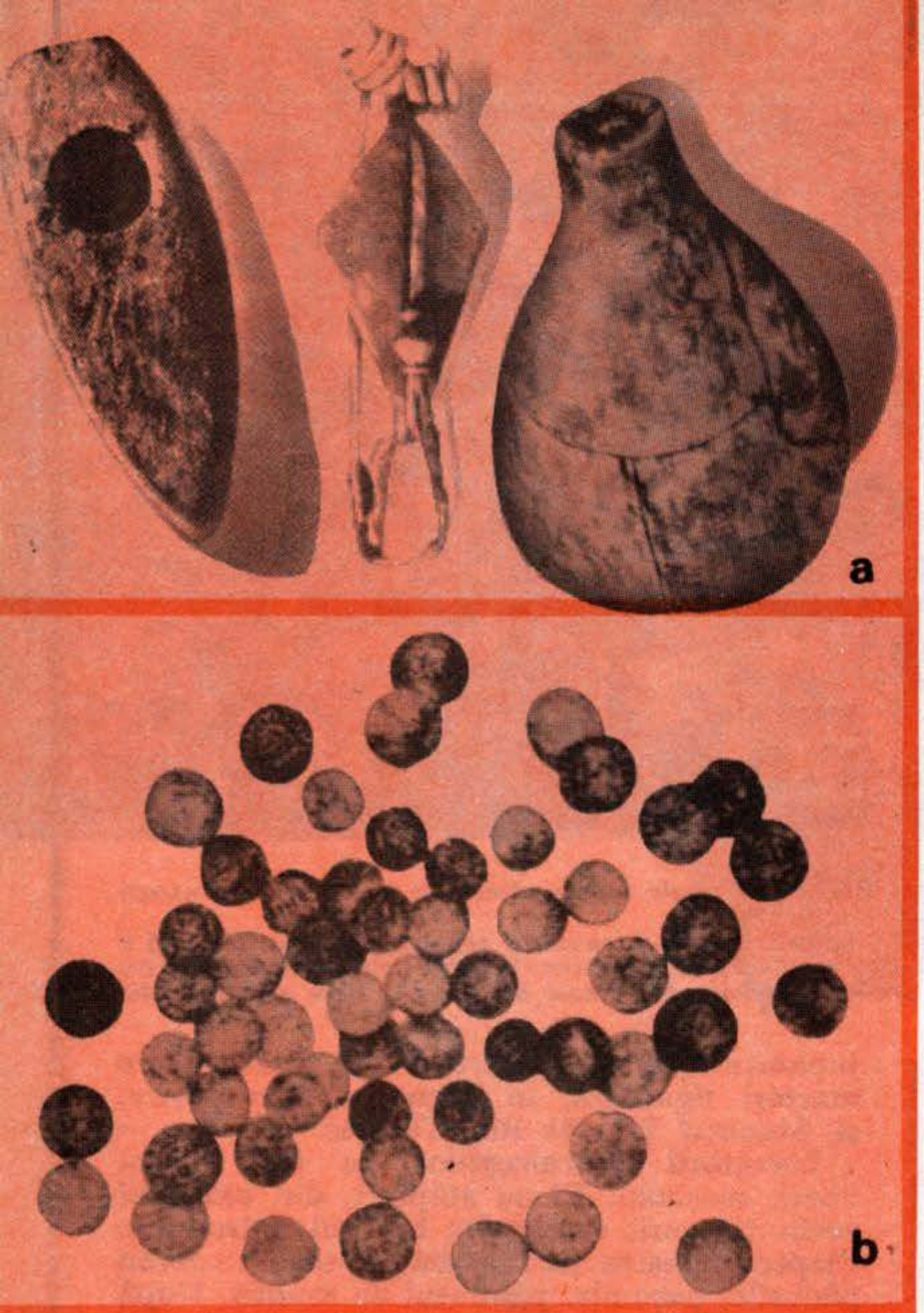

a

b

c

d

Pătrunderea tot mai accentuată a relațiilor marfă-bani în Țările române, în sec. XVII-XVIII, a antrenat în multe părți destrămarea obștilor. În unele din satele comunei Scornicești, străvechea organizare în obști s-a păstrat pînă în sec. XX, fapt ce îndreptățește pe deplin spusele oamenilor de prin partea locului: „noi cei ce locuim în această vatră de țară ne știm aici de cînd se știe lumea".

Dăruiți cu trup și suflet apărării vetrei și ființei neamului, viteji în luptă și aprigi la muncă, stăpîniți de spiritul de dreptate și justiție, mîndri și demni, dîrji și netemători, locuitorii comunei și-au dat obolul de cutezanță și sînge, în toate momentele de răscruce ale istoriei poporului nostru. Din aceste locuri au alergat de fiecare dată la chemările voievozilor nenumărați bărbați care și-au pus piepturile la hotare, stavilă în calea invadatorilor. După tradiția orală, unul din luptătorii din Scornicești a fost ridicat la rangul de căpitan de către Mihai Viteazul, tocmai pentru faptele de vitejie săvîrșite în luptă pentru înfăptuirea celei dintîi uniri a tuturor românilor. La rîndul său, Tudor Vladimirescu a avut pe vadul Plapcei și în pădurea Scorniceștilor una din importantele baze de susținere în revoluția de la 1821. Răscoliți de îndemnul lui Tudor: „veniți ca cu răul să-i pedepsim pe cei răi", „pe la mijlocul lunii iunie [1821] locuitorii satului Constantinești— cum spun documentele — au ars casele și acareturile lui Hagi Ianuși, stăpîn de moșie".

Cu înflăcărat patriotism și hotărîre s-au manifestat scorniceștenii în timpul anului revoluționar 1848. Comisarul de Olt, C. Paleologu, raporta în iulie 1848 Ministerului din Lăuntru al Țării Românești că: „La data de 22 [iulie], aflîndu-mă la satul Bălțați, am trimis dorobanții prin vecinatele sate foarte aproape unul de altul, înștiințîndu-le de a se aduna a doua zi dimineață la acel sat, cari s-au și aflat adunate a doua zi, și începînd a le rosti despre foloasele ce au să aștepte după urma Constituției, pe care le-am deslușit-o, explicîndu-le pe larg fiecare articol, și după săvîrșirea procesiei rămîind foarte convinși și mulțumiți, strigau cu aclamații de bucurie, să trăiască Constituția!". Dealtfel, numeroși bărbați ai Scorniceștilor s-au înregimentat ca dorobanți în tabăra generalului Gheorghe Magheru de la Rîureni, pe „Cîmpul lui Traian", spre a apăra cauza revoluției.

Urmele materiale atestă viețuirea neîntreruptă pe aceste plaiuri încă cu milenii în urmă: topor de piatră șlefuită din neolitic, fibulă de bronz — descoperire unicat pe teritoriul patriei noastre (sec. II î.e.n.) și amforă folosită ca urnă de incinerare de populația geto-dacă **(a)**

Piese din marele tezaur de monede feudale, descoperite în vatra Scorniceștilor **(b)**

Clădirea clinicii, una din mărturiile puternicei dezvoltări pe care o cunoaște și această comună a patriei în anii construcției socialiste **(c)**

Ansamblul artistic a dus peste hotare faima harnicilor gospodari, meșteri iscusiți și în arta cîntului și dansului **(d)**

Mereu prezenți la marile momente ale istoriei țării

O vie preocupare au manifestat locuitorii Scorniceștilor față de evenimentele istorice care au condus la înfăptuirea Unirii Principatelor, în 1859. Unul dintre cei mai de seamă tribuni, deputat în Divanul Ad-hoc, luptător înflăcărat pentru dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza și ziarist de talent, Nicolae T. Orășanu, a trăit multă vreme pe aceste meleaguri, în satul Chițeasca-Negreni, unde este și înmormîntat. Între „sutele de țărani, cunoscuți după hainele lor de muncă", prezenți pe Dealul Mitropoliei în zilele de 22, 23 și 24 ianuarie 1859, pentru a urmări lucrările Adunării Elective și a impune voința poporului, s-au aflat și mulți concetățeni ai lui N.T. Orășanu. Pentru spiritul lor patriotic, pentru sprijinul deosebit acordat realizării unirii, mulți dintre țăranii comunei Scornicești au beneficiat de „Legea lui Cuza" din 1864, primind pămînt.

Ca de atîtea ori în zbuciumata lor existență, oamenii Scorniceștilor s-au aflat în primele rînduri și în momentele realizării aspirațiilor seculare de libertate și independență ale poporului român, consfințite, după cum se știe, prin impresionante jertfe materiale și de sînge în timpul războiului pentru cucerirea independenței de stat din 1877-1878. Ei au făcut eforturi materiale deosebite prin întreținerea trupelor române încartiruite în zonă, au donat însemnate bunuri materiale și sume bănești pentru susținerea războiului. „Subscrisul provocat de datoria ce-mi impune conștiința față de țară — arăta într-o scrisoare adresată ministrului învățătorul I. Mihăilescu de la Școala primară din Negreni — ofer trei lei mensual [lunar — *n.n.*] cu începere de la 1 august pînă la terminarea războiului și aceasta din apuntamentele [drepturile — *n.n.*] ce mi se cuvin în calitate de învățător la această școală. Regret, Domnule Ministru, că nu-mi permit mijloacele a oferi o sumă mai însemnată, deoarece nu am alte mijloace decît comoda leafă ce primesc, atît pentru întreținerea subsemnatului cît și a bătrînilor mei părinți. Sper că obolul săracului va fi primit ca și aurul bogatului".

Oștenii de pe meleagurile Scorniceștilor au fost prezenți în tranșeele de luptă, mai cu seamă ca dorobanți ai Regimentului 3 Olt, care s-a acoperit de glorie nepieritoare în sîngeroasele bătălii de la Smîrdan. Peste 100 fii din toate cele 14 localități ale comunei au stropit cu sîngele lor laurii victoriei.

Atunci cînd în toamna anului 1916 s-au năpustit asupra României armatele germane vrăjmașe, sute și sute de tineri și vîrstnici de pe plaiurile Scorniceștilor, stăpîniți de aceeași dragoste fierbinte pentru glia strămoșească, au sărit la arme. Începutul războiului ne-a fost după cum se știe nefavorabil. Localitățile ce compun comuna Scornicești au căzut și ele sub cotropirea Puterilor Centrale, fiind supuse unei spolieri aproape totale. Ocupanții au tăiat pînă și un frumos și străvechi codru de stejari de peste 100 hectare din zona Jitaru-Mogoșești.

Ostilitatea față de dușmani s-a manifestat atunci în cele mai variate forme și mijloace: împotrivirea la rechiziții, refuzul de a ieși la muncile agricole, ascunderea cerealelor, alimentelor și vitelor, nesupunerea față de ordinele date. A fost organizată sabotarea și lovirea ocupanților mai cu seamă pe timpul nopții, pentru asemenea acte mulți cetățeni avînd de suferit asprimea închisorii, bătăi și schingiuiri.

Nepieritoare sînt faptele de vitejie săvîrșite în primul război mondial de fiii Scorniceștilor. Un ordin din 18 octombrie 1916, semnat de colonelul Călugăru, comandant al Regimentului 3 Olt, vorbește de bărbăția oșteanului din Tătărăi, Gheorghe Dumitrana, care în fruntea a 30 viteji, printr-un atac fulger, pe timp de ceață, a cucerit un cap de pod al inamicului, „capturînd 90 prizonieri bavarezi, 125 arme, 2 mitraliere, telefoane etc.". Pentru curajul său, Gh. Dumitrana a fost decorat cu „Virtutea Militară". Și-au legat numele de însemnate izbînzi în luptele din primul război mondial și generalul Nicolae Linaru, născut în 1879 în Scornicești, fost comandant al Brigăzii XI de artilerie-Slatina și participant la bătăliile de la Mărășești, unde a fost grav rănit. Decedînd în 1934, a fost înmormîntat în satul natal. De asemenea, generalul Rădulescu T. Dumitru (1885-1978), din Constantinești-Scornicești.

472 fii ai Scorniceștilor au căzut eroic pe cîmpiile de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Numele lor, în semn de pioasă și profundă prețuire, au fost înscrise în toate localitățile comunei, în piatra unor impozante monumente și, înainte de toate, în inimile urmașilor.

În al doilea război mondial, numărul ostașilor căzuți, fii ai plaiurilor Scorniceștilor, a fost aproape de două ori mai mare decît în prima conflagrație mondială. Printre cei căzuți la datorie în războiul antihitlerist s-a aflat și locotenentul Florin Dumitrana din Scornicești, fiul lui Gh. Dumitrana, ale cărui fapte eroice săvîrșite în primul război mondial le-am evocat mai sus. Autor al volumelor de poezii intitulate *Întîile viori* și *Cu mîinile prin soare*, Florin Dumitrana s-a stins din viață în aprilie 1945, la numai 26 ani, împlinind visul de libertate al străbunilor, ca erou al războiului antihitlerist.

Marele exemplu de luptă și dăruire revoluționară

Scorniceștenii au fost și sînt oameni de o deosebită sensibilitate, de largă deschidere față de ideile înaintate, față de acțiunile novatoare. Constituirea primului partid politic al muncitorimii române în 1893 a avut un profund și însuflețitor ecou printre oamenii din partea locului, atît de însetați de dreptate. Dealtfel, în 1899 pe teritoriul comunei Scornicești activau cluburi socialiste la Bălțați și Bircii.

După cum atestă un document, în vara anului 1900, clubul socialist din Bircii continua să activeze ilegal.

Contradicțiile sociale și politice tot mai profunde, agravate cu deosebire la începutul acestui secol s-au resimțit cu putere și în localitățile comunei Scornicești. Documentele au înregistrat numeroase acțiuni ale locuitorilor împotriva abuzurilor autorităților, a asupririi și exploatării. În 1907, de exemplu, la Bircii, Bălțați, Constantinești, Șuica, după cum transmiteau telegramele oficiale, nemaiputînd suporta situația în care se aflau, țăranii s-au răsculat, „au rupt firele telefonice..., au dat foc conacelor și pătulelor..., văzîndu-se [pînă] la distanțe mari luminile produse de flăcările incendiilor".

Lupta cu lipsurile și greutățile i-au călit an de an tot mai mult pe locuitorii Scorniceștilor. Asupra lor erau tot mai insistent ațintite privirile autorităților represive ale claselor dominante. Acestea semnalau, în 1919, că la Scornicești s-ar fi constituit sfaturi revoluționare ale țăranilor. Peste numai cîțiva ani, de aici, din Scornicești, din casa lui Andruța Ceaușescu (1890-1972) și a Alexandrei Ceaușescu (1889-1977) pornea cel mai vajnic luptător pentru drepturile celor mulți, pentru drepturile poporului român, tînărul Nicolae Ceaușescu, personalitate de ample dimensiuni istorice, expresie a milenarei spiritualități românești.

Eroicele lupte ale oamenilor muncii de la începutul deceniului patru au adus în conștiința întregii suflări a comunei și a țării exemplul luminos al luptei și dăruirii revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Locuitorii Scorniceștilor au fost martorii aducerii din post în post, sub loviturile nemiloase ale jandarmilor, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în satul natal. Dîrzenia sa, hotărîrea cu care îi înfrunta pe oprimatori le insufla încredere, credință vie în dreptate și adevăr. În anii care au urmat, n-a fost om al plaiurilor Scorniceștilor care să nu fi știut de fiecare dată că tovarășul Nicolae Ceaușescu se afla întemnițat la Doftana, la Jilava, la Caransebeș, la Tg. Jiu, că activa la București, în Dîmbovița, la Slatina, Constanța sau Craiova, că Partidul Comunist Român, care lupta pentru doborîrea claselor dominante, a celor puțini și asupritori, pentru ridicarea celor mulți și muncitori ca stăpîni ai țării, avea în fiul satului lor un strălucit revoluționar patriot. Mulți dintre concetățenii săi au fost inspirați de exemplul său, angajîndu-se în lupta pentru idealurile revoluționare.

Scurtă vreme după înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, activa în comună o puternică organizație de partid. Locuitorii Scorniceștilor l-au revăzut deseori în mijlocul lor pe tovarășul Nicolae Ceaușescu: în bătălia aspră pentru înfăptuirea reformei agrare din 1945, la Scornicești, la Bircii, la Negreni și în alte locuri ale comunei și ale județului; în lupta pentru cucerirea puterii politice, pentru victoria forțelor democratice în alegerile din noiembrie 1946, cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu a luat cuvîntul în cadrul unor impresionante mitinguri ținute la Slatina, la Spineni și în alte locuri, fiind ales, pentru prima oară, în Parlamentul țării cu o zdrobitoare majoritate de voturi.

Din primul moment al declanșării procesului revoluționar al cooperativizării agriculturii, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost prezent în mijlocul concetățenilor săi, care, urmîndu-i îndemnurile și sfaturile înțelepte, s-au aflat printre cei dintîi din județ și din țară porniți pe drumul vieții noi. Se poate spune cu cel mai îndreptățit temei, validat de fapte și de viață, că tot ceea ce a schimbat din temelii viața locuitorilor Scorniceștilor, ca și a tuturor locuitorilor țării, poartă pecetea pilduitoarei vieți, a spiritului și acțiunii cutezante a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Scorniceștii care în trecut, în 1936, de pildă, la capitolul industrie avea înregistrată, cum se arată în anuarul județului Olt, o moară și trei cazane de fabricat țuica, are azi 40 la sută din populație ocupată în industrie, peste 1 600 muncitori lucrînd numai în cadrul Fabricii de confecții. Producția industrială a crescut de la 77 milioane lei în 1975 la 249 milioane lei în 1978, urmînd să atingă peste 400 milioane lei în 1980 și 1,3 miliarde lei în 1985. Agricultura comunei, care în 1938 — anul de vîrf al producției atinse în timpul regimului burghezo-moșieresc — obținea pînă la 1 000 kg grîu sau porumb la hectar, realizează azi, an de an, producții de peste 5 000-6 000 kg grîu și 11 000-12 000 kg porumb boabe la hectar, lucrătorii pămîntului fiind distinși, pentru rezultatele muncii lor, cu cele mai înalte ordine și titluri ale Republicii Socialiste România.

În comuna Scornicești, învățătura de carte are frumoase tradiții. În jurul anului 1800, documentele menționează existența la Tătărăi a unei școli care funcționa, e drept, într-un local modest, cu doar două încăperi — o sală de curs și o cameră mai mică — cancelarie și, în același timp, locuință pentru învățător. În trimestrul I din anul școlar 1860/1861 se aflau 23 elevi (numai băieți). Azi, comuna dispune de 25 școli moderne, înzestrate cu 22 laboratoare, 12 ateliere școlare în care învață aproape 3 000 elevi, la care se adaugă peste 500 copii preșcolari care frecventează grădinițele din localitate. În comună funcționează un liceu agro-industrial, care pregătește cadre necesare economiei în continuă dezvoltare. În 1934 a fost înființat căminul cultural „Tătărăi", care dispunea de o bibliotecă cu 240 volume. Biblioteca comunală are azi peste 15 000 volume cu mii și mii de cititori. La sfîrșitul secolului trecut, s-au constituit în satele comunei formațiuni culturale, ale căror reprezentații n-au depășit însă raza comunei. Ansamblul folcloric al comunei, laureat al Festivalului Național „Cîntarea României", a întreprins în anii din urmă turnee de răsunător succes, onorate cu înalte distincții, în numeroase țări, ca Bulgaria, Suedia, Olanda, Turcia, Italia, Franța, Siria, Liban, Iordania, R.F.G.

Comuna Scornicești și oamenii săi aduc în istoria țării mărturii și fapte memorabile.

Un nou for științific de cercetare

INSTITUTUL DE TRACOLOGIE

În ultimii ani, cercetarea istorică și arheologică românească pentru cunoașterea trecutului strămoșilor noștri, geto-dacii, a căpătat o amploare deosebită. Pe baza extinderii investigațiilor arheologice au fost elaborate noi și ample sinteze cu privire la viața materială și spirituală a geto-dacilor, multe dintre ele apărute în paginile revistei noastre, ceea ce a îmbogățit științele despre acest mare și fascinant capitol al istoriei românești.

Răspunzînd acestui interes mereu în creștere și, totodată, ca o expresie a grijii pentru dezvoltarea necontenită a științelor istorice în România, pentru cunoașterea aprofundată a trecutului, pe care o manifestă conducerea partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu personal, printr-un decret al Consiliului de Stat — al cărui text îl publicăm în continuare — s-a hotărît înființarea Institutului de tracologie din România.

DECRET AL CONSILIULUI DE STAT
privind înființarea Institutului de tracologie

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România decretează:

Art. 1. *Pe data intrării în vigoare a prezentului decret se înființează, pe lîngă Facultatea de istorie și filozofie a Universității din București, Institutul de tracologie, cu sediul în municipiul București.*

Art. 2. *Institutul de tracologie are ca obiect de activitate coordonarea unitară a cercetărilor multidisciplinare în domeniul studiilor traco-geto-dace și valorificarea în scopuri științifice și educative a acestora; popularizarea pe plan internațional a rezultatelor cercetărilor din domeniul tracologiei și organizarea de manifestări științifice interne și internaționale de profil; sprijinirea activității științifice a facultăților, muzeelor și altor instituții de profil, a activității de restaurare și conservare a monumentelor traco-geto-dace și a pregătirii cadrelor de specialiști în domeniul tracologiei; popularizarea cunoștințelor despre traco-geto-daci în rîndul maselor.*

Pentru valorificarea cercetărilor efectuate, institutul editează publicația semestrială Buletinul Institutului de tracologie.

Activitatea institutului se desfășoară pe baza unui program aprobat de Prezidiul Academiei de Științe Sociale și Politice împreună cu Ministerul Educației și Învățămîntului.

În îndeplinirea atribuțiilor sale, Institutul de tracologie colaborează cu instituții de cercetare și învățămînt, precum și cu alte organe de stat.

Art. 3. *Institutul de tracologie are ca membri: cercetători științifici, cadre didactice, specialiști din domeniul arheologiei, istoriei, lingvisticii, artei, etnografiei, muzeografi, încadrați în muncă în institute de cercetare, de învățămînt și în alte instituții social-culturale, precum și alți oameni ai muncii.*

Membrii Institutului de tracologie sînt desemnați, în această calitate, de Prezidiul Academiei de Științe Sociale și Politice și Ministerul Educației și Învățămîntului, cu acordul unităților în care își desfășoară activitatea.

Organul de conducere colectivă al institutului este consiliul științific, format din președinte, vicepreședinți, secretari și membri, numiți de Prezidiul Academiei de Științe Sociale și Politice împreună cu Ministerul Educației și Învățămîntului. Președintele, care este, de regulă, și directorul institutului, vicepreședinții și secretarii alcătuiesc biroul consiliului, care asigură conducerea operativă.

Consiliul științific prezintă dări de seamă anuale în fața adunării generale a membrilor institutului.

Art. 4. *Institutul de tracologie are filiale, cu sediul în municipiile Cluj-Napoca și Iași. Filialele sînt conduse de un colectiv format din 3-5 membri numiți de consiliul științific al Institutului de tracologie. Președinte al filialei este unul din vicepreședinții consiliului științific al institutului.*

Pe măsura dezvoltării activității de cercetare a institutului se pot înființa, cu aprobarea Prezidiului Academiei de Științe Sociale și Politice și a Ministerului Educației și Învățămîntului, și alte filiale.

Art. 5. *Cheltuielile necesare desfășurării activității Institutului de tracologie se suportă de Ministerul Educației și Învățămîntului.*

NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România

București, 6 iulie 1979
Nr. 256

2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent

„Oricîte popoare ar fi trecut peste pămîntul românesc, ele nu i-au putut suprima pe autohtoni".

VITALITATEA POPORULUI ROMÂN

O realitate care continuă cu strălucire secolele trecute

Prof. dr. doc. VICTOR SĂHLEANU

Pe memoriul numerosului detașament de academicieni și universitari, care, la 4 aprilie 1944, cereau — cu înaltă responsabilitate și profund credo patriotic — încetarea participării țării noastre la războiul hitlerist[1], figurează și semnătura profesorului Gheorghe Banu (1889-1957). Era un act pe deplin conform cu convingerile sale, izvorîte dintr-o profundă cunoaștere a trecutului poporului român, a împrejurărilor vremii dramatice pe care le trăia țara, cu năzuințele sale.

Cariera științifică a lui Gh. Banu, titularul Catedrei de medicină socială a Facultății de Medicină din București, membru al Academiei de Medicină și, pentru scurt timp (1938), ministru al Sănătății, a fost marcată de preocupările în domeniul igienei sociale. Acestea i-au direcționat studiile înspre factorii nonbiologici — economici, administrativi, politici — ai vieții umane. Examinînd realitățile sanitare de-a lungul unei epoci care nu a fost una de echilibru, ci una de prefaceri, tensiuni, conflicte și crize, Gh. Banu a simțit necesitatea investigării acestora dintr-o perspectivă istorică.

Socotim o îndatorire științifică ce ne cinstește să redăm circuitului public cîteva din rezultatele cercetărilor prof. Gh. Banu, însumate într-o monografie de sinteză la care a lucrat pînă în anii 1955-1956. Ea a rămas neterminată — unele goluri urmînd să fie completate de savant mai tîrziu — și, după cîte știm, necercetată, pînă cînd, prin bunăvoința familiei, a fost pusă la dispoziția actualului Laborator de antropologie al Institutului „Victor Babeș" din București (în curînd, un volum însumînd un comentariu al operei lui Gh. Banu, însoțit de capitole din lucrările sale, va apare la Editura Apimondia).

Intitulîndu-și această cercetare Biologia poporului român, **Gheorghe Banu are în vedere „știința vieții poporului român". De la început, apropierea de istorie este izbitoare.**

[1] Textul integral al memoriului a fost publicat în **Magazin istoric**, nr. 2/1967.

Expresia „biologia unui popor“ asociază un termen ce aparține științelor naturii, cu un termen ce aparține științelor sociale. Biologii ar vorbi, cel mult, despre biologia populațiilor umane de pe un anumit teritoriu. Pentru Gheorghe Banu, „viața“ unei colectivități umane înseamnă însă mai mult decît viața sa biologică: „ea trebuie să înfățișeze totalul aspectelor evoluției sale de la originea cea mai îndepărtată pînă azi, pentru că ea este expresiunea fondului ereditar și a factorilor care au influențat-o în decursul timpului“. Trecutul explică prezentul. Însuși fondul ereditar este rezultatul unui proces istoric; etnogeneza se cere analizată după criterii antropobiologice.

Pentru a înțelege sensul pe care autorul îl atribuie termenului de rasă, precizăm că Gh. Banu — așa cum a făcut-o și în lucrarea L'Hygiène de la race — se opune categoric teoriilor rasiste, pretenției unor pseudosavanți de a decreta superioritatea unei anumite rase, conceptului de „rasă pură“ sau „rasă națională“. Vorbind despre rasă, în accepția ei antropologică și biologică, prof. Banu are în vedere aportul cu caracter istoric al tuturor elementelor antropobiologice din care s-a constituit o colectivitate umană, ale cărei trăsături distincte sînt rezultatul firesc al acestei sinteze, săvîrșite într-un anume spațiu și timp.

Gh. Banu preconizează o studiere multidisciplinară a populațiilor umane, bazată, mai ales, pe probele antropobiologice, lingvistice și etnologice. Etnia se constituie prin viață în comun, într-un anumit spațiu geografic, prin omogenizare lingvistică și culturală. Amestecul rasial — în sensul conceptului folosit de Banu — nu constituie o frînă în dezvoltarea popoarelor, „ci, dimpotrivă, este un stimulent al funcțiunilor rasiale...; epocile de strălucire a civilizațiilor s-au creat de popoare prin amestecuri rasiale“, susține Gh. Banu. Aceleași opinii le-am întîlnit și la C.C. Giurescu, care, în 1976, scria: „Rasă pură nu există decît în teorie, iar cercetările științifice arată că adaosul de sînge străin nu numai că nu e un cusur, ci dimpotrivă un avantaj“ (Amintiri, vol. I, p. 13).

Redînd, în continuare, observațiile prof. Gh. Banu despre trecutul geto-dac al poporului român, despre prezența factorului uman autohton pe aceste pămînturi din vremuri imemoriale, ținem să subliniem justețea principială a concluziei sale, potrivit căreia, „oricîte popoare ar fi trecut peste pămîntul românesc, ele nu i-au putut suprima pe autohtoni“. S-a dovedit cu multiple argumente științifice că popoarele migratoare ce au trecut prin țara noastră, în faimoasa și dramatica perioadă numită cîndva „năvălirea barbarilor“, nu au avut forța demografică necesară pentru a schimba, prin metisaj, fondul genetic al populațiilor autohtone.

„Vitregia vremurilor, scrie mai departe Gh. Banu, a vrut ca neamul românesc să treacă, timp de secole, prin stări de criză politice, social-economice, sanitare, deseori cu caracter de calamitate. Această tristă parte a istoriei cuprinde viață fără odihnă, timp de secole, în luptă cu dușmanii cotropitori, cu o stare economică de mizerie, precum și cu suferințele din cauza flagelurilor și bolilor. Valurile au fost trecătoare, după cum vom vedea, și biologia națională nu s-a resimțit prea mult.

Ceea ce reiese evident din cercetarea istoriei biologice a poporului român, după izvoare antropologice, sociale, economice și sanitare este menținerea vitalității sale“. Poporul a rămas același, subliniază Gh. Banu, pentru că aceleași generații de origine „se perpetuează prin ereditate, ca un curent vital neîntrerupt, legînd generațiile în succesiunea lor. Funcțiunile vitale de bază, evoluția demografică a neamului au mers într-un spor mereu crescînd; de asemenea, nivelul calităților și-a păstrat integritatea. Vitalitatea poporului român este astăzi o realitate care continuă cu strălucire secolele trecute...

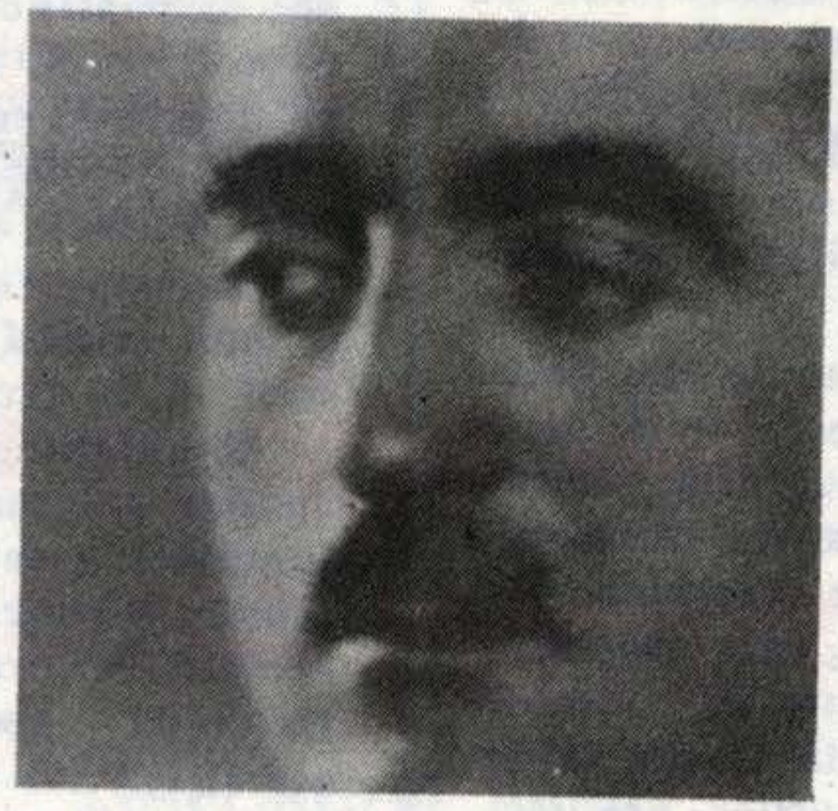

Gheorghe Banu

De la unirea Principatelor sînt 95 ani [Gh. Banu scria aceste pagini în 1954— n.r.]; de la independența României 77 ani, iar de la unirea tuturor românilor în stat omogen, numai 36 ani... Și totuși, chiar în aceste condiții, cultura universală poate înregistra nume românești în domeniile științei, literelor și artelor“.

Gh. Banu subliniază dreptul inalienabil al popoarelor de a participa, după capacitatea lor de creație, la civilizația și cultura universală. El considera că dezvoltarea cercetărilor, studiilor și ridicarea culturii naționale, se desfășoară în epoci de stabilitate socială și libertate politică.

„Poporul român nu a avut liniștea necesară dezvoltării sale... Am analizat fazele evoluției biologice a poporului român, precum și influențele care s-au exercitat, ajungînd la încheierea, pe baza unei vaste documentări, că structura biologică a românilor este promițătoare de a continua cu succes, în condițiuni de independență și liniște, realizări superioare în cultură și creație... Cunoașterea acesteia este necesară pentru a înțelege istoria etnică și pentru a interpreta structura fizică și psihologică a românilor“.

O constatare de mare profunzime emite prof. Banu în legătură cu virtuțile potențiale ale poporului român dovedite plenar, în momentele de cumpănă, prilejuite de războaiele sale drepte, de apărare. Astfel de războaie „mărturisesc lupta neamului pentru a exista și a revendica dreptul său la o viață liberă“. Războaie, năvăliri și devastări — sînt prezentate pe secole. Numai în sec. XVII, de exemplu, Muntenia participă la 17 războaie, iar Moldova la 16; se consemnează trei năvăliri tătare în Muntenia și șase invazii

poloneze în Moldova. Citatele din cronicari și din operele altor contemporani descriu jafurile, abuzurile, arderea satelor și orașelor de către invadatori, pribegiile, pustiirile unor regiuni întregi. Din documentele culese de autor nu rezultă că ocupanții habsburgi sau țariști se purtau mai bine decît otomanii sau tătarii.

Socotim de importanță primordială în orientarea istoriografică a operei lui Gh. Banu nu numai valoarea reală pe care el — prin recurgerea la ceea ce documentația timpului îi putea oferi — o dă trecutului îndepărtat, punînd în lumină originile poporului român — așa cum le-au identificat cei mai autentici reprezentanți ai istoriografiei noastre — ci și interdependența pe care o recunoaște între științele medicale și cele istorice. Mai mult, trebuie consemnată prioritatea pe care o acordă rolului maselor în istorie. O spune cu o atitudine demnă de omul de știință: „Pentru cunoașterea evoluției biologice, influențată de condițiile de viață, am fost nevoit a face incursiuni în domeniul istoriei și al istoriei sociale de la independența politică pînă azi. Cu posibilitățile unui nespecialist și cu sfială față de atîtea competențe în aceste domenii, am pus în evidență documentele care înfățișează trecutul nostru biologic...

O astfel de prezentare nu trebuie rău judecată. Istoria de azi se deosebește de primele manuale care se limitau la biografia domnitorilor și faptele glorioase de arme. Kogălniceanu spunea în cuvîntul de deschidere a cursului de istorie națională că, spre deosebire de cei din trecut, care «nepomenind nimica de popor» va da «o idee lămurită asupra stării sociale și morale, asupra obiceiurilor, prejudecăților, culturii etc.»[1]. [Contele d']Hauterive înțelege să informeze, în 1787, pe domnitorul Alexandru Ipsilanti complet asupra a tot ce se petrece în Moldova, spre deosebire de cum se concepea istoria în vremea sa. Căci el spunea: «Istoriei îi place să treacă cu tăcerea povestirea fărădelegilor, care n-au lăsat urmări, și se crede mai ales scutită de a le păstra amintirea, cînd, după domnii nefericite și cu totul vrednice de uitarea viitorului, urmează o domnie pașnică și împodobită prin virtuțile unui domnitor mare»[2].

Categoric și cuprinzător, Iorga arată că misiunea istoricului este de a cerceta faptele în interdependența lor. Istoricul, chiar «și atunci cînd ar vorbi de cea mai neînsemnată parte din materia sa, el va trebui să aibă starea de spirit a fiziologului, care și în cercetarea celui mai mărunt vas, a țesăturii celei mai banale, are în mintea sa marele sistem de viață, solidar, unitar, din care aceste obiecte ale studiului său fac parte»[3].

Evenimentele istorice și sociale nu modifică omul, nu schimbă constituția organică și fiziologică a lui; ele stau însă ca o piedică în evoluția sa firească, în dezvoltarea și ascensiunea sa. În trecutul nostru au fost asemenea obstacole, variate și de intensitate inegală. De aceea este necesar a le cunoaște și a deduce influența lor; este a face cum se spune, «fiziologia cronologică»[4] a societății, adică cunoașterea tuturor cauzelor cu acțiunea lor convergentă asupra biologiei...“.

După atari constatări, ni se pare deosebit de importantă concluzia lui Gh. Banu: „Stările de criză prin care a trecut populația României nu au influențat structura [sa] organică...

Virtuțile rasiale, sănătate, rezistență, vitejie, inteligență, au fost relevate constant în decursul timpului de străini, care au avut ocazia să cunoască poporul român. Armata lui Ștefan cel Mare, la 1502, de 60 000 soldați (40 000 călări și 20 000 pedeștri) era compusă din oameni voinici și gata de luptă. Doctorul domnitorului, Matei Murano, informează astfel pe dogele Leonardo Loredano, la 7 decembrie 1502: «Li subditi tutti valenti homini et homini de fatti et non da star soli primazi, ma a la campagna» (Sus-zișii sînt toți oameni bravi și gata oricînd de luptă, și nu numai conducătorii ci și țăranii)[5].

Reputația aptitudinilor militare ale moldovenilor era recunoscută, pentru că în prima jumătate a secolului al XVII-lea, Polo Minio vine în Moldova spre a angaja, pentru venețieni, români ce urmau a fi înrolați în Bosnia și Dalmația, posesiuni italiene[6]. Del Chiaro, secretarul lui Brîncoveanu, spune că românii sînt viteji și capabili a izbuti în toate profesiile...

Despre rezistența fizică a poporului vorbește, la 1787, și contele d'Hauterive, în memoriul său către Al. Ipsilanti: «Pe cînd pămîntul este acoperit cu zăpadă și un frig tot așa de aspru ca cel de la Moscova oprește cursul apelor, mai bine de două mii de moldoveni dorm afară, lîngă un foc de trestie, sau chiar fără foc, și nici chiar turmele lor, care rîcîie pămîntul ca să pască cîteva fire de iarbă uscată de îngheț, nu sînt mai răbdătoare decît dînșii la asprimea vremii[7]». Istoricul Albert Wirth caracterizează rasa românilor ca cea mai tenace de pe pămînt: «Die Rumänen sind die zäheste Rasse der Erde». Foile din Sibiu, încă din secolul al XVIII-lea, scriu că națiunea română este o națiune «colosală»[8]. Profesorul sas Andreas

---

[1] M. Kogălniceanu, *Opere*, 1946, p. 648.

[2] Contele d'Hauterive, *Memoriu asupra vechii și actualei stări a Moldovei la 1787*, București, 1902, p. 63.

[3] N. Iorga, *Două concepții istorice*, *Cuvîntare de intrare la Academia Română*, 17 mai 1911, pp. 133-135.

[4] N. Iorga, *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice*, conferință, 1916, p. 17.

[5] E. Hurmuzachi, vol VIII, 1894, p. 37.

[6] N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol. I, 1928, p. 293.

[7] Op. cit., p. 97.

[8] *Siebenbürger Zeitung*, 1786.

Wellmann scrie la 1843 că «poporul român are înaintea lui un viitor frumos și mare». Împăratul Franz-Iosef lăuda regimentele românești din Transilvania și Bucovina cînd spunea: «Zähigkeit, Genügsamkeit und Ausdauer der rumänischen Regimenter» (Tenacitatea, modestia și dîrzenia regimentelor românești)".

În încheiere, am vrea să subliniem că, efortul de istoriograf al lui Gh. Banu este în perfect acord cu viziunea sa despre medicina socială expusă în lecția inaugurală din 19 noiembrie 1942: „Știința medicinii — spunea el atunci — evoluează de la individualismul de odinioară, spre noțiunea de știință pe grupe umane, de la mica unitate care este familia, pînă la națiune... Concepția de azi privește întreaga populație prezentă, ca un inel de legătură între generații, într-un curent vital continuu".

Ca un corolar al orientării medicinii sociale către problema sănătății populațiilor, Gh. Banu a preconizat orientarea istoriei medicinii către istoria trecutului patologic al populațiilor și, totodată, orientarea istoriei către cercetarea trecutului vieții biologice și biosociale a maselor. Ultima orientare este însușită tot mai ferm de unele cercuri internaționale — iar la noi în țară, o deschidere importantă în această direcție este reprezentată de studiile de demografie istorică, cele mai cunoscute fiind cele ale profesorilor Ștefan Pascu și Ștefan Ștefănescu. Cu toate că manuscrisul conține unele limite și erori de interpretare inerente perioadei în care a fost conceput și materialului documentar avut la dispoziție, Biologia poporului român rămîne valoroasă pentru cercetători, nu numai ca un izvor de informații. Este, am spune, o primă aproximație a unei teme necesare, de interes național, nu numai științific, ci și practic.

Gh. Banu s-a aplecat asupra trecutului poporului nostru și ca pasionat cercetător și ca erudit medic, care trebuie să știe ce se ascunde dincolo de mască sau de machiaj, de haină sau de pansament. Sînt semnificative în această privință cuvintele pline de încredere în viitorul românilor, în care el prevedea că „poporul român va putea da mai mult măsura capacității sale, pe planul culturii universale".

Iată cîteva din valoroasele idei ale prof. Gh. Banu, despre strămoșii noștri geto-daci[1].

[1] **Magazin istoric** integrează textul original al prof. Gh. Banu, comentat de dr. doc. V. Săhleanu, în seria articolelor consacrate trecutului și strămoșilor noștri, prin publicarea unor extrase din operele lui I. Nestor, B. P. Hasdeu, Sextil Pușcariu, Simion Mehedinți. Explicațiile cuprinse între paranteze drepte aparțin redacției.

Vechi ca și cele mai vechi popoare europene

GHEORGHE BANU

Tracii pătrunși în Dacia și Peninsula Balcanică au participat la formarea substratului etnic al mai multor națiuni[1]. Acest neam ocupa ținuturile Daciei în epoca bronzului, cu 1800 ani î.e.n. Era un popor numeros care se întindea din Asia Mică și Marea de Azov pînă la Marea Egee, mergînd în Nord pînă la Pripet, în Europa Centrală pînă în platoul Boemiei și în Răsărit dincolo de Nistru. După Strabon, la 20-7 î.e.n. dacii erau peste două milioane, pe o suprafață de 500 000 km², socotind provinciile dunărene Raetia și Noricum (125 000 km²), Dalmația (80 000 km²), Moesia (125 000 km²), Panonia (100 000 km²) etc., cu densitatea de 5-6 locuitori pe kilometrul pătrat[2].

Se învecinau cu germanii și slavii la Nord, cu germanii și celții la Apus, cu sciții la Răsărit și cu iliricii la Sud de Dunăre. Pausania confirmă marele număr al geților (tracilor) cînd spune: „Dintre toți oamenii nici un neam nu-i mai numeros decît tracii, afară doar de celți, pentru cine compară un neam cu altul"[3].

După Herodot, care la 512 [corect 514] î.e.n. dă prima descriere a lor, istoricii timpului (Tucidide, Ptolemeu, Strabon etc.) îi caracterizează la fel.

Dacii sau geții, unul și același popor, erau un trib puternic al tracilor, care țineau sub stăpînirea lor populațiuni diverse, preexistente și de origini variate[4].

Dacii sînt considerați ca primul popor organizat în ținu-

[1] Metodie Popoff, *Uber die Rassische Zusammensetzung des Bulgarischen Volkes*, 9, Bd. p. 1, 1939; N. Lahovary, *Les brahicephales de type alpin et leur expansion*, p. 446.

[2] Emil Panaitescu, *Numărul geților și al dacilor. Comentar după Strabon*, vol. *În memoria lui Pârvan*, 1934.

[3] Pausania, *Descrierea Greciei*, I, 9, 5.

[4] Între timp, istoriografia românească contemporană a extins și aprofundat studiul societății și civilizației geto-dace, elaborînd o teorie amplă asupra caracteristicilor acestora; vezi în acest sens și *Magazin istoric*, nr. 4, 5, 6/1969; 6/1970; 6/1971; 7, 8/1972; 2/1974; 6/1975; 2, 3, 6, 7, 8, 9/1976; 6, 7, 9/1977 (*Primul dicționar românesc de neamuri și triburi tracice*: 1-12/1976; 1-12/1977); 5, 6, 7, 10, 12/1978; 1-6, 9/1979 — *n.r.*

turile noastre, formînd o mare grupare de triburi cu aceeași limbă și cultură[1] și o civilizație proprie, de altfel confirmată prin săpăturile din timpul nostru, ca cele de la Piscul Crăsani (Ialomița) din epoca La Tène[2] și din alte stațiuni...

Virtuțile [lor] războinice au fost dovedite în marea rezistență opusă popoarelor care călcau teritoriul Daciei. În anul 512 [corect 514] î.e.n., Darius, regele perșilor, în războiul contra sciților, în Nordul Mării Negre, a întîlnit rezistența geților (Herodot); în 327-326 î.e.n., generalul lui Alexandru cel Mare, Zopyrion, făcînd o expediție în stînga Dunării, aceasta este zdrobită și el însuși ucis[3].

În anul 60 î.e.n., Burebista, regele lor glorios, distruge pe celți și capătă numele de „Celtoctonul". Cu greu înaintează contra dacilor Augustus și Crassus în anul 28 î.e.n. Numai expediția lui Sextus Aelius Cato, în anul 4 e.n., reușește să învingă pe daci...

Romanii îi considerau ca „oamenii cei mai mari și tari în război[4]" și „neam puternic, de o statură impunătoare, dîrzi..."[5].

Seneca, referindu-se la viața lor aspră și sobră, spunea: „Aceasta tocmai îi face tari ca și copacul care s-a luptat cu furtunile"[6]. În operele de artă ale epocii, Columna lui Traian, busturile dace din Galeria Vaticanului, [ei] sînt reprezentați ca luptători puternici.

Pârvan reproduce afirmațiile înregistrate în epocă asupra tipului fizic. El spune: „Ca și ceilalți nordici, culoarea pielii și a părului pare a fi fost la geți blondă"; Galenus afirma că au pielea albă; Ovidiu îi numește flavi [de la *flavus*, „galben", „blond"]...[7].

Pămîntul pe care este așezată azi România a fost locuit de îndată ce condițiunile climaterice au permis *existența umană*. Continuitatea existenței umane se poate urmări din epoca paleolitică, fără întrerupere, după cum arată descoperirile făcute, pînă azi. Presupunerea lui Pittard, în 1926, că în fundul munților trebuie să se găsească resturi umane, încă din paleolitic cînd vîrfurile Carpaților vor fi avut zăpezi eterne, se confirmă în adevăr, în 1942, prin descoperirea, în grota de la Cioclovina, a omului de tip Neanderthal, cu 115 000 ani î.e.n.[8].

Cercetările arheologice au descoperit, de asemenea, în ultimii 25 ani, *schelete umane din toate epocile*, în diversele regiuni ale țării și anume, din epoca neolitică, epoca bronzului, a fierului, epoca romană și a migrațiunilor.

În al doilea loc, migrațiunea raselor și popoarelor pot fi urmărite, după *civilizația epocilor*, încă din mezolitic...

Tracii [geto-dacii] cunoscuți în aceste regiuni din neolitic și cu civilizație cunoscută în epoca bronzului erau masa cea mai puternică, răspîndiți pe întreaga întindere a Daciei. Tracii erau un popor mare, cu o viață organizată și o civilizație dezvoltată în stînga Dunării. Cînd Alexandru Macedon, în sec. IV î.e.n., trece Dunărea, găsește o agricultură înfloritoare. Herodot îi considera, după indieni, cel mai puternic popor.

Prin supunerea popoarelor locale, tracii au format unitatea politică, întemeind Dacia (dacii în Transilvania și geții în Nordul Dunării de Jos). La venirea romanilor, Dacia era organizată ca un popor sub o singură conducere politică.

---

[1] N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. 1, p. 120.

[2] V. Pârvan, *Statiunea getică de la Piscul Crăsani, Getica*, 1926, p. 173.

[3] *Magazin istoric*, nr. 11/1978.

[4] Vezi în *Expositio totius mundi, geographiae veteris scriptores graeci minores*, vol. III, Oxford, 1712, p. 12; cf. N. Iorga, op. cit., p. 116.

[5] Seneca, *Quaestiones naturales*, IV.

[6] Seneca, *De Providentia*, IV, 12; cf. N. Iorga, op. cit., p. 115.

[7] V. Pârvan, *Getica*, p. 168.

[8] E. Pittard, *Les races et l'histoire*, 1924, pp. 345-350 și *L'indice céphalique*, 1926, p. 91. [Cercetările recente duc la altă interpretare a fosilelor de la Cioclovina, în schimb atestă prezența, mult mai veche, a omului din paleoliticul inferior, prin cele mai primitive unelte („Cultura de prund") —*V.S.*].

PLANȘELE NOASTRE

① **Burebista unifică pe toți daco-geții.** Tablou de pictorul amator Traian Ciucurescu, din Brașov, realizat în cadrul celei de-a doua ediții a Festivalului național „Cîntarea României"

②③ Momente din amplul proces de cristalizare a idealului unirii — visul multisecular al românilor de pretutindeni **(Tricolorul în 1808?,** p. 61)

④ Cîteva din cele mai prețioase monede aflate în renumita colecție pariziană Roger Peyrefitte: tetradrahmă și drahmă de argint din Naxos; didrahmă, decadrahmă de argint și litrae de aur, din Siracuza, toate din sec. V-IV î.e.n.

BUREBISTA
UNIFICĂ PE TOȚI DACO-GEȚII

ARGE

DAVA

ACORDĂ ÎNCREDERE AMBASADORILOR.

APOLLONIA

DIDIA.

CELȚII.

ILIRII.

BOII.

TEBRISCII.

FESTIVALUL NAȚIONAL

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Populația străvechiului ținut românesc Țara Birsei și-a intensificat de-a lungul secolului XIX lupta pentru emanciparea națională de sub dominația străină. Erau puse în slujba idealului afirmării naționale diferitele manifestări ale spiritualității românești, inclusiv ansambluri pictate în interiorul și exteriorul lăcașelor religioase. Printre aceste picturi se află și *icoana-prăznicar de la Biserica din Dirste–Brașov,* Cei 40 de mucenici, în care cei martirizați sînt indicați cu claritate a fi români. Restaurată în 1972, de D. Bișcu, pictura dă la iveală sub fantezia artistică a meșterului popular Ioan Bărbuc din Săcele, un vestmînt ce anticipează, la 1808, tricolorul.

Martiriul lui Horea și Cloșca – pictură de scriitorul Petru Vintilă .

Marea Unire din 1918 – tablou de Ion Grigore.

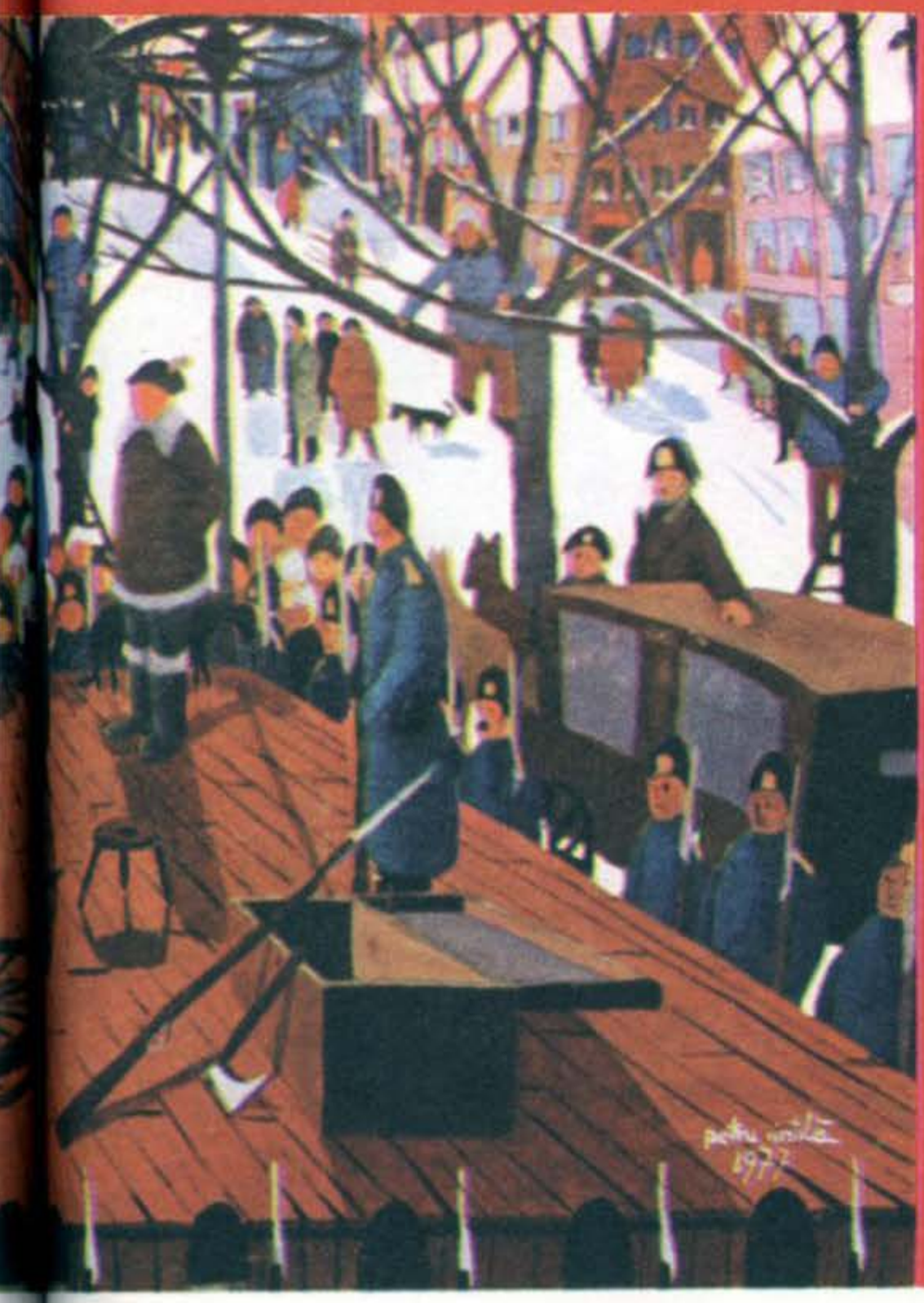

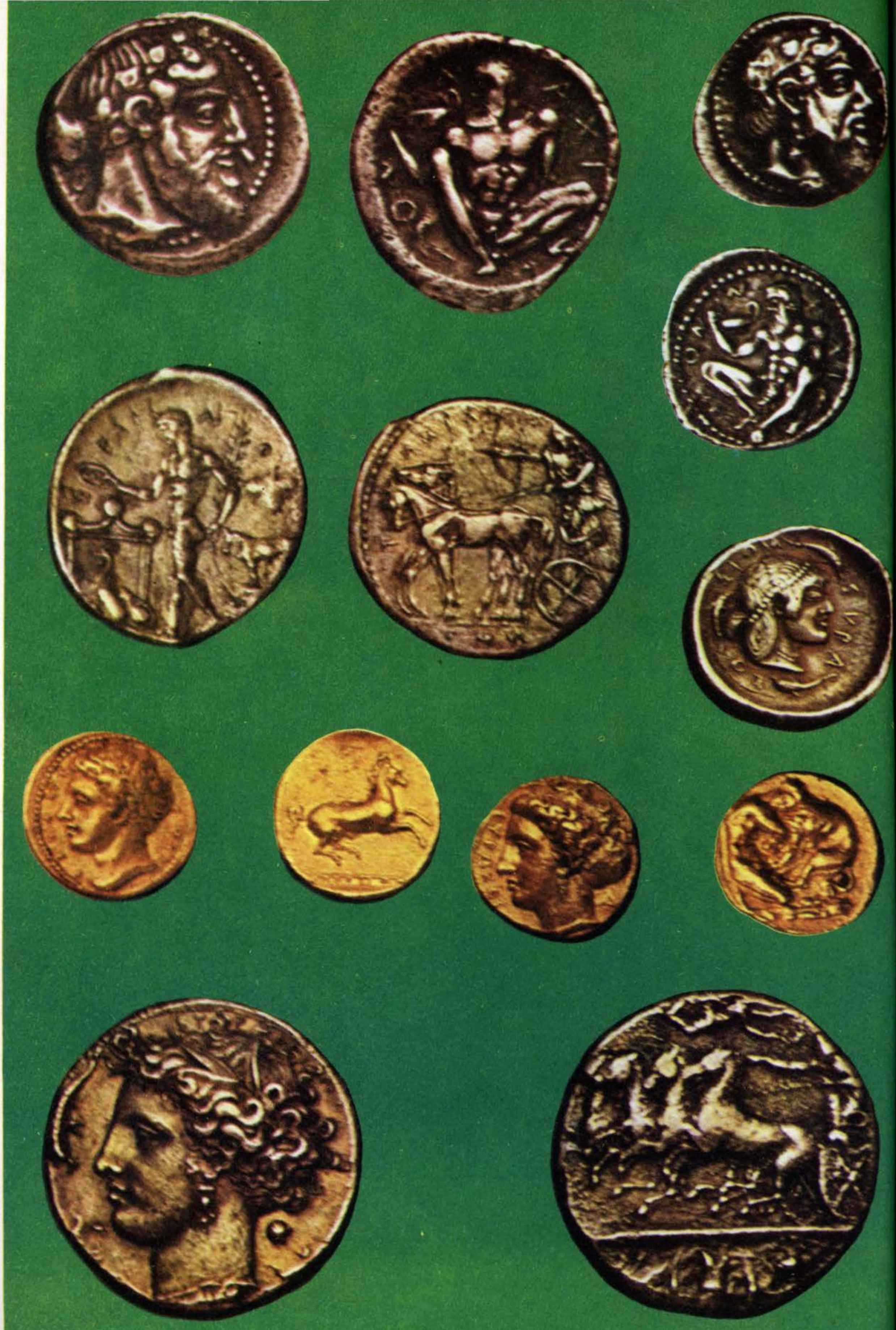

PAGINI DE ISTORIE CHINEZĂ

Se împlinesc, la 1 octombrie 1979, 30 ani de la istorica zi cînd, în Piața Tian an-men, din centrul Beijingului, în fața unei imense mulțimi, în timp ce era înălțat pavilionul roșu cu cinci stele aurii, drapelul de stat al Republicii Populare Chineze, răsunau cuvintele: „Poporul chinez, ce reprezintă un sfert din omenire, este de azi înainte în picioare".

La capătul unor îndelungați ani de lupte și jertfe, eroicul popor chinez trăia triumful idealurilor sale revoluționare, victoria împotriva vechii orînduiri a exploatatorilor și a nenumăratelor suferințe.

Consemnînd răsunătoarea victorie a poporului chinez, ziarul România liberă, **din 4 octombrie 1949, scria în editorialul intitulat** Poporul român salută cu dragoste alegerea guvernului central popular al Republicii Populare Chineze: **„Cea mai tînără, dar, în același timp, cea mai mare republică populară din lume a intrat triumfător în istorie... Prin proclamarea Republicii Populare Chineze și prin constituirea guvernului popular central al Republicii Populare Chineze, forțele păcii, ale democrației și socialismului au obținut o nouă și excepțional de importantă biruință în lupta împotriva imperialiștilor atîțători la război".**

Un drum lung al luptelor pentru dreptate socială, pentru independență națională, pentru dezrobirea poporului a parcurs revoluția chineză, pînă la victoria de la 1 octombrie 1949. Drum pe care, în chip simbolic, îl evocă și cele zece impresionante basoreliefuri de la baza mărețului obelisc de granit, înalt de 38 metri, închinat eroilor morți pentru patrie în secolele XIX și XX, monument care domină centrul Pieței Tian an-men. Pe fațada nordică a obeliscului — o inscripție devenită clasică: „Eroii poporului sînt nemuritori".

Primul dintre cele zece basoreliefuri evocă un eveniment petrecut în 1839: arderea, în Guangzhou, orașul de pe Fluviul Perlelor, a celor 20 000 lăzi de opiu aduse ilegal de negustorii englezi. Este momentul declanșării a ceea ce istoria va înregistra drept „Primul război al opiului".

În paginile care urmează prezentăm cîteva însemnări inspirate scriitorului Paul Anghel de prezentul, istoria și tradițiile mărețului popor chinez într-o călătorie în Republica Populară Chineză. Publicăm, de asemenea, în traducere, cîteva pagini dintr-o lucrare, The Opium War **(Războiul opiului), tipărită de Editura în limbi străine din Beijing, în 1976, și care evocă momente din cronica îndelungatei lupte a poporului chinez de înlăturare a dominației străine.**

Ele se alătură celorlalte articole privind trecutul istoric al poporului chinez apărute în Magazin istoric **în decursul timpului și prin intermediul cărora am oferit cititorilor noștri momente și pagini semnificative din multimilenara istorie a Chinei, aflată la a 30-a aniversare a angajării sale pe calea nouă a socialismului.**

I. LĂCUSTĂ

O străveche civilizație

PAUL ANGHEL

În istoria planetei noastre, China reprezintă cea mai veche, cea mai compactă și cea mai continuă umanitate și faptul trebuie luat ca atare la toate dimensiunile pe care le implică azi.

Lumea de azi și lumea de mîine au desigur în vedere actul de prezență chinez. Umanitatea l-a avut în fața ochilor dintotdeauna. Nu se poate spune că cineva nu știe ce-a însemnat China în istoria lumii. Contribuțiile Chinei însoțesc filogenetic istoria omului, chiar cînd accidentele istorice, care au ținut uneori cu veacurile, au împiedicat participarea directă sau au făcut ca aceasta să se resimtă cu întîrziere. Întîrzierile sînt lichidate acum, în prezent. China de azi, aflată într-o impetuoasă dezvoltare, elimină decalaje și arde etape, într-un ritm care va deveni fantastic.

Spiritul timpului

În Muzeul Palatului de Iarnă din Beijing există o sală a ceasurilor, pendulelor, penduletelor, orologiilor, mașinăriilor feerice de descompunere a timpului în boabe, zale, zimți, impulsii și de recompunere a lui în clinchete, în ritmul gongurilor, clopotelor, clapelor, corzilor, strunelor, tamburelor și tamburinelor ce declanșează la sferturi, jumătăți sau ore întregi vaste mișcări spectaculare, procesiuni și ceremonii de curte, scene de teatru, dans sau acrobație, la care participă zeci și sute de personaje miniaturale, care intră și ies din pavilioane sau colivii scumpe, evoluînd circular. Covîrșește aici splendoarea. Porțelanul, jadul, fildeșul, cuarțurile colorate, coralul, sideful, smalțurile, lacurile, aurul, argintul, bronzul au fost convocate să pietrifice și să orneze mișcarea timpului, care desfide mecanica sau o include discret, transformînd-o în perindare hieratică de personaje, în învîrtiri de zodiacuri și cadrane planetare, în muzică. Un asemenea muzeu al timpului, în care se află foarte multe piese europene sau piese special destinate suveranilor chinezi, n-are totuși nimic de-a face cu spiritul timpului în acest meridian. Aș putea spune că acest spirit al timpului e mai curînd organic decît mecanic, deși mecanica făcuse mari progrese în antichitatea chineză, iar calculul timpului, cu fine mijloace astronomice, se bizuia pe o bună cunoaștere a mecanicii cerești. Mi-au impus, printre altele, cîteva aparate arhaice de măsurătoare, reconstituite în muzee. Un car de luptă, dotat cu un eșafodaj măiastru de roți dințate, indică Nordul prin brațul unui luptător-păpușă care se învîrte ca o giruetă. Un alt car, la fel de complicat mecanic, indică, prin bătăi singulare de tobă, distanțele străbătute în *li* (veche măsură chineză, egală cu 576 m). Chiar și numai aceste două aparate, văzute la Muzeul de istorie din Beijing, ne indică faptul că timpul, la chinezi se interferează dinamic cu spațiul.

Normal, în aceste condiții, metabolismul legat de curgerea temporală se modifică, omul chinez inventînd alte ritmuri, necunoscute europeanului sau foarte rar atinse de acesta, prin excepție individuală. Nimic excepțional ca artizanul sculpturii în fildeș, jad, agată să consacre unei singure piese, trei, cinci sau șapte ani de viață; nimic excepțional ca un creator arboricol, un grădinar din popor, să consacre unor plante decorative pitice zece sau douăzeci de ani; nimic excepțional ca cei de mai sus sau alții să transfere sarcina urmașilor, nu prin abandon, ci prin ambiția calmă a perfecțiunii. Așa cum nimic ieșit din comun dacă o generație sau mai multe se ocupă cu domesticirea unui fluviu, cu geometrizarea unui șir de munți, cu asanarea mlaștinilor. Acestea toate și foarte multe altele sînt activități curente, practicate de sute de mii și milioane de oameni, în sihăstrie sau în aer liber, individual sau prin efort colectiv, un efort care pretinde o altă ritmică a timpului, din aceasta rezultînd o lărgire, o adîncire, o reașezare a noțiunii înseși.

Actul individual, ca și actul social, pretind calmul în China; într-un plan mai vast este vorba despre calmul de a elabora actul istoric din perspectiva duratei, dintr-o perspectivă care lucrează cu eternul. Nu este nici un dram de exagerare în aceasta. Marele zid chinez, ca operă istorică și ca operă cu funcție istorică, o probează pilduitor, îmbrățișînd cu construcția sa tot Nordul Imperiului chinez antic și îmbrățișînd temporal, ca vreme de zidire, o durată de cîteva sute de ani.

Lectică din timpul dinastiei Qing

Turn astronomic, datînd din anul 1090

Sul de hîrtie tipărit în 868 și descoperit în Nord-Vestul Chinei

Din China antică în Dacia

În Occident, Marele zid chinez sau zidul chinezesc a devenit de multă vreme emblema spiritului închis, defensiv. Pînă la un punct, nimic greșit în aceasta. Se uită însă ori se ignoră unele similarități de comportament, unele strategii asemănătoare, pe felurite scene istorice ale lumii, determinate de motive asemănătoare. China antică e un mare imperiu agricol care se apără de năvălitorii din stepe. În Europa, ceva mai tîrziu, cînd Roma anexează Dacia, în secolul I e.n., Roma însăși devine un mare imperiu agricol, fiind silită să-și apere posesiunile fertile într-un mod asemănător, prin mari construcții militare, valuri succesive de pămînt, mai puțin impunătoare decît zidul chinezesc, dar identice ca funcție. E apărată cu valuri de pămînt nu numai Dacia dar și, în Vest, Britania. Bizanțul va moșteni ulterior aceste lucrări de la Carpați și Dunăre și le va folosi. În lumea antică, construcții de același tip nu se mai găsesc decît în China imperială și în Roma imperială, două state cu o populație agricolă prin excelență, silite să facă față migratorilor din Răsărit și Nord prin ziduri care străbat spații vaste. În amîndouă cazurile, se apără niște universuri constituite și stabile.

Funcționalitatea digurilor de pămînt sau a troianului din Dacia, față de China, e relativă, importantă e doar similitudinea de strategie. Toți vin ca să dărîme aceste universuri constituite. China antică luptă cîteva secole cu triburile de nomazi Siun-Nu (Hsiun-Nu), respinse pînă la urmă și derivate spre spațiul european — așa cum se derivă inundațiile — unde ajung prin sec. IV, sub numele de groază al hunilor. În 375, hunii, uitînd înfrîngerile lor răsăritene la Marele zid, atacă Dacia, unde stau provizoriu, își stabilesc apoi sediul în Panonia deschisă, de unde, sub conducerea lui Attila, întreprind numeroase incursiuni asupra Imperiului roman de Apus, devastîndu-l în cîteva rînduri. Loviți de chinezi în antichitate, hunii își joacă ultima carte în Europa, cînd după înfrîngerea de la Nedao (454), sinistrii invadatori „dispar din istorie".

Hunii destupă cazanul de iad al invaziilor atît spre China veche, cît și spre Europa medievală. După huni urmează mongolii, care reușesc să așeze pe tronul Chinei o dinastie, dinastia Yuan. Dar ei nu se vor sedentariza, ci vor porni spre Europa, derivați de același zid chinez. Vor atinge, bineînțeles, și zidul carpatic, după care se vor pulveriza din istorie.

Un alt val migrator, cu mult mai tîrziu, pornit din același spațiu al triburilor Siun-Nu, înrudit lingvistic cu acestea, va da de furcă românilor în evul de mijloc, venind însă de astă dată, nu din Răsărit, ci pe la Sud, sub un nume foarte binecunoscut: turcii osmanlîi sau otomanii. Un grup din neamul lor va ocupa și China, instalînd în tronul ceresc o dinastie turcică. Cei care năvălesc spre Vest vor constitui, cum se știe, un mare imperiu în coasta Europei. Dacia ca teritoriu nu se va mai putea apăra cu valuri de pămînt, dar invadatorii vor fi totuși opriți, vreme de secole, fie la stavila de piatră a Carpaților, fie la stavila de apă a Dunării.

Temelia statului

Ambele lumi, chineză și dacică, refuză să facă război de dragul războiului, ele au un alt concept despre timp, socotind timpul exclusiv ca acțiune constructivă, și la nevoie defensivă. În acest sens, pilduitoare este atitudinea chinezului față de invadatori, exprimată printr-un fapt mai mult sau mai puțin controlabil, din istoria antică, subliniind însă expres dorința de a se evita războiul, printr-un șir de negocieri oricît de lungi și dureroase. Citățm din glosele învățatului Du Mu la tratatul lui Sun Tzî *Arta războiului*, în care se reproduc parlamentările cu noii sosiți, într-un crescendo de situații jignitoare pentru sedentari. Iată textul:

„«Vrem să cumpărăm calul de o mie de li al lui Du Ma». Mo Dun (suveranul adică) și-a consultat consilierii, care au strigat într-un glas: «Calul de o mie de li! Lucrul cel mai de preț din țară! Să nu li se dea!» Mo Dun răspunse: «Pentru ce să refuzi un cal unui vecin?» Și a dat calul.

Puțin după aceea, cei din tribul Hu din Răsărit au trimis alți soli care au spus: «Vrem una dintre prințesele hanului». Mo Dun ceru avizul miniștrilor săi. Toți strigară cu mînie: «Hu din Răsărit sînt cinici! Acum au ajuns să ne ceară o prințesă! Vă implorăm să-i atacați!» Mo Dun zise: «Cum am putea refuza o femeie unui vecin?» Și a dăruit prințesa.

Mai apoi, cei din tribul Hu din Răsărit au revenit și au spus: «Aveți o mie de li de pămînt nefolositor pe care îl vrem noi!» Mo Dun își consultă consilierii. Unii au spus că este rezonabil să se cedeze pămîntul, alții că nu. Mo Dun se mînie și spuse: «Pămîntul este temelia statului. Cum am putea să-l dăm?»“.

Nu se dă din pămîntul care e temelia statului, care reprezintă totul, mentalitate sacră nu numai în China, ci și la români. Este mentalitatea cultivatorului, pentru care timpul înseamnă ciclul recoltei și al construcției, opusă mentalității nomadului pentru care timpul este hazard, pradă, existență din profitul catastrofelor.

Chinezul de azi e omul antic, pe care europenii l-au uitat în ceea ce-i privește. El este egipteanul agricultor, persanul diplomat, fenicianul negustător, elinul meditativ și artizan, romanul organizator, preocupat de coeziunea și unitatea statului și a civilizației sale. Chinezul e toți aceștia laolaltă, dacă azi îi mai putem reconstitui, plus încă ceva, acel ceva ce reprezintă liantul, sunetul specific al unei lumi care, pentru ochiul exterior, se înfățișează exotic sau greu descifrabil.

Cîteva repere muzeale vor documenta și consolida temeiul observației noastre. Este vorba, în primul rînd, de continuitatea unor forme, tehnici, îndeletniciri, modele de comportament. Să pornim de la formele plastice. Materia exponatelor în muzeele de istorie, tehnică, artă — ceea ce aici e totuna! — e prezentată, cum e și firesc, la modul cronologic, pe genuri și specii sau pe epoci, dar toată, absolut toată, are un frapant aspect contemporan.

Absolutizez, pentru a face mai clară ideea. Desigur, între un tripod *ting* (ceaun cu trei picioare în ceramică neagră — circa 8 000 ani î.e.n.) sau între o cupă *teu* cu picior, tot în lut, asemănătoare fructierelor de Cucuteni, ca să ne oprim la două forme elementare, universale, și între aceleași forme, reluate în bronz, bronz incrustat cu aur, faianță, porțelan, jad, agată, lac etc. există vădite diferențe, rezultate din tehnicile și materialele diferite în care modelele se transpun, tehnici și materiale care au, la rîndu-le, o istorie proprie. Dar modelele sînt aceleași, iar perfecțiunea lor clasică le face eterne, adică etern actuale.

O aceeași izbitoare senzație a continuității va fi avut-o Vasile Pârvan, examinînd ceramica preistorică și istorică din spațiul carpato-Sud-Est-european, pe care au preluat-o și au perpetuat-o românii. Textul lui Pârvan sună așa: „Vasele din necropolele postromane din Dacia dovedesc o dependență atît de mare de vasele din Latène III, încît am putea fixa liniile principale ale unei întregi genealogii a ceramicii daco-celte în afara influențelor pur romane, de la geții lui Burebista pînă la goții, la gepizii și la avarii din primul ev mediu. Cine a transmis formele? Nu e decît un răspuns: aborigenii care au rămas totdeauna pe loc“. Constatarea lui Pârvan s-a putut documenta și mai limpede, cu prilejul expoziției arheologice de ceramică din Dacia, organizată în 1975 la București, la Muzeul național de istorie, cînd continuitatea a fost revelator probată, la nivelul formei și ornamentului în cultura țărănească, din neolitic pînă la zi.

Aici, în China însă continuitatea e probată nu numai la nivelul artei rurale, ci la nivelul unei mari culturi de tip aulic, regal și imperial, care și-a perpetuat descoperirile fără întrerupere, pe un șir de multe milenii, fără ca tehnicile, formele, materialele noi, intervenite succesiv, să elimine sau măcar să contracareze datul prim cucerit. Ceramica se va perpetua cu formele ei, chiar dacă ulterior va intra în scenă porțelanul, bronzul va rămîne bronz, aurul aur, celelalte materii artistice sau constructive își vor croi propriul drum, alături și paralel cu cele prime, preluînd povara continuității și ritul formelor, cu oricîte inovații stilistice.

Sora ceramicii de Cucuteni

Există, cum e firesc, cel puțin cîteva capuri de pod universale în cultura chineză, care apar cu limpezime pentru ochiul străin. De prisos a spune că paleoliticul e identic cu sine însuși pretutindeni, că primul palier neolitic, ba și cel secund e, de asemenea, universal. Unele forme ale ceramicii neolitice, inclusiv decorul, inclusiv succesiunea între ceramica oxidată și cea neoxidată, sînt aproape identice cu realizări din alte capete ale lumii, inclusiv cele din spațiul nostru. Ceramica roșie de Yang-Sao (Muzeul de istorie din Beijing) este sora ceramicii de Cucuteni, cu aceleași brîie spiralate, în două sau trei culori, cu același caracter pur de artă majoră. Ceva mai tîrziu, bronzierii chinezi din antichitate, care uimesc prin fante-

zie și vigoare, creează opere aliniabile universal cu cele ale bronzierilor estrusci, ca și cum din Italia antică în China antică, peste două continente, s-ar fi creat o *punte* de emulație și transfer reciproc al formelor. Același tip de fantastic, aceeași acribie și severitate expresivă, aceeași perfecțiune tehnică, evidentă în vasele rituale, ornament, podoabe, figurine, ieșite parcă din ateliere vecine. Teracota cu smalțurile și formele ei are încă și mai multe trimiteri în universal, de asemenea textilele, cu motive izbitor asemănătoare de la un meridian arhaic la altul, probă a unității culturii umane, peste diversități.

Dar caracterele specifice odată emancipate — odată cu transferul tuturor formelor neolitice în formele epocii de bronz — continuitatea specificului devine neîntreruptă cu o putere fantastică de forță actuală. Actual — cu sensul de punere permanentă în act, actual — cu sensul de forță cotidiană.

Aceasta nu înseamnă un refuz al schimbării, perpetuarea nu e scutită aici, ca pretutindeni, de modificări de sens sau accent, creșterea nu-i exclusiv liniară, ci și arborescentă, iar din nivel de epocă în nivel de epocă apar prefacerile calitative. Unele dintre acestea sînt evidente la modul cel mai simplu, în istoria costumului, să spunem, dacă o urmărim de pe frescele din mausoleele arhaice și pînă la costumele de teatru ale ultimei dinastii. Continuitatea e frapantă ca și, să spunem, pentru cine ar urmări continuitatea costumului popular românesc, de la dacii înfățișați pe Columna Traiană, pînă la țăranii noștri de azi. Mai mult, în China, ca și în cultura noastră arhaică, costumul, prin elementele sale, joacă un rol însemnat în comunicarea simbolică, în comportarea rituală, care nu se pot schimba de la o zi la alta. La fel machiajul, tunsura, ținuta, chiar dacă chinezul expert va consemna unele diferențe, din epocă în epocă, mai ales între marile epoci, ceea ce înseamnă că există totuși un curs suitor al modei, cu desfrunziri consecutive, fapt care trimite piesele vestimentare vechi la muzeu.

Un muzeu al modei, pentru epocile arhaice, îl reprezintă figurinele în ceramică, faianță, teracotă sau bronz, cu detalii revelatoare nu numai pentru moda în sine, dar și pentru ceremonial, pentru eticheta și stilul de a o etala. Și acestea din urmă se schimbă, așa cum se schimbă, pe alt plan, armamentul sau stilul artelor marțiale. În mausoleele marilor dinaști din epoca Statelor Combatante (475-221 î.e.n) te întîmpină cavalerii întregi de statui în lut ars, la mărime naturală, în care toate elementele de modă sînt realist notate, de la piesele de harnașament la pieptarele, pintenii, coifurile, barbișoanele și mustățile luptătorilor redate portretistic.

Tezaurul științei

În antichitatea chineză, perioada celor „O sută de școli" reprezintă o mare epocă de înflorire a cercetării și cugetării, care nu-și poate afla un alt analog decît în Elada, constituindu-se ca una din epocile cele mai fertile ale omenirii, nu numai pentru filozofie, etică, poezie, muzică, dar și pentru matematici, astronomie, fizică, științe naturale, tehnică.

Dar rezultatele științifice sau tehnice provin, în unele cazuri, dintr-o epocă încă și mai veche. Cerul n-avea secrete pentru chinezul arhaic. Încă din primele inscripții pe os, pe care le-am văzut în muzee, sînt consemnate observații astronomice uluitor de exacte. O inscripție consemnează astfel o eclipsă de lună pentru anul 1361 î.e.n., o alta o eclipsă de soare pentru anul 1216 î.e.n., alte inscripții notează faptul rar al apariției unor noi stele strălucitoare pe firmament, novele. În vremea Academiei din Tsi (înființată în 381 î.e.n.) se întocmește un catalog cu 1 468 stele, grupate în 284 constelații, cu descrieri și situări exacte, inclusiv distanța față de pol și meridian, în grade.

După cer, chinezul antic stă bine și cu pămîntul, care nu e altceva decît reversul acestuia. El clasifică mii de plante și animale, identifică materii și substanțe, observă fenomenele fizice, sociale, biologice și psihice, face generalizări — uneori pripite, ca omul antic de oriunde — pune lumea în legi, care se verifică tehnic, speculează cu suprafețele și cu numerele. Repertoriul de cunoștințe este vast, funcționalitatea cunoștințelor e validată practic, progresele civilizației materiale o probează de altfel strălucit, China ocupînd, în lumea veche, în planul civilizației universale, o poziție de întîietate fără rival.

Dealtfel, istoricii civilizației, ca și istoricii științelor, sînt în consens în a acorda Chinei antice acest prestigiu. Ei admit ca o concluzie de ordin general că China antică a reprezentat țara care vehicula, producea și fructifica cel mai mare volum de cunoștințe din vremea respectivă.

Dar știința, tehnica și cugetarea chineză vor trăi un al doilea mare moment și în epoca medievală. China perfecționează porțelanul, mai apoi, din anul 105 e.n., fabrică hîrtia. Tot ea inventează imprimarea (tiparul), produce praful de pușcă și folosește întîia oară busola, bunuri care ajung cu întîrziere în restul lumii. În China se construiește și primul seismograf din lume; tot aici se calculează — în jurul anului 500 — și cea mai exactă valoare pentru numărul *pi* (π), echivalent cu 3,14159265.

Nici în alte domenii ale cunoașterii sau ale tehnicii, chinezii nu rămîn debitori. Se dezvoltă astfel, cu bune rezultate, fizica, chimia, metalurgia, hidraulica, arta construcțiilor navale, geografia, geologia. Ei sînt preocupați, printre altele, deși pare extravagant, de paleontologie. În epoca Song, într-un tratat despre ape, se propune chiar o bună explicație asupra fosilelor, dovedindu-se cu acest argument (existența fosilelor în straturile de piatră) că munții s-au format în fundul mărilor. Despre deschiderea spre lume a chinezilor o singură observație: în epoca dinastiei Iuan (1279-1368) se desenează hărți care cuprind nu numai întregul teritoriu chinez, dar și lumile învecinate, apropiate sau excentrice. Din nou, istoricii civilizației și ai științelor sînt în consens, acordîndu-i Chinei, civilizației chineze, un prevalent universal și pentru această epocă.

În pragul epocii moderne

Bătălia de la Sanyuanli

Războiul opiului din 1840-1842, în care poporul chinez a luptat împotriva agresorului străin, a reprezentat începutul atît al istoriei moderne a Chinei, cît și al revoluției burghezo-democratice din această țară, împotriva imperialismului și a feudalismului. A fost primul dintr-o serie de războaie agresive declanșate de către puterile capitaliste, cu scopul de a transforma China într-o colonie sau o semicolonie a lor.

În epoca premergătoare conflictului, China era o țară feudală: pentru pămîntul pe care îl lucrau, cu unelte primitive, țăranii plăteau arenzi care mergeau de la 50 pînă la 80% din recoltă, în afara unui impozit funciar pe care îl achitau guvernului. Nevoiți să se împrumute pentru a-și asigura o existență precară, oamenii muncii de la sate și de la orașe sufereau, de asemenea, de pe urma dobînzilor cămătărești ce le erau impuse, a corupției oficialităților din dinastia Qing (1644-1912) și a procesului de deteriorare rapidă a economiei și finanțelor Chinei. Concentrarea bogățiilor țării în mîinile unei mici minorități de exploatatori contribuia la ascuțirea necontenită a contradicțiilor de clasă. Deși înăbușită cu cruzime de către cîrmuitori, răscoala țărănească cunoscută sub numele de „Lotusul alb", izbucnită în pragul dintre secolele XVIII și XIX, a durat nouă ani și s-a desfășurat pe teritoriul cîtorva provincii, dînd o grea lovitură clicii conducătoare.

Primele decenii ale veacului trecut au fost martorele unei rapide dezvoltări a capitalismului în Anglia[1], devenită cea dintîi putere burgheză din lume.

În 1825, a avut loc, în Regatul Unit, prima criză de supraproducție din istoria capitalismului. Pentru a ieși din marasm și a-și spori profiturile, burghezia britanică s-a văzut nevoită să caute noi piețe de desfacere. După instaurarea unui control cvasideplin asupra Indiei, China devenea un obiectiv firesc, date fiind bogăția resurselor sale naturale și marele număr al locuitorilor.

Cum însă în această țară precumpănea economia naturală, covîrșitoarea majoritate a populației nu simțea nevoia și nu avea mijloacele să cumpere produsele manufacturate ale capitalismului străin. De opt ori au încercat englezii, între 1786 și 1829, să vîndă Chinei textile de bumbac — și de fiecare dată tentativa s-a soldat cu grele pagube pentru exportatori. Pe de altă parte, prețul ceaiului pe care Marea Britanie îl cumpăra din China reprezenta un considerabil multiplu al încasărilor realizate de englezi din modesta desfacere a mărfurilor lor pe această piață. La începutul sec. XIX, China dobîndea 1-4 milioane de tali[2] de argint pe an, ca excedent de pe urma acestui comerț, realizat în exclusivitate prin Canton (Guangzhou), singurul port deschis schimburilor cu străinătatea.

Guvernul de la Londra a încercat în cîteva rînduri să pună capăt acestei stări de lucruri. În 1793, 1816, precum și în cele două decenii următoare, trimiși britanici s-au străduit zadarnic să forțeze porțile Chinei. Eșecurile lor repetate au dus, în ultimă instanță, la declanșarea unui război — cel al opiului.

Deși pericolul exterior creștea, teama de popor era principala preocupare a dinastiei

---

[1] **Magazin istoric,** nr. 9/1979.

[2] Tal (sau tael) — nume dat de europeni vechii monede chinezești de argint **liang.**

Canton, ianuarie 1841.
Forţele navale chineze
în luptă cu vasele britanice

Caricatură de epocă
înfăţişînd pe intervenţionişti

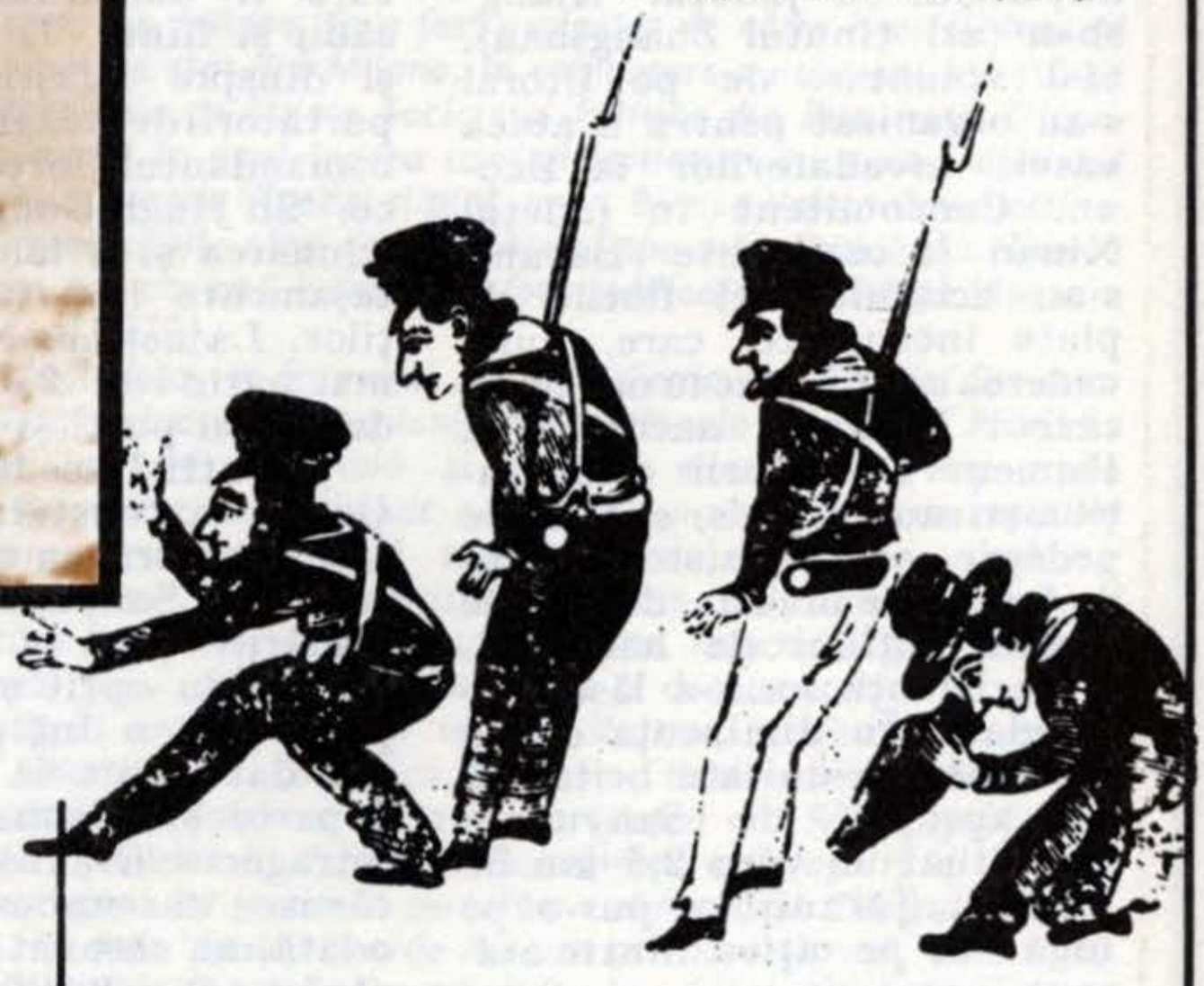

Qing. „Este mai important să ne păzim de gloată decît de inamicul din afară", spunea curteanul Yishan. Totuşi, în iunie 1839, la Canton, comisarul imperial chinez Lin Zexu a confiscat şi distrus peste 20 000 lăzi cu opiu, conţinînd aproximativ 2 000 tone de stupefiant. Această măsură fusese obţinută cu multă greutate de Lin Zexu, în fruntea unui grup de membri „prohibiţionişti" al clasei nobiliare, care prezentase împăratului Dao Guang următorul argument: „Opiul este extrem de dăunător, trebuie suprimat fără preget". În perioada 1821-1840, China pierduse o cincime din rezerva ei de argint numai pentru achitarea stupefiantului.

Drept ripostă, cea mai puternică forţă a capitalismului a deplasat în „primul război al opiului" — la îndemnul a 300 firme cu agenţi şi mărfuri la Canton — 17 unităţi ale marinei de război, cu 540 tunuri. La 9 august 1840, o escadră britanică a ajuns pînă la Tianjin (Tientsin), iar la 11 august a transmis dinastiei Qing un ultimatum. Desfăşurarea tragică a războiului, însoţită de cruzimi împotriva populaţiei — pe care Marx le-a condamnat cu indignare — a scos în evidenţă multe tare ale regimului: nepregătirea, corupţia şi înapoierea castei dominante, lipsa de organizare a armatei, haosul şi corupţia din aparatul funcţionăresc, intrigile şi linguşirile curtenilor, izolarea şi lipsa de informaţie a unui stat adus în situaţia să se apere cu mijloacele sec. XVIII, cu „piese de muzeu".

Războiul s-a terminat cu impunerea, prin forţă, a tratatului de la Nanjing (Nanking), încheiat la bordul vasului de război britanic Cornwallis, la 29 august 1842. Era primul tratat inegal în istoria modernă a Chinei, prin care Anglia obţinea următoarele drepturi şi privilegii: ocupa Hongkongul, obţinea considerabile „despăgubiri" — 27 milioane tali de argint —, i se deschideau cinci porturi chineze, printre care cel mai important era Shanghaiul, China nu mai avea dreptul să decidă singură asupra propriilor sale tarife vamale, transformîndu-se astfel într-o gigantică piaţă pentru produsele industriale străine şi aservind agricultura nevoilor britanice; delictele şi crimele comise pe teritoriul Chinei de către făptaşi de naţionalitate britanică nu mai puteau fi judecate de către tribunalele chineze, ci de către consulul britanic respectiv, conform legislaţiei din Anglia. Marea Britanie dobîndea unilateral **clauza naţiunii celei mai favorizate, ceea ce însemna că orice drept sau privilegiu căpătat ulterior de vreo altă ţară era atribuit în mod automat şi Angliei.**

Ca o semnificativă ironie a istoriei, problema opiului nu a figurat în tratat. Printr-o înţelegere nescrisă între reprezentanţii Angliei şi ai dinastiei Qing, comerţul cu nefastul drog a fost legalizat, devenind şi mai intens decît înainte de război.

Spre deosebire de atitudinea capitulardă a guvernanţilor, poporul a spus nu pretenţiilor cotropitorilor şi a purtat pe umerii săi greul războiului. Masele au rezistat invadatorilor englezi. Prima lor victorie a fost cea de la Sanyuanli, din ziua de 30 mai 1841.

Prezentăm acest episod eroic într-o traducere prescurtată din lucrarea The Opium War **(Războiul opiului), Beijing, 1976[1].**

---

[1] Titlul şi subtitlurile aparţin redacţiei noastre.

Cängi contra puştilor

De la bun început poporul chinez s-a împotrivit cu dîrzenie agresiunii capitalismului străin. Cînd s-au dezlănţuit luptele de la Canton (Guangzhou), locuitorii din împrejurimi au luat parte la acţiune, din proprie iniţiativă. În judeţul Xiangshan (azi, ţinutul Zhangshan), 500 voluntari de pe litoral s-au organizat pentru a ataca vasele invadatorilor la Baoan. Concomitent în judeţul Xinan (actualmente Baoan), s-au aclătuit trei flotile de plute incendiare, care, după căderea nopţii, atacau navele de război britanice ancorate la Humen. Dregătorii colaboraţionişti au interzis, sub aspre pedepse, orice rezistenţă faţă de forţele de invazie, debarcate pentru acţiuni de hărţuială.

Rezistenţa nu s-a lăsat intimidată. În dimineaţa de 29 mai 1841, o unitate britanică s-a apropiat de Sanyuanli, sat situat la vreo 2,5 km de Canton. Ţăranii au pus-o pe fugă, iar pe cîţiva dintre atacanţi i-au ucis.

Un cultivator de legume, Wei Shaoguang, şi-a strîns consătenii laolaltă, pentru a fi gata să respingă inevitabilele represalii. Wei Shaoguang şi alţi cîţiva bărbaţi au cerut ajutorul satelor învecinate. Astfel s-a putut alcătui un corp înarmat format din ţărani, ţesători, zidari, din membri ai unor societăţi secrete — la care au aderat şi unii oameni cu stare, însufleţiţi de sentimente patriotice. Pentru o mai bună pregătire de luptă, fiecare sat şi-a desemnat delegaţi la o adunare, ţinută la Niulangang, unde, la 29 mai, s-a hotărît ca fiecare sat să formeze o unitate de luptă, cu un comandant ales şi un drapel, pregătind cîteva gonguri mari, care urmau să dea alarma. Toţi bărbaţii între 15 şi 50 ani au fost mobilizaţi. S-a stabilit să se evite atacul frontal, aplicîndu-se tactica de a-l atrage pe inamic în adîncime, de a-l încercui şi de a-l nimici, cu o cît mai mare concentrare de forţe. Lupta decisivă urma să se dea la Niulangang, localitate aflată la circa 6 km Nord de Canton, într-o regiune deluroasă.

În zorii zilei de 30 mai, luptătorii din Sanyuanli — în număr de cîteva mii — şi-au desfăşurat steagurile cu inscripţia **Ping Ying Tuan** (Alungaţi-i pe soldaţii britanici) şi, sub această chemare, s-au îndreptat în rînduri strînse spre fortul Sifang, ocupat de armata engleză. Soldaţii tocmai luau masa, cînd s-au văzut înconjuraţi de o mulţime care îi ameninţa cu suliţe, săbii şi flinte. Dinspre coline şi dinspre mlaştini înaintau, purtătorii de steaguri. Surprins, comandantul forţelor britanice, Sir Hugh Gough, a ordonat adunarea şi a lansat trei detaşamente împotriva atacanţilor. La acţiune luau parte nu mai puţin de 2 000 militari, dotaţi cu puşti şi artilerie.

Avîntîndu-se în plină şarjă, Gough a constatat că adversarul se retrăgea rapid. Luptătorii din Sanyuanli s-au lăsat urmăriţi pînă la Niulangang, unde s-au oprit şi au ocupat poziţii pe o înălţime. Gough şi-a dat seama că a mers prea departe şi a sunat, în pripă, retragerea. Era însă prea tîrziu, căzuse în ambuscadă... Deodată, au răsunat gonguri şi au răpăit tobe. 8 000 săteni înarmaţi s-au năpustit asupra trupelor lui Gough, care au început să ezite. Focul armelor lor nu a putut stăvili năvala chinezilor, care, au reuşit să-i înconjure pe britanici.

Primul ofiţer englez căzut a fost un maior. Lui Gough i-a rămas o singură ieşire: să rupă încercuirea şi să se retragă spre fortul Sifang.

Sătenii i-au atacat din flancuri pe britanici — regrupaţi în coloane — silind ariergarda să dea lupta la baionetă.

Retragerea a fost deosebit de grea mai ales la trecerea unor cursuri de apă şi de-a lungul unor poteci înguste.

O ploaie torenţială a udat praful de puşcă al britanicilor, încît ei n-au mai putut utiliza armele de foc, iar soldaţii, în cizme de piele, s-au împotmolit în cîmpurile de orez transformate, sub aversă, într-o imensă mlaştină. În aceste condiţii, ei trebuiau să înfrunte pe locuitorii celor peste o sută de sate ale regiunii. Fugăriţi, unii agresori s-au pitit prin grădinile de zarzavaturi, alţii s-au înfundat în mîlul ogoarelor inundate şi, nu puţini, au aruncat armele, dîndu-se prinşi.

Către orele 4 după-amiaza, Gough şi rămăşiţele trupelor sale înfrînte au reuşit să reintre în fortul Sifang. Din Regimentul 37, lipsea la apel Compania 3, care formase ariergarda. Imediat, un detaşament înarmat cu arme din cele mai moderne ale epocii a pornit în căutarea unităţii dispărute. Pînă la urmă, s-a aflat că „a 3-a" fusese înconjurată şi izolată în timpul retragerii. Soldaţii formaseră un careu, umăr la umăr, pentru a scăpa de nimicirea completă. Această tactică fusese însă zădărnicită de ţărani care, mînuind cu iscusinţă o suliţă cu cîrlig, un fel de cange, îşi „pescuiseră" vrăjmaşii unul cîte unul din careu, smulgîndu-le puştile.

Noi întăriri engleze, au scos compania din încercuire, abia după căderea nopţii. Urmărirea a continuat însă pînă la fortul Sifang, pe care luptătorii l-au înconjurat în şiruri strînse.

Proprietarii de pămînt bat în retragere

Înfruntarea de la 30 mai a însemnat o considerabilă izbîndă pentru chinezi. Documentele timpului au înregistrat 200 soldaţi britanici scoşi din luptă, un mare număr de răniţi, precum şi prizonieri, capturaţi de ţărani, împreună cu o importantă cantitate de echipament şi material.

Vestea victoriei de la Sanyuanli s-a răspîndit ca fulgerul în toate satele din jurul Cantonului. Oamenii din cătune mai îndepărtate, care nu aflaseră la timp despre luptă, au organizat unităţi ce s-au strîns în jurul fortului Sifang, în cursul nopţii. A doua zi, pe la orele 10 dimineaţa, fortul era împresurat de zeci de mii de luptători.

În acest moment crucial al confruntării, curteanul Yishan, devenit între timp comandantul trupelor de la Canton, a ordonat celor 8 000 soldaţi ai săi să se retragă din oraş, deşi echipamentul lor de luptă era încă intact. El a ignorat astfel cu premeditare prezenţa zecilor de mii de patrioţi, care îi înconjurau pe cotropitori la Sifang. Gough, prins ca într-o capcană în fort, i-a trimis pe

furiș o scrisoare lui Yishan, cerîndu-i să împrăștie și să dezarmeze imediat detașamentele populare. În caz contrar, trupele britanice vor considera că voluntarii sînt sprijiniți oficial de autoritățile chineze, convenția de capitulare va fi abrogată, Cantonul atacat din nou și toate așezările date pradă focului.

Yishan a intrat în panică. El l-a trimis în grabă pe un anume Yu Baochun pentru a-l scoate din încercuire pe Gough. Ajuns în tabăra engleză, Yu a cerut ca un ofițer britanic să-l însoțească la întîlnirea cu forțele populare. Gough l-a delegat pe căpitanul Moore. Apariția lui Yu Baochun în compania unui ofițer englez a fost întîmpinată de țărani cu o explozie de indignare. Luptătorii și-au îndreptat flintele spre Moore, refuzînd orice contact și silindu-l să se întoarcă.

Yu Baochun a încercat mai întîi să-i ia cu binele pe oamenii adunați, poftindu-i să se înapoieze la casele lor. Copleșit de ocări și abia reușind să se facă auzit, Yu Baochun s-a adresat atunci oamenilor cu stare, proprietarilor de pămînt, pe care i-a acuzat de complicitate cu gloata, amenințîndu-i că asupra lor va cădea povara de a plăti șase milioane de tali de argint pentru răscumpărarea orașului Canton. Foarte sensibili cînd era vorba de averea lor, celor înstăriți nu le venea la îndemînă să se pună rău cu oficialitățile. Unii dintre ei au început să bată în retragere, cîțiva s-au făcut nevăzuți, iar alții s-au alăturat lui Yu, îndemnînd mulțimea să se împrăștie, cu tot soiul de făgăduieli.

În cele din urmă, asediul a fost ridicat. Dar britanicii nu și-au asumat riscul de a rămîne prea multă vreme la Canton și s-au retras discret de la Humen chiar a doua zi. Vremelnic, masa de luptători s-a împrăștiat. Cu toate acestea, flacăra rezistenței nu mai putea fi înăbușită. Lupta de la Sanyuanli, glorios episod al mișcării naționale revoluționare chineze, a rămas în istoria modernă a acestei țări ca prima bătălie purtată spontan de popor împotriva agresorului străin.

Introducere și traducere de
Florin HERA

Perpetuarea unor vechi tradiții

Bogatele tradiții de idealuri și lupte comune, vechile legături culturale dintre popoarele român și italian, care și-au găsit expresia și în existența școlii române din Roma, organizată de Vasile Pârvan, ca și interesul deosebit manifestat de poporul italian față de istoria de ieri și, mai ales, de astăzi a poporului român[1] *au determinat, recent, înființarea unui nou așezămînt științific în țara prietenă:* Centrul italo-român de studii istorice, *din Milano. El a fost proiectat de către istoricii italieni de la Universitatea de stat din Milano, în colaborare cu oamenii de știință români de la Academia de Științe Sociale și Politice din București. O contribuție determinantă la desăvîrșirea acestei inițiative au avut-o distinsul istoric, prof. univ. Brunello Vigezzi și prof. univ. Bianca Valota Cavallotti — autoare a unei remarcabile cărți despre viața și opera bunicului său Nicolae Iorga (fragmente din această lucrare au fost publicate de revista* Magazin istoric, *în nr. 4/1979).*

La 2 iulie, dimineața, în frumosul sediu al Centrului din Via Olmetto, nr. 5 , s-au deschis lucrările reuniunii internaționale „Italia și România între 1859-1879: unitate națională și politică europeană". Rapoartele și comunicările prezentate au prilejuit nu numai un bilanț al cercetărilor comparate despre formarea a două state moderne europene — Italia și România — dar, deopotrivă, au înfățișat rezultate noi, inedite, privind realizarea unității naționale a celor două popoare, informații și constatări obținute îndeosebi prin efortul de valorificare a documentelor din arhive întreprins în ultimii ani. Cunoscuții istorici italieni, profesorii Giuseppe Talamo, Carlo Ghisalberti[2]*, Domenico Caccamo, Enrico Serra, dr. Francesco Guida și dr. Rita Tolomeo de la Universitatea din Roma, profesorii Antonello Biagini (Messina), Pasquale Buonincontro (Napoli) și Enrico Decleva (Milano), precum și tineri cercetători din cadrul Centrului italo-român, doctorii Michele Frisio, Davide Pinardi și Lauro Grassi, au evidențiat în comunicările lor identitatea aspirațiilor la unitate și independență națională ale popoarelor italian și român, răsunetul și consecințele unirii Principatelor române din 1859, precum și ale unificării Italiei din 1860, în viața politică europeană.*

Participanții români au vorbit în comunicările lor despre procesul unificării Principatelor române în cadrul luptelor națiunilor pentru autodeterminare, caracteristice secolului XIX, în lumina strînselor relații dintre popoarele italian și român.

În concluziile sale, prof. univ. Brunello Vigezzi a subliniat similitudinile programelor politice, strategiilor de luptă și metodelor diplomatice folosite de români și italieni pentru realizarea idealurilor lor, rolul decisiv pe care l-au avut masele populare. Prof. Vigezzi a subliniat deosebirile de situații politice, românii avînd de înfruntat situații cu mult mai complexe (după unirea Principatelor a urmat lupta pentru cucerirea independenței de stat, apoi pentru desăvîrșirea unității de stat).

În cuvîntul de încheiere, acad. Alexandru Balaci a evidențiat caracterul științific al activităților inaugurate de Centrul italo-român de studii istorice.

Locul pe care Centrul italo-român de studii istorice și l-a asigurat, de la bun început, în viața culturală italiană a fost subliniat de prezența la festivitatea de inaugurare și la lucrările ulterioare a ministrului Instrucțiunii Publice, profesorul Giovanni Spadolini, a prof. Luigi Vittorio Ferraris, din Ministerul italian al Afacerilor Externe, a rectorilor celor patru universități din Milano, a ambasadorului României la Roma, Ion Mărgineanu, de înaltul patronat asigurat acestui eveniment științific și cultural de către primarul orașului Milano, Carlo Tognoli. Întreaga presă milaneză a informat despre importantul eveniment. Remarcînd bilanțul pozitiv al lucrărilor, Arture Colombo scria în Corriere della Sera: *„Continuînd această îngemănare simbolică și prețioasă, data viitoare vom fi noi, italienii, cei care vom răspunde prompt la inițiativa românilor, pentru ca aceste schimburi și colaborări sub semnul culturii, științei și artei să prospere la fel de intens și fecund".*

V. CÂNDEA

---

[1] Despre Colocviul româno-italian, desfășurat în capitala Italiei în luna noiembrie 1978, vezi *Magazin istoric*, nr. 1/1979.

[2] *Magazin istoric* nr. 2/1976.

14 august 1936
N. Titulescu - Pierre Cot

MULTIPLELE CONSECINȚE ALE UNUI DEMERS PERSONAL

GEORGE G. POTRA

La peste patru decenii de la consumarea evenimentelor care au dus la înlăturarea lui Nicolae Titulescu din guvern și din viața politică a României, continuă să se exprime, mai ales de către unii cercetători din străinătate, punctul de vedere că, afirmația despre atitudinea ministrului de Externe român de a orienta spre Spania republicană o comandă de armament românesc executată în Franța, ar fi pur și simplu o mistificare. Nu se contestă faptul că un asemenea motiv ar fi fost invocat și folosit de Carol II, singular sau printre altele, pentru demiterea lui Nicolae Titulescu, ci o atare comportare în sine din partea diplomatului român în favoarea republicanilor spanioli.

Unul din protagoniștii negării unei asemenea eventualități este istoricul și publicistul francez Jacques de Launay, binecunoscut cititorilor revistei Magazin istoric[1] **care, în lucrarea sa** Titulescu et l'Europe, **conchide, fără a invoca documente: „Această știre falsă va avea o viață îndelungată. Ea este încă răspîndită în 1976, în ciuda absenței totale a dovezilor, la București, ca și la Paris. Încă din 1936, se afirmă la București că Titulescu a cedat aceste avioane și calomnia își urmează drumul". Mai mult o încercare de pledoarie disculpatorie decît un efort de descifrare a adevărului istoric, afirmația lui Jacques de Launay ridică cel puțin un semn de întrebare (în condițiile în care argumentul invocat nu ia în considerație atitudinea concretă a ministrului de Externe român față de republicanii spanioli).**

De ce și pentru ce calomnie, de ce și pentru ce să fie disculpat de ea Nicolae Titulescu?! Gestul său — real, cum vom avea posibilitatea să vedem în cele ce urmează — nu numai că nu impune disculparea, ci, din contră, relevarea unei atitudini care, în acel moment, dar și mai tîrziu, a apărut ca o expresie concretă a solidarității manifestate de largi forțe social-politice din Europa și de pe alte continente, inclusiv ale burgheziei, cu lupta purtată de republicanii spanioli împotriva ecloziunii fasciste. Gestul lui Nicolae Titulescu nu a fost nici un moment un act de ignorare a intereselor românești, ci un act de înțelegere complexă, realistă, a momentului, a exigențelor evoluției generale, a faptului că destinele securității și păcii, democrației și progresului, inclusiv pentru poporul român, erau grav încercate pe fronturile Spaniei.

O disculpare gratuită

Atunci cînd discutăm în jurul afirmației privind intervenția diplomatului român în favoarea guvernului republican spaniol, în sensul devierii respectivei comenzi de armament, nu trebuie uitat nici un moment de atitudinea net pozitivă adoptată de largi forțe social-politice din țara noastră în favoarea Spaniei republicane, ca și de atitudinea asemănătoare a unor oameni politici burghezi, cu vederi realiste, democratice, care au înțeles să se pronunțe în acest sens, chiar în acele grave circumstanțe în care, față de revolta generalilor fasciști, conduși de Franco, Anglia și Franța au adoptat și stimulat o politică de neintervenție. Atitudinea adoptată în anii 1936-1937 de largi forțe social-politice românești, inclusiv de unele cercuri guvernante din țara noastră, față de evenimentele din Spania, la care vom avea prilejul să ne mai referim, arată că, în ciuda unor hotărîri restrictive, s-a înregistrat din partea acestora o serie de acțiuni și intenții de

[1] *Magazin istoric*, nr. 2 și 6/1968, 10/1971, 1/1975, 1/1976, 12/1977.

sprijinire a republicanilor spanioli. Credem că nu greşim afirmînd că o asemenea atitudine se reliefează, prin ea însăşi, ca un argument, nu puţin important, în sprijinul afirmării autenticităţii intervenţiei lui Nicolae Titulescu în favoarea republicanilor spanioli; actul ministrului de Externe român nu mai apare astfel singularizat, ci integrat unui curent mai amplu, cu forme de manifestare diverse, chiar în rîndurile cercurilor conducătoare româneşti din acele timpuri.

La 11 august 1936, guvernul român a dat publicităţii declaraţia sa privind aderarea României la propunerea de neintervenţie făcută de guvernul francez. Declaraţia era adoptată în condiţii complexe, cînd nu au lipsit intervenţiile foarte persuasive — pentru a nu le spune presiuni — ale Parisului şi Londrei. La 14 august, adresîndu-se Centralei Ministerului Afacerilor Străine, şi prin aceasta regelui şi guvernului, Nicolae Titulescu preciza: „În consecinţă, răspunsul nostru trebuie să comporte o adeziune de principiu la declaraţia franceză, cu adaosul că adeziunea dată pentru împrejurări excepţionale nu implică pentru noi obligaţiunea de a recunoaşte principiul că un guvern legal nu poate să capete ajutor din partea noastră". La 18 august 1936, Nicolae Titulescu făcea alte două precizări importante privind poziţia României faţă de evenimentele din Spania şi declaraţia de neintervenţie adoptată. În primul rînd, se formula o rezervă clară faţă de declaraţia guvernului francez: „Ţin să adaug că această adeziune a guvernului român la declaraţiunea de neimixtiune în afacerile spaniole este dată pentru împrejurări excepţionale, că ea constituie un caz particular, care nu poate crea un precedent şi că nu implică pentru guvernul român obligaţiunea de a recunoaşte principiul că un guvern legal nu poate obţine, la cererea lui, un ajutor de la un alt guvern împotriva unei rebeliuni". În al doilea rînd, se propunea ca în nota privind rezervele la declaraţia franceză, să se precizeze: „Guvernul român va ţine la curent pe celelalte guverne de orice măsură luată pentru a da efect acestei declaraţiuni, sub condiţiunea ca şi celelalte guverne care aderă la declaraţiunea franceză să ţină în curent România cu măsurile ce au luat pe urma acestui angajament".

Sîntem deplin îndreptăţiţi să credem că poziţia ministrului de Externe român, sugerată guvernului de la Bucureşti şi adoptată ca atare, dădea expresie atît unor raţiuni principiale, de drept internaţional, cît şi unor considerente practice.

După cum au subliniat-o şi alţi cercetători români, poziţia lui Nicolae Titulescu afirma cu claritate dreptul unui guvern legal, în speţă al celui republican spaniol, de a primi ajutor împotriva rebeliunii fasciste, cu atît mai mult cu cît declaraţiile pacifice ale Germaniei hitleriste şi Italiei mussoliniene nu trezeau, încă de la acea dată — şi evoluţiile ulterioare aveau s-o confirme — nici un fel de încredere. În acelaşi timp, prin poziţia adoptată, Nicolae Titulescu făcea dovada că înţelegea deosebit de clar pericolele pe care le-ar fi implicat extinderea, în acelaşi spirit fără rezerve, a unei politici de neintervenţie în cazul unei agresiuni vizînd ţările Micii Înţelegeri sau Înţelegerii Balcanice, puternic ameninţate încă de la acea dată de către statele fasciste. Atitudinea de principiu adoptată de Nicolae Titulescu faţă de Spania republicană ne dă dreptul să acceptăm ca perfect logică afirmaţia privind intervenţia ministrului de Externe român în direcţia ajutorării guvernului republican spaniol cu armament comandat de România în Franţa, să formulăm presupunerea că, prin însăşi exprimarea unor asemenea rezerve, Titulescu a căutat să asigure cercurilor guvernante româneşti, interesate în apărarea independenţei, suveranităţii şi integrităţii teritoriale, a statu-quoului creat prin tratatele de pace de după primul război mondial, posibilitatea de a interveni activ şi concret în apărarea unor

asemenea principii și valori, oriunde acestea erau amenințate sau încălcate.

Spre o asemenea concluzie privind inițiativa lui Nicolae Titulescu în favoarea republicanilor spanioli ne îndeamnă și atitudinea adoptată de ministrul de Externe după înlăturarea sa din guvern, la 29 august 1936. În conferințele susținute în Marea Britanie, în vara anului 1937, Nicolae Titulescu nu a încetat să pledeze cauza republicanilor spanioli și să înfiereze, în același timp, intervenția brutală a Germaniei și Italiei.

România comandă avioane pentru... Spania

În literatura istorică românească, afirmarea expresă a unei intervenții a lui Nicolae Titulescu în favoarea republicanilor spanioli, în august 1936, s-a sprijinit, în principal, pe informarea transmisă, la 13 septembrie 1936, de Gheorghe Cantacuzino, șeful organizației Dolj a Partidului Național Liberal lui Gheorghe Brătianu[1], iar, în secundar, pe referirile, directe sau aluzive, în același sens, cuprinse în însemnări sau lucrări cu caracter memorialistic.

Sîntem astăzi în posesia a noi argumente, cu valoare indubitabilă, care probează un asemenea act din partea lui Nicolae Titulescu. La începutul celei de-a doua jumătăți a lunii decembrie 1936, noul ministru de Externe român, Victor Antonescu, a efectuat o vizită oficială în Franța. Chiar în prima zi a vizitei, 16 decembrie, imediat după întîlnirile și convorbirile cu Yvon Delbos[2], ministrul Afacerilor Străine al Franței, Victor Antonescu a ținut să se întîlnească cu Pierre Cot[3], ministru al Aerului. În telegrama din 17 decembrie 1936, pe care o adresa lui Carol II și primului ministru, Gheorghe Tătărescu, Victor Antonescu scria: „După dejun, am avut o scurtă conversațiune cu Cot, care, la rugămintea mea de a accelera trimiterea avioanelor, mi-a declarat, în prezența unui general de aviație, că este hotărît ca, pînă la sfîrșitul lui aprilie, să avem toate avioanele făgăduite, de un tip cu desăvîrșire nou, pe care nici aviația franceză nu îl are încă. S-a arătat surprins de imputarea că nu ar fi executat întocmai angajamentele luate, spunîndu-mi că trebuie să fiu inexact informat, deoarece el a luat toate dispozițiunile necesare pentru a ne da satisfacție, aceasta s-a petrecut înainte de primirea comunicării telefonice a domnului prim-ministru".

Faptul că încă în prima zi, într-o serie de convorbiri importante, care au inclus pe acelea cu primul ministru, Léon Blum, cu Yvon Delbos, cu Alexis Léger[4] și Camille Chautemps[5], Victor Antonescu a ținut să-l întîlnească pe Pierre Cot și să aibă o convorbire cu acesta, probează existența unor chestiuni presante și concrete pe linia cooperării militare româno-franceze, în general, a furnizării de material aviatic, în special. În ciuda expresiei diplomatice, uneori aproape criptice, a relatării acestei convorbiri, — de înțeles, căci Victor Antonescu vroia să evite orice posibile indiscreții, implicate oricum de operațiunea de codificare și decriptare a telegramei — conținutul acestui document permite cîteva constatări de cea mai mare importanță. Se solicita accelerarea trimiterii avioanelor comandate de România în Franța. Nu dispunem de vreun document care să probeze că este vorba de avioane comandate de România după 29 august 1936, eventual cu ocazia vizitei din septembrie 1936 a subsecretarului de Stat la Ministerul Aerului, Nicolae Caranfil în Franța, ceea ce ne face să credem că este vorba de o mai veche comandă neonorată guvernului român. În timpul convorbirii, Victor Antonescu a făcut reproșuri interlocutorului său pentru neexecutarea întocmai a angajamentelor luate, pentru marile întîrzieri intervenite în livrarea comenzii. Pierre Cot își declina cu această ocazie responsabilitatea pentru respectivele întîrzieri, acuzînd o inexactă informare și invocînd

---

[1] „Pînă la 10 septembrie 1936 — se spunea în respectiva notă — urmau să sosească în România 100 tunuri și 3 escadrile de avioane, care au fost comandate de guvernul român la uzinele din Franța. La începutul lui septembrie 1936, a fost trimis la acele uzine d. subsecretar de stat Caranfil, care a constatat cu surprindere că tunurile și avioanele comandate de România au fost de mult gata, însă d. Titulescu, care fusese personal la uzine, a spus că țara românească nu are nevoie de acel armament și de avioane și că pot să le trimită în Spania, care solicitase și ea asemenea materiale. Acele tunuri și avioane, după cum rezultă din rapoartele date de agenții de spionaj ai Germaniei și Angliei, ar fi fost debarcate parte la Barcelona, iar celelalte la Bilbao și îndreptate pe frontul comunist din Spania. Această faptă, la care se mai adaugă și cele specificate la punctele nr. 1, 2 și 3 de mai sus, a fost adusă la cunoștință maiestății sale regelui Carol II și din această cauză d. N. Titulescu a fost debarcat de la Ministerul Afacerilor Externe, fără a mai fi consultați ceilalți membri ai guvernului".

[2] Yvon Delbos (1885-1956) om politic francez, lider al Partidului Radical Socialist, de mai multe ori ministru; 1925 — al Instrucțiunii Publice; între 1936-1938 — al Justiției și al Afacerilor Externe; în 1939-1940 — al Educației Naționale. Ca urmare a poziției sale ostile față de Germania hitleristă, în 1943 a fost deportat. După eliberarea Franței, a reintrat în viața politică.

[3] Pierre Cot (n. 1895), om politic francez; subsecretar de Stat la Afacerile Externe (1932) și de mai multe ori ministru, între 1933-1938. În iulie 1940 a emigrat în S.U.A. Reîntors în Franța, ca deputat al departamentelor Savoie și apoi Rhone, s-a raliat grupării progresiste, apropiată partidului comunist; membru al Adunării consultative provizorii (1944-1945) și al celor două Adunări Constituante. Continuă să desfășoare activitate politică.

[4] Alexis Saint-Léger diplomat, iar sub numele Saint-John Perse, poet francez (1887-1975). Secretarul Ambasadei franceze din Pekin (1916-1921); șeful Cabinetului diplomatic al lui Aristide Briand (1925-1932); secretar general al Ministerului Afacerilor Externe (1933-1940). La cererea sa, este eliberat din funcție. Din 1941 se stabilește la Washington, unde, sub numele literar, îndeplinește funcția de consilier al Bibliotecii Congresului pînă în 1946. Laureat, în 1960, al premiului Nobel pentru literatură.

[5] Camille Chautemps (1885-1963), om politic francez, lider al Partidului Radical Socialist. De mai multe ori ministru și, de patru ori, președinte al Consiliului între 1930-1938. După căderea Cabinetului lui Léon Blum, a revenit la președinția guvernului încercînd să continue experiența Frontului popular, limitînd însă reformele sociale. În 1940 părăsește guvernul Pétain, stabilindu-se în Statele Unite pînă în 1954, cînd revine în Franța.

pentru sine adoptarea tuturor deciziilor necesare pentru a da satisfacție părții române. Telegrama cuprindea precizarea deosebit de importantă — dar greu de spus dacă ea aparținea lui Pierre Cot sau lui Victor Antonescu — potrivit căreia „aceasta s-a petrecut bineînțeles înainte de primirea comunicării telefonice a domnului prim-ministru".

Contextul nu lasă nici o îndoială că este vorba de o intervenție directă, expresă și urgentă, făcută cu mai mult timp în urmă, de către primul ministru al României, Gheorghe Tătărescu, intervenție care a fost concepută ca o imputare directă pentru neonorarea comenzilor românești către guvernul de la București și deturnarea acestora spre o altă destinație. Este neîndoielnic că Gheorghe Tătărescu nu a reproșat *întîrzierea*, ci *deturnarea* în sine a acestei comenzi. O dovedește și faptul că între data efectivă la care materialul militar comandat în Franța trebuia să fie livrat, la sfîrșitul lui august și începutul lui septembrie 1936, și noul termen avansat de Pierre Cot pentru livrarea comenzii de avioane făcută de guvernul român în Franța, aprilie 1937, este un decalaj de aproximativ 8 luni de zile, necesar, desigur, nu recuperării unei întîrzieri, ci al punerii în fabricație a unei noi comenzi. În același sens, pledează și disponibilitatea cu totul exagerată a factorilor militari responsabili francezi, atunci cînd promiteau lui Victor Antonescu, în decembrie 1936, să livreze României „toate avioanele făgăduite, de un tip cu desăvîrșire nou, pe care nici aviația franceză nu îl are încă". Elementele cuprinse în această telegramă, cu valoare probatorie, demonstrează, cel puțin, că materialul militar de care România trebuia să beneficieze din partea uzinelor franceze, la sfîrșitul lui august și începutul lunii septembrie 1936, nu a fost livrat, determinînd intervenții directe și la un înalt nivel. Coroborate cu celelalte elemente de care dispunem, datele cuprinse în această telegramă întăresc convingerea noastră în faptul că Nicolae Titulescu este acela care a luat hotărîrea de a trimite materialele formînd obiectul primei comenzi guvernului Spaniei republicane.

Știm astăzi, de asemenea, că la 14 august 1936, Nicolae Titulescu a avut o întîlnire cu Pierre Cot, la Cap Martin. Acesta din urmă fusese delegat de către Léon Blum, primul ministru francez, să discute cu Nicolae Titulescu problemele legate de încheierea unui proiectat, dar niciodată materializat, pact Franța-Mica Înțelegere. Potrivit afirmațiilor lui Jacques de Launay, cu această ocazie „Pierre Cot a vorbit, de asemenea, de 50 avioane Potez 54 de bombardament, comandate de către România. Primele 10 sînt gata să fie livrate. Puteți să renunțați la ele în beneficiul republicanilor spanioli? Titulescu a prevăzut această cerere. De acord cu ministrul Aerului [subsecretar de Stat al Aerului], Nicolae Caranfil, el a cerut și a obținut din partea guvernului și a regelui, un răspuns negativ. Ajutor Madridului, desigur, dar nu cu prețul dezarmării României". Istoricul și publicistul francez, Jacques de Launay, cunoscut pentru contribuțiile sale la elucidarea unor dosare complexe ale istoriei contemporane, afirmă, astfel, în mod clar, două lucruri: că inițiativa discutării unei asemenea chestiuni a revenit lui Pierre Cot, pe de o parte, și că Nicolae Titulescu a respins o asemenea cerere, în urma consultării cu Carol II și guvernul de la București, pe de altă parte. Autorul francez nu probează cu nimic afirmațiile sale. De altfel, nici în arhivele românești nu cunoaștem vreo relatare, cît de succintă, a acestei convorbiri Nicolae Titulescu-Pierre Cot sau un demers al diplomatului român pe lîngă rege și guvern în scopul obținerii unei clarificări față de problema în discuție. Ne este greu în această situație, admițînd ca premisă că această convorbire a avut loc, să spunem cui i-a aparținut inițiativa unei asemenea propuneri, lui Nicolae Titulescu sau lui Pierre Cot. Indiferent de aceasta, evoluția ulterioară a evenimentelor ne pune în situația de a avansa două ipoteze. Prima: Titulescu a convenit cu Pierre Cot trimiterea comenzii de armament spre Spania republicană. Este ipoteza cea mai plauzibilă. A doua: în lipsa acordului lui Nicolae Titulescu, Pierre Cot a hotărît, unilateral, trimiterea acestei comenzi spre Spania republicană. Este o ipoteză mai puțin plauzibilă, dacă nu chiar incredibilă, căci în lipsa unui acord cu ministrul de Externe român, ba mai mult decît atît, a unui dezacord clar și expres al acestuia, Pierre Cot nu ar fi riscat o asemenea inițiativă. Că lucrurile nu s-au întîmplat așa este dovedit de faptul că nu dispunem în arhivele românești de o informare privind convorbirile Nicolae Titulescu-Pierre Cot, că nu dispunem de un protest al lui Titulescu față de un asemenea presupus act al lui Cot, față de nelivrarea materialului militar comandat în Franța și ajuns în Spania republicană.

* * *

Concursul acordat de Nicolae Titulescu, în maniera amintită, republicanilor spanioli, este confirmat și de alte surse, directe sau indirecte.

La 2 septembrie 1936, Carol II dădea Decretul regal nr. 2032 prin care „se interzice exportul direct sau indirect, reexportarea sau tranzitul cu destinația Spania, posesiunile spaniole sau zona spaniolă a Marocului, a oricăror arme, muniții și material de

război". Distanța foarte mică în timp între 29 august 1936, data înlăturării lui Nicolae Titulescu, și 2 septembrie 1936, data promulgării acestui decret, ne obligă să stabilim între ele un raport de strictă determinare. De ce intervine acest decret la 2 septembrie 1936 și nu la sfîrșitul lunii iulie 1936, după izbucnirea rebeliunii fasciste din Spania? De ce acest decret regal nu este promulgat concomitent sau cvasiconcomitent cu declarația guvernului român din 11 august 1936, privind aderarea României la propunerea de „neintervenție" făcută de guvernul francez,sau cu nota din 18 august 1936, prin care ministrul de Externe român formula rezerve la această declarație?

Este clar că evenimente intervenite după 11 august 1936 au făcut necesară, din punctul de vedere al lui Carol II, promulgarea unui asemenea decret care se vroia pentru străinătate, în primul rînd pentru Germania și Italia, dar, poate chiar și pentru unii dintre aliații și prietenii României, o dovadă că autoritățile românești înțelegeau să pună capăt unei situații „nefirești", generată de inițiativele și pozițiile adoptate de Titulescu. Analizînd totalitatea factorilor concurenți, credem că intervenția lui Nicolae Titulescu se plasează în timp între declarația guvernului român din 11 august 1936 și rezervele formulate de el în nota din 18 august 1936, ca adaos la această declarație, acte traducînd o modificare de poziție, în sensul accentuării, de către ministrul de Externe român, a posibilităților de a ajuta guvernul republican spaniol în contextul neobservării politicii de neintervenție de către alte state.

Tocmai această atitudine de sprijin, direct și concret, pentru guvernul republican spaniol adoptată de ministrul de Externe român a atras împotriva lui întreaga furie a fasciștilor spanioli, care, printre altele, în anul 1940, cînd acesta a vrut să părăsească Franța pentru a pleca în America latină, i-au interzis trecerea prin Spania. Evocînd diferite aspecte ale vieții și activității lui Nicolae Titulescu și relațiile avute cu el, A.F. Frangulis, președintele Academiei Diplomatice Internaționale, spunea: „Titulescu mi-a arătat pașaportul său diplomatic pe care erau înscrise zece persoane. Urma să plece împreună cu ele în Brazilia, dar ministrul de Externe al Spaniei, un colonel, în ciuda tuturor vizelor diplomatice, l-a împiedicat pe Titulescu să treacă frontiera spaniolă. Am asistat la această scenă tristă. Bolnav, abătut, dar păstrîndu-și superba sa inteligență pînă în ultima clipă a vieții, Titulescu s-a retras la Cannes".

Lista argumentelor, prin referiri directe sau indirecte, ar putea continua. Cele invocate deja ni se par suficiente pentru a proba autenticitatea și credibilitatea afirmației și informației privind un demers personal, direct, al lui Nicolae Titulescu, ca ministru de Externe al României, în favoarea republicanilor spanioli. Atitudinea adoptată de diplomatul român se integrează unui larg curent de opinie, de sprijin și solidaritate, existent în țara noastră față de lupta și jertfa republicanilor spanioli, unei mișcări la scară națională, în fruntea căreia a stat Partidul Comunist Român. Poziția adoptată de diplomatul român și cu această ocazie pune în relief în mod semnificativ virtuțile gîndirii sale politice și acțiunii sale patriotice, înalta sa principialitate și profunda moralitate, care și-au găsit o expresie unitară, armonioasă, într-o operă politică în egală măsură dedicată intereselor naționale, fundamentale și permanente ale României, pe de-o parte, idealurilor de securitate, pace, colaborare și progres ale întregii umanități, pe de altă parte.

clio anunță

Operații fără anestezie

Încă de acum 4000 ani se efectuau operații pe craniu fără anestezie și fără antiseptice! Această ipoteză, avansată de mai mulți oameni de știință, a fost recent confirmată de descoperirile unor cranii datînd din epoca neolitică. Lîngă orașul Hildesheim (landul Hannover — R.F. Germania), au fost găsite un craniu de bărbat și altul de femeie, care au suferit intervenții chirurgicale în urma unor fracturi și alte două cranii ale unor tineri, dintre care unul avusese un grav accident cerebral. Pentru Europa, descoperirea constituie un fapt senzațional, fiind prima de acest gen. Pînă acum se credea că trepanația (intervenția chirurgicală constînd în perforarea oaselor craniene cu un instrument de forma unui sfredel, numit trepan) era cunoscută în antichitate numai pe continentul african.

Mormîntul unui prinț celt

La Stuttgart (R.F. Germania) a fost descoperit mormîntul unui prinț celt, din secolul V î.e.n. Materialul găsit permite stabilirea de noi date despre ritualurile funerare celte, foarte puțin cunoscute pînă astăzi. Construcția funerară propriu-zisă, executată din piatră și bîrne de mesteacăn, protejează o cameră mortuară, tapisată cu stofă. Corpul îmbălsămat al prințului, în vîrstă de cca 40 ani, se afla într-un coșciug de bronz, lung de 3 m și avînd forma unei nacele. Alături de schelet au mai fost descoperite obiecte de podoabă din aur: o fibulă în formă de șarpe, un colier, cîteva brățări, o centură metalică, șase cupe din bronz așezate pe o garnitură din lemn ornamentat, un vas din bronz cu diametrul de un metru, ce pare de fabricație etruscă.

Nicolae N. RĂDULESCU

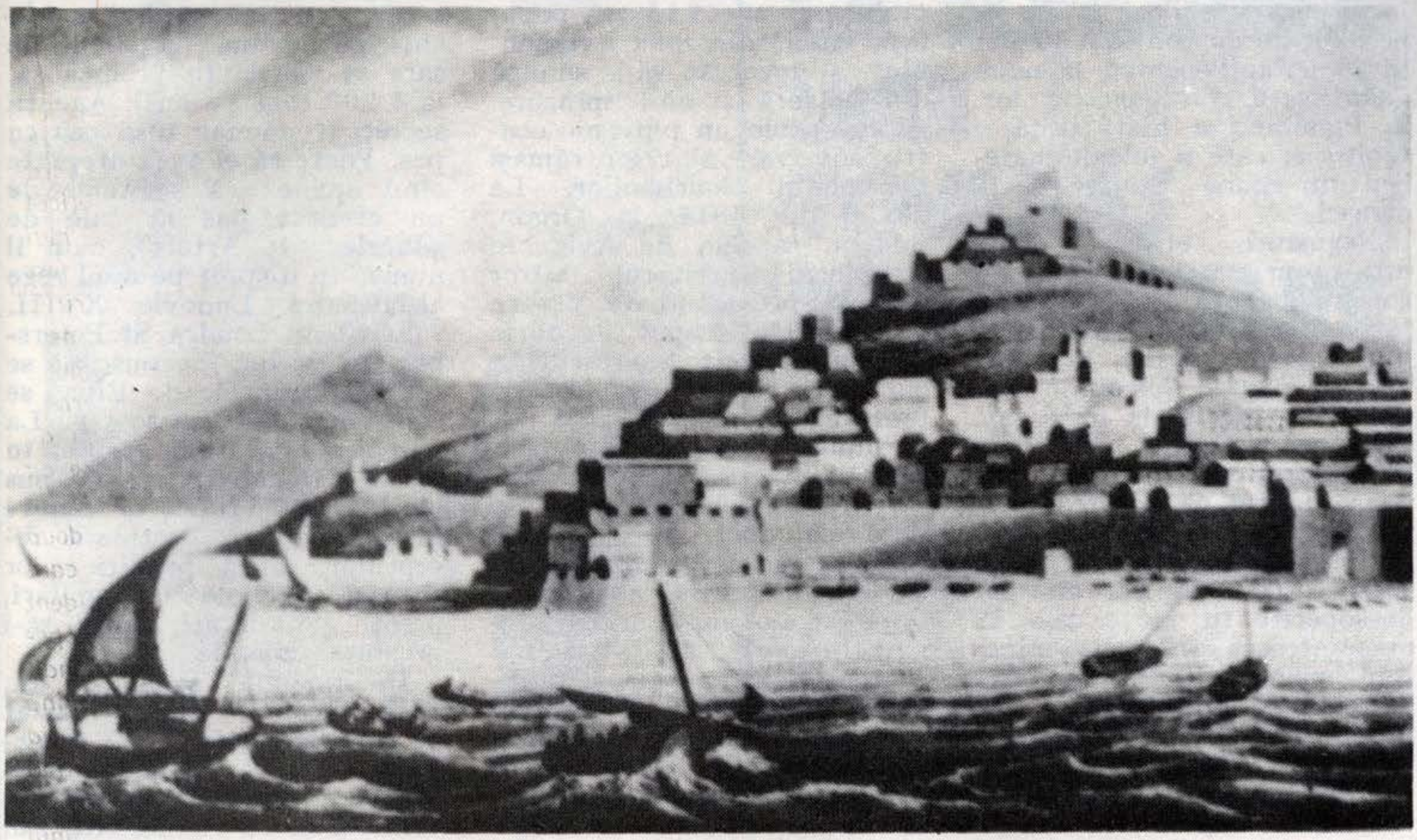

POVESTEA INSULEI ELBA

Dr. FRIEDRICH KOLLMANN
(Austria)

S-a spus deseori că, pînă la 4 mai 1814, cînd în Elba a sosit Napoleon I[1] în primul său exil, insula — cea mai mare din arhipelagul toscan — a dormit somnul frumoasei din pădurea adormită. Că numai acest eveniment a trezit-o la o realitate istorică. Parțial, aserțiunea este adevărată, dacă ne gîndim că, pînă la acea dată, puțini știau despre existența ei și, mai ales, despre bogatele-i resurse naturale.

Elba, o insulă italiană în Marea Ligurică (33 000 locuitori, 10 km lărgime, capitala Portoferraio), separată de continent prin strîmtoarea Piombino și aflată la numai 12 km de portul continental omonim. O insulă muntoasă, cu coaste foarte abrupte, constituită din roci sedimentare în Est și vulcanice în Vest. O insulă bogat și divers înzestrată, în care se cultivă viță de vie și măslini, se pescuiesc ton și sardele, se exploatează fier. În sfîrșit, o insulă încărcată de istorie.

De la etrusci la Napoleon I

Numită de greci Aithalia și de romani Ilva, Elba a jucat, încă din antichitate, un important rol economic. Între anii 800 și 400 î.e.n., ea s-a aflat sub stăpînirea federației celor 12 orașe etrusce. În timpul acela, băștinașii, care, în Nord-Vestul insulei, în vecinătatea actualului orășel Rio, extrăgeau minereu de fier — cu metode primitive de exploatare — au fost transformați în sclavi și folosiți în mine. Solul Elbei era bogat și în cupru și în cositor, dar avuția lui principală a constituit-o fierul. Negustori destoinici, etruscii au exploatat cu lăcomie resursele de fier ale insulei, profitînd de procentul mare din acest metal (60%) conținut în minereu, față de cel întîlnit în mod obișnuit în Europa (40%). Pe bacuri încăpătoare, ei transportau aceste bogății din micul port elban Cavo în portul continental Populonia, aflat la cîțiva kilometri de actualul oraș Piombino. Acolo, unde minereul era prelucrat, s-au găsit fundațiile

[1] *Magazin istoric*, nr. 2/1967, 9/1968, 9-11/1969, 4, 6/1972.

cîtorva cuptoare de topit, unelte de fier și uriașe halde de zgură. La sfîrșitul secolului trecut, doi ingineri italieni, analizînd deșeurile rămase de la șarjele etruscilor, au descoperit în ele un conținut în fier încă rentabil pentru o nouă valorificare. La sugestia lor, la Piombino a luat ființă o topitorie, care a folosit materialul din zgura rămasă de la etrusci.

Negustorii etrusci, deveniți proprietari de mine, au comercializat fierul în toate țările Mediteranei. Mare parte din relicvele găsite în mormintele etrusce, splendide vase grecești, obiecte de uz casnic din Asia și Egipt sau ornamente prețioase, din aur, probează faptul că acestea erau procurate, în special, prin schimbul de mărfuri cu fierul Elbei. Arme de fier au fost descoperite în toate cele 12 orașe etrusce. În Italia, minereul insulei a jucat un rol remarcabil și în trecerea de la epoca bronzului la cea a fierului.

După prăbușirea stăpînirii etruscilor, în jurul anului 300 î.e.n., asupra zăcămintelor și cuptoarelor Elbei și-au extins dominația romanii. Mai tîrziu, datorită solului său îmbelșugat, insula a fost un permanent obiect de dispută între vecini. Cîteva sute de ani, pentru ea au concurat Genova și Pisa. În anul 1399, Elba a ajuns în mîinile familiei pisane Appiani, care făcea negoț cu vite. La scurt timp, insula a fost împărțită în două: Nordul i-a revenit ducelui de Toscana, cel care a ridicat, în golful ei ferit de vînturi, portul Portoferraio, iar Sudul — Siciliei.

Elba a rămas în această stare pînă în anul 1802, cînd minele sale de fier au trezit apetitul Franței lui Napoleon. Insula nu trebuia lăsată în nici un chip în mîinile altora, chiar dacă metodele de extragere și prelucrare a fierului de acolo erau mult rămase în urmă față de cele folosite în bazinul minier și carbonifer din Nordul Franței.

Peste alți 12 ani, la 11 aprilie 1814, prin Convenția de la Fontainebleau, Elba a fost fixată drept loc de exil, pentru Napoleon înfrînt de către Anglia, Austria, Rusia și Prusia. Călătoria împăratului detronat pînă în insulă a fost plină de peripeții. Drumul parcurs cu trăsura de la Fontainebleau, lîngă Paris, pînă la coasta Mediteranei era gata-gata să-l coste viața. În Provența, de pildă, pe unde a trecut, populația rurală din zona Avignonului a încercat să-l smulgă din trăsură și să-l spînzure. Activa acolo un puternic centru adversar, al celor rămași credincioși Bourbonilor. La 23 aprilie 1814, la Orgon, undeva la Sud de Avignon, Napoleon, urzitorul atîtor războaie devastatoare pentru Franța, n-a scăpat de furia populară decît travestit în curier, pe un cal de poștă și cu uniforma comisarului austriac, baronul von Koller, peste care îmbrăcase mantaua comisarului rus, contele Șuvalov. S-a îmbarcat apoi, împreună cu suita sa, pe o corabie engleză și, la 4 mai 1814, a ajuns la Portoferraio, unde curioșii adunați în port l-au întîmpinat cu toată considerația. Traditi, primarul Capitalei, și-a prezentat omagiile noului său suveran, asigurîndu-l de stima sa. Nobilii din insulă, Appiani, Foresi, Traditi, Vantini, Gualandi, s-au întrecut în a-i mobila încăperile ce-i fuseseră puse la dispoziție. Proprietarii de latifundii și de mine n-au întîrziat nici ei să se alăture Curții noului stăpîn.

Un oaspete enigmatic

De cum a sosit în insulă, Napoleon și-a stabilit reședința în „Palatul Morilor" din Portoferraio. Îl frămînta mai ales planul întoarcerii sale în Franța. Cu timpul, pentru Aliați, supravegherea acestui exilat a devenit o problemă din ce în ce mai dificilă. Cu cît mai multe și mai promițătoare rapoarte îi veneau din Franța, cu atît Napoleon își urgenta pregătirile: recruta marinari și trupe de uscat, cumpăra corăbii de transport.

Cu mare zel se ocupa el și de binele public al noii sale „patrii", de organizarea minusculului său stat. Napoleon a dispus constituirea unei șosele, pe locul potecii de catîri — tristă amintire de pe vremea cînd Elba era împărțită între Toscana și Sicilia — care legase, înaintea sosirii lui, Portoferraio de Portolongone (azi Portoazzuro), cel de-al doilea oraș al insulei. El a dat avînt mineritului, a deschis noi saline (exportul de sare se ridica, în vremea sa, la 4 200 tone pe an!). Agenții secreți îl spionau însă pas cu pas. Poate că el avea dreptate cînd spunea că se teme de un atentat pus la cale de „ducele de Artois", cum îl numea în dispreț pe noul rege al Franței, Ludovic XVIII.

La Viena, Londra, St. Petersburg și Berlin, începuse să se spună că „ducele de Elba" se cam împăcase cu soarta. La numai o lună de la sosirea în insulă, Bonaparte și-a pus lucrătorii să-i ridice o clădire în stil Empire, destinată recepțiilor, adică primirii celor cîtorva zeci de latifundiari, preoți și militari, veniți să-i prezinte omagiile.

În toamna aceluiași an, 1814, ducele de Elba a regizat pe insulă o adevărată comedie a erorilor. Urma să-l viziteze contesa poloneză Maria Walewska, cu Alexandru, fiul lor. Curtea lansase însă zvonul că este așteptată împărăteasa Maria Luiza cu regele Romei. Ca să-i deruteze pe informatorii habsburgi, suveranul s-a retras, cu cîteva zile înaintea sosirii contesei Walewska, la Eremo, într-o chilie de pustnic de la biserica Madonna dei Monti, situată într-o zonă greu accesibilă. Pentru a-l vedea, contesei i-au trebuit cîteva ore de mers în condiții nu tocmai potrivite unei doamne: călare pe un catîr, noaptea, la lumina lunii, pe un drum pietruit cu dale, cu micuțul Alexandru (viitorul ministru de Externe al Franței în vremea unirii Principatelor române[1]) pe șaua calului unui ofițer de husari, care îi însoțea. Oaspeții au fost găzduiți la Eremo, iar Bonaparte s-a retras într-un cort ridicat în fața bisericii.

De ce acest pueril joc de-a v-ați ascunselea? Greu de răspuns. Istoricii se întreabă și astăzi, dar n-au depășit încă faza supozițiilor. În orice caz, populația insulei a aflat foarte curînd cine erau enigmaticii oaspeți și, mai ales, a aflat că

(Continuare în p. 52)

[1] *Magazin istoric*, nr. 4-12/1975.

ERNST THÄLMANN

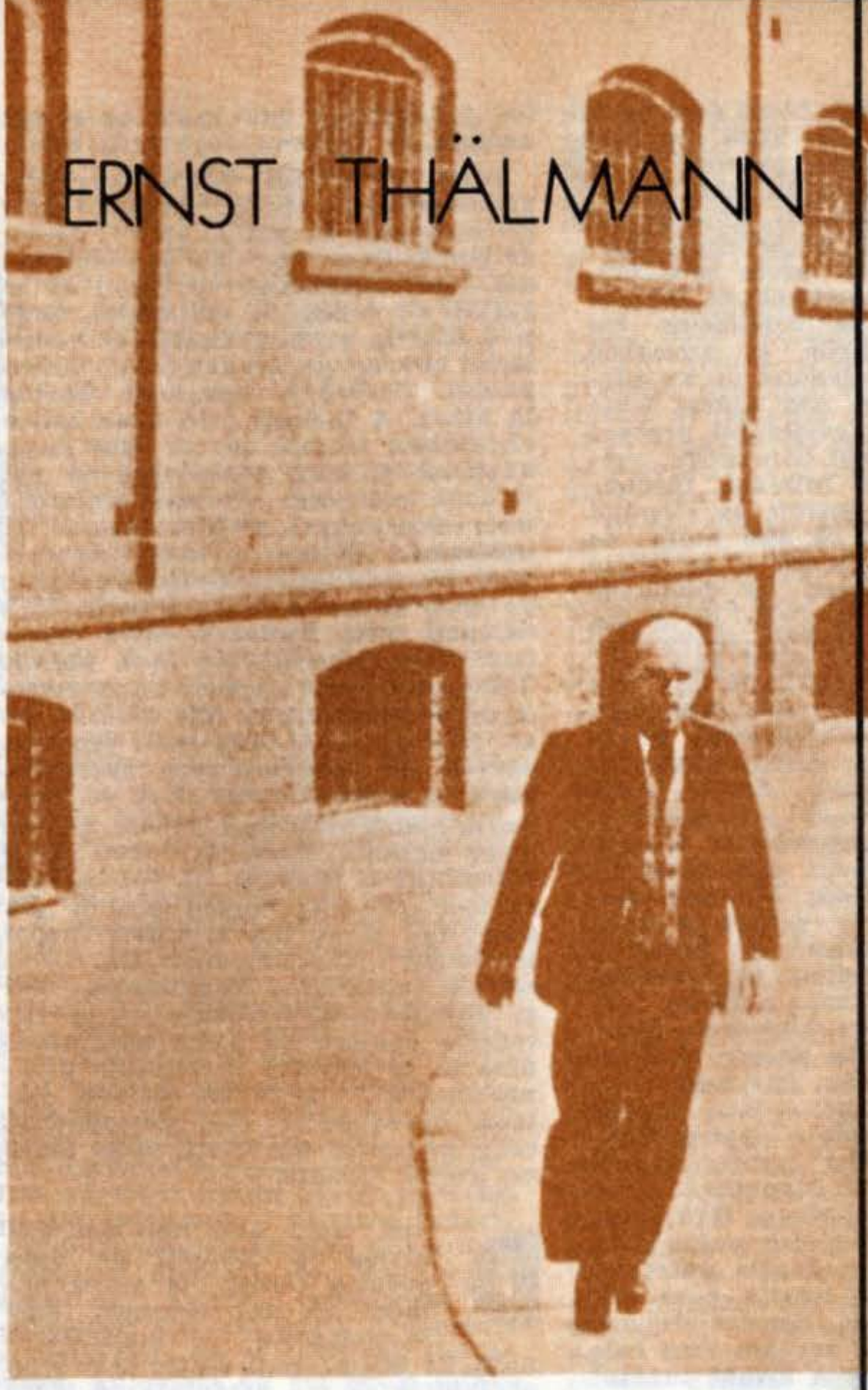

RĂSPUNS LA SCRISORILE UNUI TOVARĂȘ DE ÎNCHISOARE

Scrisoarea care urmează a fost scrisă de Thälmann, la începutul anului 1944, în închisoare[1]. Datele cele mai vechi menționate în acest document sînt 24 și 25 februarie 1944, zilele în care urma să-l viziteze fiica sa. Deoarece scrisoarea este relativ voluminoasă și putem presupune că n-a lucrat la ea decît în secret și, firește, cu întreruperi, trebuie admis că autorul ei a început s-o redacteze încă din primele zile ale anului 1944.

Despre destinatarul scrisorii, un tovarăș de închisoare de la Bautzen, nu cunoaștem mai mult decît ceea ce rezultă din textul misivei. Deținutul pare să fi fost originar, ca și Thälmann, din Nordul Germaniei, avînd în momentul arestării 17 ani; la începutul anului 1944, trebuia să se fi aflat deja de cîțiva ani în detențiune. Ei s-a adresat lui Thälmann, prin mai multe bilete strecurate în taină, descriindu-i viața de dinainte și de după arestare și cerîndu-i sfaturi în legătură cu probleme politice și personale.

Din răspunsul lui Thälmann se poate vedea că acesta nu l-a cunoscut nici măcar din vedere. Documentul de față este cel din urmă, cunoscut nouă, ca provenind din mîna lui Thälmann, putînd fi considerat deci ca un testament al acestuia. După opt ani de la întocmire, a fost publicat pentru prima oară în R.F.G. de către Comitetul Central al Partidului Comunist German.

Thälmann își așterne pe hîrtie gîndurile și amintirile în cel de-al unsprezecelea an de închisoare și la începutul celui de-al cincilea an de război. Scrisoarea arată că, în pofida celei mai severe detențiuni celulare, era deajuns de bine informat asupra celor ce se petreceau în Germania și pe front și — ca și odinioară, cînd era în libertate — continua să facă pronosticuri realiste. Observațiile sale asupra evoluției politice și militare a războiului pleacă de la certitudinea victoriei trupelor sovietice asupra armatei lui Hitler. Și dacă nu renunță niciodată la ideea eliberării sale din închisoare, nu-și face iluzii nici asupra destinului său personal scriind că, dată fiind înaintarea armatei sovietice, trebuie să se aștepte că va fi atras în prăbușirea regimului fascist [ceea ce s-a și întîmplat fiind executat de naziști].

În ce privește conținutul, scrisoarea are mai multe puncte centrale. La început, Thälmann expune poziția sa și a Partidului Comunist German, opunînd-o demagogiei sociale, teroarei, teoriilor rasiste, politicii de cuceriri imperialiste și crimelor de război ale nazismului. Thälmann descrie amănunțit arestarea și lupta sa politică și juridică dusă în timpul detențiunii, vorbește despre legătura trainică cu soția și cu fiica sa și despre nostalgia după libertate, ca și despre legătura strînsă cu patria sa.

Ursel HOCHMUTH

---

[1] Revista *Magazin istoric* a publicat numeroase articole consacrate luptei mișcării muncitorești comuniste socialiste democratice germane împotriva hitlerismului, dintre care amintim pe cele apărute în nr. 12/1969, 12/1971, 1/1972, 5/1975, 4/1976.

Inserăm în continuare, fragmente din această scrisoare publicată în volumul Ernst Thälmann — Zwischen Erinnerung und Erwartung (Între amintiri și așteptare), apărută în 1977 la Hamburg. Completările marcate prin paranteze drepte aparțin redacției noastre.

Drag tovarăș de destin socialist și de luptă revoluționară,

La citirea rîndurilor tale am simțit dorința să-ți aud vocea, să-ți văd chipul, să-ți cunosc caracterul. Iată de ce voi vorbi cu tine — fără ocolișuri și reticențe — într-un limbaj așa cum se cere între frați, prieteni și luptători revoluționari. Gîndește-te întotdeauna că conștiința noastră e curată; că poporul muncitor german nu poate fi învinuit nici de crima războiului, nici de politica imperialistă tîlhărească, de tiranie, teroare, dictatură și de siluire a conștiinței, de lipsa de libertate și domnia arbitrajului, cu aparență de socialism, nici de teoriile fasciste de rasă și altele asemenea [proprii hitlerismului]. Noi ne opunem unei astfel de lumi, cu spiritul temerar al concepțiilor noastre solide și limpezi.

Firește, nu sîntem nici noi niște îngeri plini de nevinovăție. Am făcut și noi, în trecut, greșeli politice grave; din păcate, am întîrziat sau am pierdut din vedere să facem ceea ce ar fi trebuit pentru a bloca fascismului drumul spre puterea în stat. Ne-am recunoscut greșelile, ne-am făcut sincer autocritica, le-am îndreptat și am deschis drumuri noi în domeniul politicii, al propagandei și al luptei maselor.

Din păcate, marea majoritate a poporului german nu ne-a înțeles încă din 1933. Dar, trecînd prin experiența nefastă a fascismului, oamenii au început să-și schimbe atitudinea. O parte considerabilă a poporului german este astăzi sătulă de regimul nazist. Acei germani, considerați odinioară ca avînd păreri sau atitudine de stînga, au încredere în noi și în partidul nostru și speră într-un viitor mai bun.

Cînd, revoluționar convins, ai fost silit să intri încă de la 17 ani în iadul închisorii, te gîndeai cu groază la lunga ta detențiune. Vremea aceasta de suferință și mîhnire o vei avea curînd înapoia ta. Anii aceștia lungi și duri nu te-au îngenunchiat și nu te-ai dat bătut! Ți-ai petrecut anii tinereții în diferite închisori. Ai fost adus la așa-zisa instituție model din Bautzen (cu alimentația aproape zilnică de „vitamine" din gulii și din terci), unde ne-am cunoscut de la distanță.

Dorești acum să afli și cîte ceva din viața mea? Îți voi reda numai cîteva episoade.

La 3 martie 1933 am fost arestat la Berlin, unde locuiam cu chirie, la un invalid de război. Un detașament al Siguranței (un locotenent și 20 oameni) a dat buzna în locuință cu revolverele în mîini. Mi s-au pus cătușe, după care m-au dus într-un automobil la circumscripția de poliție din apropiere, iar apoi la Prefectura de Poliție din Alexanderplatz. După un scurt interogatoriu, am așteptat cinci ore; am fost apoi introdus într-o celulă.

Am adresat imediat o cerere scrisă procurorului general al Statului, cu rugămintea de a iniția printr-o procedură accelerată o cercetare împotriva mea, întrucît nu-mi recunosc nici o vinovăție. Am procedat așa pentru a împiedica trimiterea într-un lagăr de concentrare, lucru care mi-a și reușit. La 23 mai 1933 am fost trimis la închisoarea preventivă de la Alt-Moabit. Acolo am stat închis doi ani, pentru cercetări, fiind audiat de patru procurori anchetatori, uneori zilnic, timp de peste zece ore. Mi s-au înfățișat motivele de învinovățire, constînd în documente ale partidului, cuvîntările și articolele mele etc. M-am prezentat ca un adevărat revoluționar. Am apărat toate hotărîrile C.C. ai partidului precum și ale Internaționalei Comuniste, preluînd asupra mea întreaga răspundere, și refuzînd energic să răspund la orice insinuări, să dau nume de personalități din partid și de cadre ale partidului. După ce intențiile judecătorilor de instrucție de a mă sili să fac mărturisiri împotriva mea au eșuat, ei s-au adresat Gestapoului.

În ianuarie 1934, am fost dus, însoțit de patru gestapoviști, de la Moabit în clădirea Gestapoului, din strada Prinz Albert. Acolo m-au luat în primire opt anchetatori. Mi-este aproape imposibil să descriu ceea ce s-a petrecut aici timp de patru ore și jumătate. Mi s-au aplicat toate metodele pentru a face mărturisiri în legătură cu tovarășii care fuseseră arestați și aprecieri asupra unor acțiuni politice. Au luat-o mai întîi cu binișorul, doar-doar voi spune ceva despre chestiunile care îi interesau, dar n-au obținut nimic. După aceea au început să mă bată, scoțîndu-mi patru dinți. Nici așa n-au aflat nimic. Atunci au încercat să mă hipnotizeze, dar și această metodă a rămas fără efect, din pricina reacției sistemului meu nervos, atunci încă foarte puternic. Trecuseră în felul acesta cam trei ore și jumătate, și, cuprins de ură și de furie, nu mai vedeam vreo cale de ieșire din impas. A urmat punctul culminant: anchetatorii mi-au cerut să-mi dau, imediat, jos, pantalonii. Doi dintre ei m-au apucat brusc de ceafă și m-au trîntit deasupra unui taburet. Un gestapovist în uniformă a început să mă izbească cu un bici de piele. De durere, am țipat de mai multe ori din toate puterile. Mi-au ținut gura încleștată și au continuat să mă lovească cu pumnii și cu biciul. Prăbușit pe dușumea, m-am zvîrcolit mereu cu fața în jos, fără să mai dau vreun răspuns la întrebările puse. Mi-au mai dat cîteva lovituri de picior pe unde nimereau. Deși aproape leșinat, eram încă pe deplin conștient; durerile însă nu le mai simțeam și nu mă mai gîndeam decît cum să scap de aceste chinuri. Brusc, a intrat cineva pe ușă spunînd ceva în șoaptă: femeile de serviciu, venite să facă curățenie, ca și alți oameni aflați în clădire, ar fi auzit țipete puternice. Noul intrat l-a rugat să isprăvească. Seara, la 21.30, au renunțat la distracția aceasta groaznică. După un timp, m-au închis într-o celulă la subsol.

În următoarele opt zile am mai fost anchetat de două ori, în aceeași cameră. Deoarece nu mi-am schimbat atitudinea, am fost amenințat că voi fi din nou bătut. S-a întîmplat însă altfel: a avut loc o vizită inopinată făcută de Hermann Göring. Ajungînd la subsol, unde se aflau celulele, Göring, văzîndu-mă complet desfigurat, m-a întrebat ce se întîmplă cu mine. Cu toate că nu puteam să prevăd ce mai aveau de gînd cu mine, i-am spus că fusesem bătut, iar nopțile petrecute acolo în celulă fuseseră înspăimîntătoare. Doi deținuți, proaspăt aduși, erau bătuți noaptea fără întrerupere; pentru a-i speria și mai mult pe acești oameni, se trăgeau focuri de armă.

I-am arătat lui Göring vînătăile galben-albăstrii de pe trup, precum și cearceaful de pat și perna, pătate de sînge. După vreo oră și jumătate, am fost condus într-un birou de la etajul al doilea al edificiului unde m-a luat în primire directorul ministerial Diels, pe atunci șeful Gestapoului. Curînd a intrat și Göring în birou. A început prin a-mi spune că vorbise tocmai cu cei care m-au anchetat și care afirmaseră că am refuzat categoric să fac declarații unor funcționari ai Gestapoului în uniformă. Göring a mai trăncănit apoi despre diferite chestiuni politice, pe care le-am ascultat liniștit, fără să spun ceva. Pentru a devia discuția, Diels a început să facă glume. Înțelegînd brusc că nici unul dintre ei nu avea interes să afle ceea ce mi se întîmplase și că, mai degrabă, căutau să mușamalizeze lucrurile, am spus scurt și decis: „Rog pe domnul ministru președinte să mă asculte două minute. Dacă dv. vreți să-mi îndepliniți o dorință, vă rog să mă scoateți cît mai curînd posibil din acest iad și să mă trimiteți înapoi la Moabit". Mi-a răspuns: „Da! vreau să vă îndeplinesc rugămintea, dar și dumneavoastră trebuie ca, la viitoarele audieri, să aveți altă atitudine în ce privește declarațiile dumneavoastră". Afară, pe coridor, stăteau aproximativ 200 gestapoviști, care, la ieșirea din birou, m-au privit cu gurile căscate.

După cinci zile am fost dus înapoi la Moabit, de data aceasta însoțit de patru oameni de la Gestapo, care participaseră la maltratarea mea. Pe drum, unul dintre ei a avut obrăznicia să mă amenințe că, dacă la proces voi aduce în instanță vorba despre cele petrecute, o să mă ducă acolo unde gura mi-ar rămîne închisă pentru totdeauna. La Moabit, cel care m-a luat în primire mi-a șoptit: „Thälmann, Thälmann, rău mai arăți... palid ca moartea, obrajii supți, desfigurat, ce-ai pățit?".

Aproape întreaga lume a aflat apoi despre maltratarea lui Thälmann la Gestapo. În străinătate s-au răspîndit zvonuri că aș fi fost omorît. Sub presiunea opiniei publice, regimul lui Hitler a mobilizat tot felul de delegații, printre altele și una formată din reprezentanți ai diferitelor partide din regiunea Saar, aflată în toiul plebiscitului[1], ca să-l vadă pe Thälmann la închisoarea Moabit. Dar lucrurile fuseseră în așa fel aranjate încît să nu ajung în contact cu aceste delegații, asistate de funcționari de la Gestapo și de reprezentanți ai judecătorului de instrucție. Cu toate acestea, cînd a sosit delegația din Saar, am strigat cu ochii la oamenii de la Gestapo: „Știți bine că tocmai la voi am fost grav maltratat. Ați fost doar prezenți acolo!" Dar delegația fusese deja împinsă pe ușă afară, și cu aceasta, simulacrul de

---

[1] Este vorba de plebiscitul din regiunea Saar, din 13 ianuarie 1935, cînd majoritatea populației s-a pronunțat pentru realipirea la Germania. Prin Tratatul de la Versailles, această regiune a fost trecută sub administrația Societății Națiunilor pe o perioadă de 15 ani. După aceea, populația urma să decidă, printr-un plebiscit, dacă regiunea va fi încorporată la Germania sau la Franța.

vizită luase sfîrşit. Pe timpul detenţiunii, începînd din ziua arestării şi pînă la predarea actului de acuzare, m-au vizitat delegaţii de tot felul (ziarişti străini, jurişti, contele Rosen din Suedia, diferite personalităţi din Norvegia, Danemarca, Suedia, din Statele Unite ale Americii şi mulţi alţii). Într-una din zile a apărut la Moabit o delegaţie de peste 50 jurişti din întreaga lume.

După vreun an şi jumătate de deţinere preventivă, mi s-a înmînat actul de acuzare, lung de 260 pagini scrise la maşină. În decursul anchetei, în locul instanţei competente, fusese înfiinţat un aşa-zis tribunal al poporului unde avea să aibă loc şi procesul meu. Doi avocaţi, unul din Hamburg, ales de mine, al doilea un apărător din oficiu din Berlin, mi-au stat în ultimul timp al anchetei la dispoziţie. Un al treilea, din Dortmund, se declarase de acord să mă asiste la dezbateri. Actul de acuzare, un amestec de minciuni şi de inconştienţă, putea fi dărîmat din temelii încă din primele ore ale procesului. Aş fi declanşat atacul meu deschis, ofensiv, în patru dintre principalele puncte de acuzare. Doream să mă prezint nu ca învinuit şi pentru a mă apăra împotriva actului de acuzare, ci ca acuzator al acuzatorilor mei. Ar fi fost nu numai o surpriză senzaţională pentru tribunal, pentru juriştii din întreaga lume, pentru presa germană şi pentru cea mondială, ci un adevărat triumf pentru prietenii mei din Germania şi de peste hotare. Ar fi fost puşi sub acuzare procurorul general al Statului, dr. Werner, şi primul său asistent, procurorul dr. Brennecke, toţi cei patru judecători de instrucţie, ca şi Centrala Gestapoului, împreună cu cei patru informatori cumpăraţi. Prin însuşi conţinutul actului de acuzare, toţi aceştia ar fi fost incriminaţi de eroare judiciară, minciună, maltratare etc. neputîndu-se sustrage blamului juridic.

Aş fi repus în discuţie, la dezbaterea procesului, toate chestiunile intenţionat omise de către autoritatea acuzatoare. Indicasem nominal peste 200 martori din toată Germania, dintre care foarte puţini fuseseră chemaţi la ancheta preliminară. S-ar mai fi adăugat la aceştia martorii care ar fi trebuit chemaţi în timpul dezbaterilor procesului.

În timpul unei ore de vorbitor cu soţia mea, la Moabit, agentul de supraveghere, un fost judecător de circumscripţie din Altona, dr. Ziegler, a apucat să-mi spună că peste o mie de jurişti din toată lumea, în afara celor din Germania, ar fi cerut să asiste la procesul meu.

Cei doi avocaţi ai mei (amîndoi membri ai partidului nazist, dar altfel jurişti deosebit de dotaţi) cu care am avut unele explicaţii vehemente, m-au înţeles prea puţin în faza incipientă, cînd le-am cerut, în vederea ofensivei mele la dezbatere, să-mi procure materialul necesar pentru apărare şi să-mi pregătească martorii apărării. Abia mai tîrziu, am reuşit să-i conving pe amîndoi despre temeiul meu juridic inatacabil. Din atitudinea mea hotărîtă au înţeles că tribunalul s-ar fi aflat într-o situaţie extrem de dificilă în apărarea actului de acuzare. Este, prin urmare, de crezut că, unul dintre ei, probabil avocatul ales de mine, să-i fi avertizat despre aceasta pe acuzatori.

Între timp, în străinătate se formase un „comitet Thälmann", compus din personalităţi binecunoscute, din aproape toate păturile sociale, printre aceştia fiind şi demnitari de cel mai înalt rang bisericesc.

Spre profunda mea decepţie, din cauza fricii naziştilor de ecoul nefavorabil pentru ei al judecării mele, procesul n-a mai avut loc[1]. Partidul nostru şi prietenii mei au trebuit şi ei să renunţe, cu regret, la triumful pe care mi l-ar fi adus, fără îndoială, acest proces.

În tot timpul acesta, deşi a suferit mult, a stat mereu alături de mine scumpa mea soţie, credincioasa şi statornica mea tovarăşă de destin. Credincioasa mea fiică era, la arestarea mea, încă în şcoală. Între timp, s-a maturizat devenind o femeie curajoasă, inteligentă, înţeleaptă.

La 1 noiembrie 1935 mi s-au înmînat două adrese: una din partea Tribunalului poporului, prin procurorul dr. Brennecke, iar cealaltă de la Gestapo, prin hauptsturmführerul Müller. Ambele se refereau la deţinerea mea în continuare sub forma „închisorii de protecţie" şi la măsurile poliţieneşti faţă de mine, în cazul unei eventuale eliberări.

Pe la mijlocul lui aprilie 1937 au apărut la locuinţa mea din Hamburg doi oameni de la Gestapo cerînd soţiei mele să le predea toate scrisorile şi cărţile poştale pe care i le scrisesem ei şi fiicei mele de la arestare şi pînă atunci. La următoarea oră de vorbitor cu soţia mea, l-am întrebat pe funcţionarul de la Gestapo însărcinat cu controlul vizitelor, de ce au confiscat scrisorile. Mi-a răspuns: pentru a evita ca acestea să fie publicate. A adăugat că, dacă acest lucru s-ar întîmpla, efectul asupra cititorilor ar fi neaşteptat de mare.

Pentru mine confiscarea scrisorilor a fost o grea lovitură.

Deoarece de aci înainte scrisorile adresate de mine soţiei şi fiicei mele nu mai puteau fi citite de ele decît la sectorul de poliţie al locuinţei mele, fără să li se mai predea, nu le-am mai scris, de la data aceasta (deci de vreo şapte ani), nici o singură scrisoare sau carte poştală.

La 13 august 1937 am fost dus la închisoarea tribunalului din Hanovra. Toamna tîrziu, în anul 1937, am scris, în ora de vorbitor, în prezenţa reprezentantului Gestapoului, consilierul criminalist Opitz, şi a soţiei mele, o scurtă scrisoare lui Göring, referitoare la o petiţie adresată acestuia de către soţia mea în legătură cu confiscarea scrisorilor şi cu eliberarea mea, rămasă fără răspuns. După cîteva zile, soţia mea a fost înştiinţată că, în chestiuni personale, se poate adresa locotenentului Petzold, adjutantul lui Göring. A şi făcut-o de două, trei ori în scris. Cu ce succes, nu-mi mai amintesc exact. Ştiu însă că, în chestiunea scrisorilor şi a cărţilor poştale confiscate şi în ce priveşte cererea mea de eliberare, n-a avut nici unul.

---

[1] Din cauza lipsei de dovezi împotriva fruntaşului comunist german şi a protestelor opiniei publice mondiale, instruirea procesului a fost tergiversată ani de-a rîndul pentru ca, pînă la urmă, să nu mai aibă loc. Thälmann a fost asasinat de naziști în lagărul de la Buchenwald, în august 1944.

La sfîrşitul lunii august 1938 am avut primul vorbitor cu soţia mea, fără supraveghere, aşadar fără auditori vizibili. Adunasem în viaţă experienţe de tot felul ca să privesc această favoare cu mare neîncredere. Independent unul de altul, am avut amîndoi certitudinea că, printr-o instalaţie de ascultare, amplasată în perete sau în altă parte, convorbirea noastră este urmărită. La 15 iunie 1940, fiica mea Irma, s-a căsătorit cu Heinrich Vester, din Singen, în locuinţa noastră din Hamburg. La 9 iulie 1942, soţia m-a informat că ginerele a fost arestat; la 25 august 1942, el a fost condamnat [pentru motive politice] la un an închisoare, cu scăderea timpului de deţinere preventivă. Apoi, la 8 decembrie 1942, a fost încorporat în armată.

Boli mai serioase de care am suferit în acest timp: în mai multe rînduri, dureri nervoase de stomac şi intestine, violente dureri de cap, frecvente inflamaţii ale maxilarelor şi gingiilor şi, temporar, afecţiuni artritice şi reumatice.

La 11 august 1943 a sunat ceasul să fiu trecut de la închisoarea tribunalului din Hanovra la închisoarea de la Bautzen, din Saxonia. Transportul s-a făcut de data aceasta cu o singură maşină a Gestapoului, în compania consilierului guvernamental Heller şi a directorului închisorii din Hanovra, consilierul guvernamental Suffenplan. În regiunea Harz, puţin după oraşul Goslar, am făcut un popas la un han. Întîmplător, erau dispersaţi acolo unii sinistraţi de pe urma bombardamentelor din Hamburg. Pe cînd şedeam afară, la masă, cîteva dintre femeile refugiate aici m-au recunoscut. Mai tîrziu, ne-am oprit la Oschatz, în Saxonia (oraş aflat între Leipzig şi Dresda). În birtul unde am rămas aproximativ o oră şi jumătate, m-au recunoscut imediat cîţiva subofiţeri şi soldaţi din aviaţie, care umpleau localul. Uluiţi, aceştia s-au învîrtit o oră întreagă într-un du-te vino continuu prin faţa mea, încît însuşi Heller, altfel un om foarte potolit şi cu experienţă la oameni, a devenit neliniştit şi nervos. Birtaşul, nevastă-sa, întregul personal, au venit cu toţii la masă să mă vadă. În fine, la şase şi jumătate seara, ne-am putut continua drumul. Oamenii au ieşit cu toţii afară din birt, mi-au zîmbit şi m-au salutat la plecare. Fata cîrciumarului, cu un copil în braţe, mi-a făcut un semn de rămas bun.

Am sosit la Bautzen la zece şi jumătate seara. La început, mi s-a dat o celulă într-o aripă anexă, cu vederea spre intrarea la bucătărie; din această cauză, în cîteva ore aproape întreaga clădire a aflat că Thälmann a fost adus aci. Restul îl cunoşti. În cîteva zile s-a ştiut în tot oraşul Bautzen că sînt aici.

La primul vorbitor cu soţia mea, au apărut brusc Heller şi Plischke, directorul închisorii. De la început, au pus problema cunoaşterii prezenţei mele în Bautzen. Heller i-a spus soţiei mele că, în viitor, pentru a trage la hotelul din oraş în ziua vizitei la mine, va primi o legitimaţie pe un alt nume. Ea va preda la Gestapo buletinul de identitate pe numele Rosa Thälmann şi îl va reprimi cînd

urmează să plece. În afară de aceasta, scrisorile şi pachetele trimise de ea şi de fiica mea, nu-mi vor mai fi adresate mie ca pînă acum, ci domnului director ministerial dr. Plischke sau reprezentantului său oficial. Pachetele pe care le voi expedia eu, eventual, vor purta ca expeditor numele de dr. Schumann.

Heller i-a mai spus soţiei mele că s-ar avea în vedere, pentru mine şi pentru ea, o casă mică, cu grădină, în vecinătatea unui lagăr (unde, n-ar putea şti încă), în care am putea locui putînd să-şi facă prin apropiere cumpărăturile; din motive de siguranţă, ni s-ar da o echipă de paznici din lagăr. Soţia mea s-a opus, chiar dacă nu prea vehement, zicînd apoi: lăsaţi-mi bărbatul liber şi atunci vom putea locui şi trăi împreună!

Am expus, apoi, motivele pentru care i-am rugat să renunţe la această propunere:

1. Ştiţi bine, că în ceea ce priveşte detenţia mea, am mai multă încredere în autoritatea justiţiei [decît în cea a unui lagăr][1]. Din cauza aceasta numai forţat m-aş pune sub o altă pază.

2. Sînt absolut împotriva ideii de a o sili şi pe soţia mea să-şi sacrifice libertatea punînd-o, de fapt, şi pe ea sub pază.

3. Comandantul unei paze nu este o suficientă garanţie pentru siguranţa mea personală, deoarece, în situaţii neobişnuite, viaţa mi-ar fi periclitată.

4. Faptul că aproape toată Saxonia ştie că mă aflu aici la închisoarea din Bautzen, nu se poate imputa familiei mele, cum vrea să insinueze directorul Plischke şi dumneavoastră, domnule Heller, ci are alte cauze, pe care le-am amintit aici în mai multe rînduri. Ţinîndu-mă arestat ani de zile, regimul nazist a fost cel care a popularizat cel mai mult numele meu; iată motivul pentru care, nici eu şi nici familia mea, nu mai avem nevoie de o astfel de popularizare; aveţi dumneavoastră grija să o faceţi. Rezultatul acestei discuţii a fost nul.

La 24 şi 25 februarie [1944] a vrut să mă viziteze aici fiica mea. La ultima noastră întrevedere, Plischke mi-a dat de înţeles că şi fiica mea ar trebui să-şi ia alt nume pe timpul cît rămîne în Bautzen. Între timp, am discutat cu soţia mea această problemă; am reluat discuţia cu Plischke căruia i-am spus, că spre marea mea durere, în aceste condiţii, renunţ la vizita fiicei mele. Ea este o cetăţeană a statului, este căsătorită, absolut integră şi a-i pretinde să-şi ia alt nume pentru zilele de vizită, numai pentru că este fiica lui Thälmann, arestat şi deţinut de ani de zile, constituie un abuz şi frizează un atac la libertatea sa. Au mai existat şi alte şicane, dar trebuie să pun capăt acestui capitol.

Gîndeşte-te că viaţa obligă pe oameni să lupte, dar nu pentru a fi înfrînţi, ci pentru a birui, pentru a înţelege limba aspră şi necesară a luptei. Ce se va întîmpla cu tine; vei ajunge în mîinile Gestapoului sau în armată? În armata regulată sau la batalioanele de pedeapsă? Este foarte probabilă trecerea ta la un batalion de pedeapsă, întrucît aproape toţi deţinuţii politici în vîrstă de pînă la 40 ani trebuie să meargă astăzi pe acest drum. Am auzit, de pildă, despre un lagăr de instrucţie militară a batalioanelor de pedeapsă din apropiere de Bodensee, la Heuberg, unde fac instrucţie toţi deţinuţii politici din Reich. În toate privinţele, e foarte rău acolo. În mai multe rînduri, acolo au fost executaţi, prin împuşcare, oameni fără nici o vină. Dar, nu te nelinişti căci, în majoritatea lor, oamenii strînşi acolo, ca foşti condamnaţi politici, sînt între ei camarazi buni. Mai este posibil, de asemenea, ca tu să fii un caz special sau ca, aici în Saxonia, să se procedeze altfel decît în restul Reichului german. La Gestapo sau la poliţie să fii extrem de precaut, căci spionarea este acolo sistem şi regulă generală. De asemenea, trebuie să fii cît mai reţinut în chestiunile politice, pentru că se va face, încă de aici, fără ca tu să observi, o verificare a atitudinii tale politice actuale.

Soarta mea depinde de mersul marilor evenimente ale lumii. Dar cîţi din vitejii noştri tovarăşi de luptă socialişti, care trăiesc în libertate şi îşi îndeplinesc acolo sarcinile lor revoluţionare, nu stau şi ei mereu şi direct în faţa aceluiaşi pericol? Azi, mîine, sau poimîine, cînd vor fi surprinşi în acţiunile lor revoluţionare, vor primi lovitura nemiloasă. Nu sînt un om care fuge de lume, sînt un german cu o mare experienţă de luptă naţională şi internaţională. Poporul căruia îi aparţin, pe care îl iubesc, este poporul german; naţiunea mea, pe care o respect, este naţiunea germană, o naţiune mîndră şi puternică. Sînt sînge şi carne din sîngele şi din carnea muncitorilor germani şi aceasta a făcut mai tîrziu, din mine, din copilul revoluţionar, un conducător revoluţionar. Viaţa şi munca mea au cunoscut şi cunosc un singur ţel: să-mi pun în slujba poporului muncitor german cugetul, experienţa şi puterea mea de muncă; întreaga mea fiinţă, personalitatea mea să le pun în serviciul naţiunii germane, al viitorului ei, al luptei pentru libertate victorioasă, socialistă!

Nimeni nu poate spune de pe acum ce se va întîmpla cu mine, mîine sau poimîine. Mă vor lăsa, oare, naziştii să mă întorc în mijlocul oamenilor din exilul meu forţat? Nu! De bună voie, desigur că nu! Există chiar probabilitatea — oricît îmi este de îngrozitor şi de cumplit să o spun aici — ca înaintarea armatelor sovietice şi înrăutăţirea situaţiei generale a Germaniei [hitleriste], să-i determine pe nazişti să mă lichideze. Într-o asemenea conjunctură, regimul lui Hitler nu se va sfii să-l înlăture la timp pe Thälmann.

Istoria vieţii noastre este aspră; iată din ce cauză ea are nevoie de oameni adevăraţi. Tu, eu şi toţi tovarăşii noştri de luptă trebuie să fim tari, puternici, gata de luptă şi siguri de viitor.

Cu salutări revoluţionare, devotatul tău tovarăş de luptă socialistă şi neclintit tovarăş de destin, Ernst Thälmann.

În româneşte de
Horia STANCA

[1] În lagărele naziste, aflate în subordinea S.S.-ului, deţinuţii erau supuşi unui regim de exterminare şi puteau fi mult mai uşor lichidaţi decît în închisoare.

POVESTEA INSULEI ELBA

Urmare din p. 48)

Mariei Luiza nici nu-i trecea prin gînd să-şi vadă soţul exilat, căruia, dealtfel, nici nu-i răspundea la scrisori. Mai tîrziu, s-a stabilit că scurta vizită a contesei Walewska n-a urmărit decît iscălitura surghiunitului, pentru ca Alexandru să primească anumite venituri din regatul Neapolelui, aflat sub domnia lui Murat, cumnatul lui Napoleon. Odată semnătura obţinută, familia Walewski a părăsit Elba, nu inainte însă de a încasa şi suma princiară de 60 000 franci, pentru „cheltuieli de călătorie".

În anul următor, insula a fost martora unui alt episod din viaţa zbuciumată a fostului împărat. La 26 februarie 1815, cînd nu se împliniseră nici 12 luni de la debarcarea sa aici, Napoleon a părăsit Elba pentru a reintra în Franţa. Ca să fie sigur de reuşita planului său surghiunitul a profitat de lipsa de pe insulă a comisarului englez răspunzător de persoana sa. Dispunînd de şapte corăbii i-a putut îmbarca pe cei 1 200 oameni ai săi şi porni pe mare. Flotila sa s-a întîlnit cu nava care îl aducea pe comisarul englez Campbell de la Livorno, dar acesta a aflat abia la Portoferraio cu cine se încrucişase în drum. La 1 martie, Napoleon a ajuns în Golful Juan. A început ultima sa aventură, „cele 100 zile".

Dar care a fost istoria insulei după plecarea împăratului francez? A cumpărat-o prinţul rus Anatoli Demidov, soţul prinţesei Mathilda (fiica regelui Jerôme, fratele lui Napoleon), mare admirator al înaltei sale rubedenii. Din consideraţie, Demidov a organizat acolo un foarte înzestrat muzeu omagial Napoleon. Din păcate, după moartea prinţului, fondul muzeal s-a risipit în toată lumea; în sala de marmură de la San Martino au rămas doar o măruntă colecţie de tablouri şi masca mortuară a împăratului. Curînd, Elba a revenit marelui duce de Toscana, iar mai tîrziu, alături de Toscana, a fost încorporată Italiei.

H. S.

„INCIDENTUL STRASBOURG"

La sfîrșitul anului 1944, situația armatelor hitleriste devenise deosebit de critică. În urma zdrobitoarelor înfrîngeri suferite pe Frontul de Est, din partea trupelor sovietice, hitleriștii au fost obligați să se retragă pînă aproape de granițele Germaniei; rînd pe rînd ei pierduseră Polonia, România — unde victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste aplicase o lovitură ireparabilă întregului Front Sud-Est continental al Wehrmachtului — Bulgaria, Grecia, Albania, Iugoslavia; în Vest[1], Belgia și o însemnată parte a Olandei erau eliberate de aliații anglo-americani, iar în Franța trupele germane nu mai dețineau decît zona Colmar. Armatele aliate amenințau direct zonele industriale ale celui de-al III-lea Reich. În această situație, comandamentul hitlerist a decis declanșarea unei contraofensive în sectorul Munților Ardeni, prin care se urmărea nimicirea forțelor americane din zonă, înaintarea spre Anvers și ruperea în două a dispozitivului strategic aliat. Hitler sconta ca, prin această acțiune ofensivă, să poată determina cercurile conducătoare angloamericane să recurgă la o înțelegere cu Germania.

Contraofensiva din Ardeni a început la 16 decembrie 1944, pe un front de peste 100 km, între localitățile Monschau și Echternach, pe direcția Namur-Anvers. În zilele următoare, germanii au înaintat aproximativ 80 km, conturîndu-se clar tendința de încercuire a trupelor americane din zonă. În această situație, generalul Dwight Eisenhower, comandantul șef al forțelor expediționare aliate din Europa, și-a concentrat capacitățile principale ale armatelor de sub ordinele sale pentru a limita lateral breșa realizată de germani. Tentativa acestora de a o lărgi n-a izbutit. În ultimele zile ale lunii au avut loc lupte înverșunate în sectorul orașului Bastogne. Simultan, germanii au început să atace în Alsacia și Lorena — unde se afla în apărare Grupul VI armate, condus de generalul american Jakob Devers, și alcătuit din Armata VII americană (comandant-generalul Alexander Patch) și Armata I franceză (comandant-generalul Jean de Lattre de Tassigny). În această situație s-a produs „incidentul Strasbourg".

Acest episod, care marchează un moment interesant al relațiilor politice și militare franco-americane din perioada respectivă, este consemnat de generalul Charles de Gaulle în cartea Mémoires de guerre (Memorii de război)[2], tomul III, Paris, 1969, din care reproducem cîteva fragmente. Același eveniment este inserat și comentat și de istoricul american Arthur Layton Funk, în lucrarea Charles de Gaulle — The Crucial Years, 1943-1944 (Charles de Gaulle — Anii hotărîtori, 1943-1944), University of Oklahoma Press, 1959. Versiunea prof. A.L. Funk asupra „incidentului Strasbourg" o vom putea urmări în numărul viitor al revistei. Titlul și subtitlurile aparțin redacției Magazin istoric.

Căpitan Mihai E. IONESCU

[1-2] *Magazin istoric*, nr. 1-6/1975; 4,5,6,8,9/1967, 1,5/1968.

Eisenhower contramandează retragerea

CHARLES DE GAULLE

În urma breşei realizate de trupele germane în Ardeni, comandamentul aliat a luat decizia de evacuare a Alsaciei prin replierea spre Vosgi a armatelor lui Patch[1] şi de Lattre [de Tassigny][2]. Într-adevăr, ofensiva din Ardeni, condusă de mareşalul von Rundstedt între localităţile Echternach şi Malmédy, cu ajutorul a 24 divizii, dintre care 10 de tancuri, progresase. În regiunea Forbach [Nordul Lorenei], armata lui Patch dădea semne de nesiguranţă, ceea ce l-a silit pe Devers să-i trimită în ajutor Divizia II blindată franceză, dislocată din armata lui de Lattre.

Pe de altă parte, duşmanul desfăşura o activitate ameninţătoare în punga de la Colmar. Situaţia în Alsacia a devenit nesigură. Comandantul suprem [generalul Eisenhower] a apreciat că, dacă duşmanul va ataca şi acolo, nu îi mai rămînea nimic de făcut decît să retragă trupele în Vosgi. În primul rînd trebuia părăsit oraşul Strasbourg, urmînd să dea directive în acest sens.

Evacuarea Alsaciei, şi în special a Capitalei sale, putea părea logică din punctul de vedere al strategiei aliate. Dar Franţa nu putea accepta acest lucru. Abandonarea de către armata franceză a uneia dintre provinciile noastre şi, mai cu seamă a acesteia, fără să fi dat o singură bătălie pentru apărarea ei, intrarea triumfală în Strasbourg, Mulhouse, Sélestat a trupelor germane, urmate de Himmler şi de Gestapoul său, ar fi însemnat lovituri îngrozitoare date onoarei naţiunii şi ostaşilor ei, motive de disperare cumplită pentru alsacieni, un profund prejudiciu adus încrederii pe care ţara i-o acorda lui de Gaulle. Firește, nu am consimţit la aşa ceva. Pretextul pe care l-am fi putut invoca pentru resemnarea noastră, în sensul că responsabilitatea operaţiunilor militare o purta comandamentul aliat, nu avea, în această situaţie, nici o valoare. Într-adevăr, dacă guvernul francez poate să încredinţeze forţele sale armate unui comandant străin, o poate face cu o singură condiţie: misiunea încredinţată acestor forţe să fie în conformitate cu interesele Franţei. În caz contrar, guvernul are datoria să le retragă. Este şi ceea ce m-am hotărît să fac, cu atît mai puţine scrupule cu cît comandamentul aliat nu a găsit cu cale să mă prevină într-o chestiune care leza Franţa în cel mai înalt grad.

Trebuia acţionat. La 30 decembrie [1944] l-am însărcinat pe generalul du Vigier, numit guvernator al Strasbourgului, şi care mergea să-şi ia postul în primire, să treacă, urgent pe la de Lattre, care se afla la Montbéliard, şi pe la Devers, la Vittel. Generalul du Vigier urma să le transmită, amîndurora, din partea mea, că orice s-ar întîmpla, oraşul Strasbourg trebuie şi va fi apărat.

În timp ce du Vigier se afla pe drum, generalul Juin, şeful Statului major al armatei franceze, mă punea la curent, la 1 ianuarie, cu pericolul imediat la care fusese expusă Alsacia. Juin fusese prevenit de către comandamentul aliat de la Versailles că transportul către Ardeni al tuturor rezervelor trebuia făcut fără întîrziere. Atacul german care începea în direcţia regiunii Saverne [Alsacia] expunea la riscuri mari Grupul de armate al lui Devers, iar generalul Eisenhower îi ordonase acestuia replierea pe poziţiile din Vosgi, în scopul scurtării frontului. Decizia fusese determinată de o impresionantă operaţie aeriană executată de către inamic. Zeci de avioane cu reacţie — primele din lume — apăruseră chiar în acea zi pe cerul Ardenilor, împrăştiind avioanele de vînătoare americane şi distrugînd, de asemenea, multe din aparate la bazele lor. Deşi episodic, incidentul a produs un asemenea pesimism la comandamentul aliat încît era cît pe ce să ne coste Alsacia.

Era momentul să intervin pentru ca Strasbourgul să fie apărat. Pentru a fi sigur de realizarea operaţiei, nu aveam alt mijloc decît s-o ordon, personal, Armatei I franceze. Ordinul meu ar fi contravenit însă instrucţiunilor comandamentului aliat; mai mult, ar fi extins către Nord zona de acţiune a Armatei I franceze, în scopul înglobării oraşului Strasbourg, zonă care aparţinea sectorului Armatei VII americane.

În acelaşi timp, am adresat generalului Eisenhower o scrisoare explicită în care îi făceam cunoscut că nu mi-au scăpat raţiunile strategice ale replierii [ordonate de el]. Dar afirmam: „Cît priveşte guvernul francez, fără îndoială, el nu poate lăsa Strasbourgul să cadă din nou în mîinile inamicului fără să facă tot ce îi stă în putere pentru a-l apăra". Formulam părerea că,

---

[1] Alexander Patch (1889-1945), general american, comandantul Armatei VII americane (1944-1945).

[2] Jean de Lattre de Tassigny (1889-1952), general francez, comandantul Armatei I franceze (1944-1945).

în ipoteza în care americanii nu ar putea păstra capul de pod de la Wissembourg [Nord-Estul Alsaciei], „cel puţin oraşul Strasbourg poate fi apărat, avîndu-se ca bază, cît de cît, canalul dintre Marna şi Rin". Mă declaram gata „să alătur toate forţele franceze în curs de formare şi, în primul rînd, Divizia 10, comandată de generalul Billotte. Orice s-ar întîmpla, scriam în încheiere, francezii vor apăra oraşul Strasbourg". Pe de altă parte, am telegrafiat lui Roosevelt şi Churchill pentru a-i pune la curent cu intenţiile comandamentului aliat privind evacuarea Alsaciei, pentru a le atrage atenţia asupra consecinţelor foarte grave care ar rezulta din această retragere pentru Franţa şi pentru a le face cunoscut că nu consimţeam la aşa ceva.

L-am însărcinat pe Juin să-i confirme lui Eisenhower că Franţa, singură, va apăra Alsacia, cu mijloacele pe care le are. Pe de altă parte, Juin trebuia să anunţe vizita mea, a doua zi, la comandamentul aliat. Ştiam mai bine ca oricine că misiunea încredinţată generalului de Lattre comporta riscuri foarte mari. Printre altele, faptul de a-l fi sustras, în plină bătălie, din ansamblul Aliaţilor, nu putea fi decît supărător pentru comandantul Armatei I [franceze]. El îşi dădea seama de caracterul riscant al misiunii sale şi ar fi suferit din cauza ruperii solidarităţii cu Aliaţii şi încălcării ierarhiei strategice, în care, pînă atunci, locul îi fusese bine fixat. Cu toate acestea, el era pus în situaţia de a recunoaşte că, în acest conflict al datoriilor, obligaţia de a servi nemijlocit Franţa, cu alte cuvinte de a-mi da ascultare, era prioritară.

Doream, firește, foarte mult ca Eisenhower să fie de acord cu vederile mele. Dar indiferent că îl convingeam sau nu, înţelegeam ca armata franceză să facă ce i-am ordonat. Într-o nouă scrisoare, pe care am telegrafiat-o generalului de Lattre în dimineaţa zilei de 3 ianuarie, îi fixam acestuia, în mod clar, poziţia. „Am apreciat mai puţin ultima dv. comunicare... Armata I şi dumneavoastră personal aparţineţi dispozitivului aliat pentru unicul motiv că guvernul francez a decis aşa, iar aceasta numai pînă în momentul în care el va decide altfel... Dacă sînteţi, sau veţi fi pus, în situaţia să evacuaţi Alsacia, guvernul nu va putea admite ca aceasta să aibă loc fără o mare bătălie, chiar — o repet — dacă aripa dumneavoastră stîngă se află, sau se va afla, descoperită prin retragerea vecinilor". În acelaşi timp, îi scriam lui Eisenhower pentru a-i confirma decizia mea.

Responsabilităţile guvernului fiind, aşadar, asumate, iar voinţa lui notificată, de Lattre a pornit, deîndată, să ducă la bun sfîrşit ceea ce aşteptam de la el. Avea să o facă din toată inima şi cu toată competenţa. Îmi telegrafia chiar în seara zilei de 3 ianuarie „că un regiment de infanterişti va intra în Strasbourg în cursul nopţii, iar Divizia Guillaume va ajunge, pe data de 5, la faţa locului, pentru a apăra oraşul".

În cursul după-amiezii de 3, m-am dus la Versailles. Juin se afla alături de mine. Alertat de mesajul meu, domnul Churchill a crezut de datoria lui să vină şi el acolo, dispus, după toate aparenţele, să-şi ofere bunele oficii. Generalul Eisenhower a expus situaţia, care, fără nici o îndoială, era serioasă. Nu a ascuns faptul că amploarea şi vigoarea ofensivei germane din Ardeni, ca şi apariţia, neaşteptată, la inamic a unor arme noi: avioane cu reacţie, tancuri Panther etc. a zdruncinat, moralmente, forţele aliate, surprinzîndu-l chiar şi pe el. „În prezent, a spus Eisenhower, cel mai mare pericol pare să fie înlăturat. Dar trebuie recîştigat terenul pierdut, apoi, preluată iniţiativa. Este nevoie, aşadar, să constituim noi rezerve. Or, în Alsacia, acolo unde de două zile inamicul îşi desfăşoară atacul, breşa de la Colmar face ca poziţia noastră să fie nesigură. Tocmai de aceea am ordonat ocuparea unei alte poziţii mai scurte, situată mai în spate".

„Dacă am fi la un exerciţiu militar, i-am declarat lui Eisenhower, v-aş putea da dreptate. Dar sînt obligat să consider problema sub un alt unghi. Retragerea din Alsacia ar ceda duşmanului teritorii franceze. În domeniul strategic, operaţia nu ar însemna decît o manevră. Dar, pentru Franţa, ea ar reprezenta un dezastru naţional. Pentru Franţa, Alsacia este sfîntă. Cum, pe de altă parte, germanii pretind că această provincie le aparţine, în ipoteza că ar recupera-o, nu vor întîrzia să se răzbune pe locuitorii care au dat dovadă de patriotism. Guvernul francez nu vrea să-l lase pe inamic să reintre în Alsacia. Pentru moment, este vorba de oraşul Strasbourg. Am ordonat Armatei I franceze să apere oraşul. Prin urmare, ea o va face, oricum. Dar, ar fi vrednic de plîns ca să aibă loc, cu acest prilej, o dispersare a forţelor aliate, sau, poate, chiar o ruptură în sistemul de comandă practicat de către coaliţie. Pentru aceasta vă cer să reconsideraţi planul şi să ordonaţi, chiar dv. personal, generalului Devers să reziste în Alsacia".

Comandantul suprem a părut impresionat. Şi totuşi a crezut de datoria lui să formuleze o obiecţiune de principiu. „Pentru ca să-mi schimb ordinele militare, mi-a spus acest minunat soldat, îmi invocaţi raţiuni de ordin politic". I-am răspuns că „armatele sînt făcute pentru a sluji politica statelor. De altfel, nimeni nu ştie mai bine ca dv. că strategia trebuie să cuprindă nu numai datele tehnicii militare, dar şi elementele morale. Or, pentru poporul şi soldaţii francezi, soarta oraşului Strasbourg este de o importanţă extremă".

În această chestiune, domnul Churchill a fost de aceeaşi părere. „Toată viaţa, a remarcat el, am putut observa ce loc ocupă Alsacia în simţămintele francezilor. Aşadar, la fel ca şi generalul de Gaulle, cred că acest fapt trebuie luat în consideraţie". În cele din urmă, comandantul suprem a acceptat punctul meu de vedere. A făcut-o cu sinceritatea care reprezenta una din laturile cele mai bune ale caracterului său, telefonînd generalului Devers că operaţia de retragere trebuia suspendată imediat şi că noi ordine urmau să-i parvină.

În româneşte de Nadia PANDREA-CUTCUTACHE

UNIVERSUL
ȘTELIAN POPESCU
RNELIU ZELEA CODREANU TRIMIS IN JUDECATĂ PENTRU CRIMĂ DE TRĂDARE
RECHIZITORIUL DEFINITIV AL PROCURORULUI TRIBUNALULUI MILITAR C. II A.
RECHIZITORIUL
Corespondență diplomatică București-Bruxelles
OPTIMISMUL DE COMANDĂ AL MINISTRULUI DE INTERNE
NICOLAE MINEI

Am publicat, în numărul trecut al revistei, cîteva dintre „depeşele" expediate de baronul Guillaume, ministrul plenipotenţiar al Belgiei la Bucureşti, în lunile care au urmat instituirii dictaturii personale a lui Carol II (10 februarie 1938). Cititorii noştri au luat astfel cunoştinţă de remarcabilele trăsături care caracterizau activitatea diplomatului belgian: o informaţie amplă, provenită din surse dintre cele mai autorizate, o urmărire atentă şi sistematică a evoluţiei situaţiei politice din România, un efort permanent de a pătrunde, dincolo de paravanul aparenţei, spre realitatea esenţei, un interes mereu viu faţă de poziţia ţării noastre pe eşichierul internaţional, o capacitate de a sesiza nuanţele cele mai subtile ale unei declaraţii, ale unui comunicat sau chiar ale unei... tăceri. Calităţi cu atît mai valoroase, cu cît erau potenţate, la rîndul lor, de sincerele sentimente de prietenie şi dragoste nutrite de ministrul plenipotenţiar faţă de poporul român, pe care-l ştia atît de aproape, ca destin istoric, de poporul belgian.

Problema gărzii de fier, ca agentură a Germaniei naziste, l-a preocupat în mod deosebit pe baronul Guillaume în tot cursul anului 1938, formînd obiectul a numeroase rapoarte din partea sa. Cu multă perspicacitate, diplomatul belgian a înţeles că nu era vorba numai de o luptă între două forţe rivale, ambele pretendente la puterea absolută în stat — tabăra carlistă, alcătuită dintr-un grup important de oameni politici burghezi, şi tabăra legionară, al cărei comandament se afla, de fapt, la Berlin — ci de un grav moment de cumpănă pentru însăşi existenţa României, ameninţată în fiinţa sa naţională de poftele hrăpăreţe ale lui Hitler.

Iată ce raportează Guillaume aceluiaşi ministru de Externe belgian, Charles Spaak, într-un raport purtînd nr. 773/393, din 18 mai (recepţionat la Bruxelles sub nr. 000118/25 mai 1938)[1].

Guvernul român [prezidat de patriarhul Miron Cristea] continuă, cu îndîrjire, opera de nimicire a mişcării legionare — aşa-numita Gardă de fier. Şefii acesteia au fost arestaţi iar colaboratorii lor apropiaţi sînt ţinuţi sub observaţie. Peste cîteva zile, un proces răsunător va condamna căpeteniile mişcării la cîţiva ani de detenţie. Un mare număr de susţinători activi ai gărzii au căpătat, de pe acum, domiciliu forţat.

Nu s-a precupeţit nici un efort pentru a se discredita, în ochii opiniei publice, acţiunile Gărzii de fier şi persoana lui Codreanu, despre care s-a dovedit că era de naţionalitate străină [tatăl „căpitanului" de tristă memorie,

[1] Punctele de suspensie marchează pasajele omise, iar parantezele drepte cuprind explicaţiile sau completările noastre.

Jan Zelinski, de origine poloneză, şi-a românizat numele în Ion Zelea Codreanu]. Se pune însă întrebarea dacă asemenea măsuri sînt de natură să ducă la o definitivă dizolvare a acestei asociaţii clandestine, susţinută din străinătate...

De fiecare dată cînd l-am descusut în legătură cu rezultatele iniţiativelor sale, ministrul de Interne [Armand Călinescu] şi-a exprimat încrederea în eficacitatea lor. În cîteva rînduri, el mi-a semnalat extraordinara laşitate a membrilor şi chiar a şefilor Gărzii: în majoritatea lor, cei deţinuţi actualmente în arest preventiv i-au adresat scrisori elocvente de retractare a fostelor lor convingeri [legionare].

„Printre ţărani, mi-a spus dl. Călinescu, mişcarea nu s-a bucurat decît de un succes foarte trecător. În oraşe, ea a prins numai în rîndurile ambiţioşilor şi aventurierilor. Idealiştii lipsesc aproape cu desăvîrşire la legionari...".

Apoi a adăugat, cu un aer maliţios:

„Astăzi, mişcarea nu mai există decît în anumite saloane, unde este întreţinută de anumite doamne din lumea mare, cărora nu le-ar strica deloc o şedere la vreuna dintre mănăstirile noastre. Fără îndoială, guvernul va trebui să se îngrijească de a le asigura vilegiatura".

...Toate persoanele cu care se poate sta de vorbă la Bucureşti mi-au afirmat că, în clipa de faţă, Garda de fier este lovită, că membrii săi sînt demoralizaţi şi că nu se prevede, pentru viitorul imediat, nici o acţiune subversivă sau ostentativă.

Însuşi ministrul de Interne mi-a relatat că, nu de mult, a primit o delegaţie de gardişti, care i-au adus la cunoştinţă un „grandios" proiect, destinat să „antreneze masele" şi să atragă atenţia străinătăţii asupra „importanţei, forţei şi misticii legionare": cincizeci de membri ai săi ar fi fost desemnaţi pentru a se sinucide sub ferestrele Palatului Regal. După ce i-a ascultat în linişte, dl. Călinescu le-a răspuns:

„Nu am nimic împotriva acestui plan, dar, cu cele mai amicale intenţii, mi-aş permite să-l modific. În primul rînd, mi se pare că cincizeci de sinucideri nu ar fi suficiente pentru a vă atinge ţelul propus; ar trebui ca numărul sinucigaşilor să se ridice la cel puţin două sute. În al doilea rînd, consider că locul ales pentru această demonstraţie nu este cîtuşi de puţin propice. Palatul Regal este păzit şi soldaţii care stau de santinelă v-ar putea împiedica în operaţiunea proiectată. De ce nu veniţi în faţa modestului meu domiciliu particular? Acolo aş putea să vă fac toate înlesnirile dorite.

După ce am terminat de vorbit, domnii respectivi au plecat. Cred că proiectul lor a căzut baltă".

Toată lumea aduce omagii curajului personal, energiei şi activităţii ministrului de Interne. Dar duşmanul veghează şi nu se recunoaşte învins. Iar după succesele obţinute de Germania [anexarea Austriei], mi se pare că nu putem accepta, fără oarecare rezerve, optimismul de comandă pe care-l afişează, atît de vitejeşte, dl. Călinescu.

După cum se ştie, Corneliu Zelea Codreanu şi alţi doisprezece conducători legionari, arestaţi la 16 aprilie 1938, judecaţi apoi şi condamnaţi la închisoare, au fost împuşcaţi de autorităţi în noaptea de 29 spre 30 noiembrie a aceluiaşi an. Acest act avea loc la numai două luni după ruşinoasa capitulare, faţă de Hitler, a lui Chamberlain şi Daladier care, la München, semnaseră faimosul pact de dezmembrare a Cehoslovaciei. Germania nazistă atinsese atunci apo-

Armand Călinescu alături de Sir Reginald Hoare (dreapta), ministrul Marii Britanii la Bucureşti, reprezentantul unui guvern al cărui conciliatorism faţă de Hitler s-a dovedit funest şi pentru România

geul succeselor sale antebelice, ieşind triumfătoare dintr-o nouă înfruntare cu democraţiile occidentale şi călcîndu-şi, o dată mai mult şi la fel de nepedepsită, toate angajamentele anterioare.

Executarea căpeteniilor legionare a avut un imens răsunet pe plan internaţional. Amplele comentarii ale presei europene s-au concentrat, în ultimă instanţă, asupra unei întrebări-cheie: regele Carol şi principalul său secondant, Armand Călinescu, luaseră oare această măsură cu aprobarea, fie ea şi tacită, a lui Hitler sau, dimpotrivă, ca o sfidare la adresa dictatorului? Aşa cum avea să se dovedească ulterior, problema împuşcării lui Codreanu nu a fost nici măcar abordată la întrevederea neoficială pe care Carol a avut-o, cu Hitler, la Berchtesgaden, în ziua de 24 noiembrie a aceluiaşi an (regele se afla acolo după călătoria oficială întreprinsă în Anglia şi Franţa, în cea de-a doua jumătate a lunii noiembrie). Dar speculaţiile ziariştilor nu erau cu desăvîrşire lipsite de temei. La urma urmelor Hitler însuşi lichidase, fără nici o ezitare, la 30 iunie 1934, pe Ernst Röhm şi pe numeroşi alţi conducători ai „batalioanelor de asalt" (S.A.), atunci cînd interese politice conjuncturale îi impuseseră debarasarea de vechii şi fidelii săi acoliţi. Iar astăzi, în perspectiva istoriei, ştim că noţiunea de loialitate nu avea drept de cetăţenie în cel de-al treilea Reich şi că atitudinea faţă de legionari nu putea constitui o excepţie de la această regulă a junglei — ca dovadă uşurinţa cu care i-a sacrificat Hitler, în favoarea lui Ion Antonescu, în ianuarie 1941.

La patru zile după executarea lui Codreanu, ministrul Belgiei la Bucureşti a avut o nouă convorbire cu Armand Călinescu. În raportul său „foarte confidenţial", nr. 1854/998, din 4 decembrie (indexat la Bruxelles sub nr. 000089/11 decembrie 1938), distingem, printre altele, o notă de ambiguitate a ministrului român de Interne. De data aceasta, el se fereşte să acuze explicit Germania hitleristă de imixtiune în treburile României, contrazicîndu-şi într-un fel declaraţiile precedente. Dar o face, vizibil, dintr-o explicabilă rezervă în cadrul unei conversaţii purtate cu un diplomat străin. Într-un alt pasaj al discuţiei însă el îşi asumă riscurile poziţiei pe care o ocupă, înfruntîndu-şi soarta cu o impresionantă hotărîre. Avem astfel imaginea unei dedublări a personalităţii lui Armand Călinescu: prudent cînd e vorba de ţară şi lipsit de timorare cînd e vorba de el însuşi.

Să-i dăm cuvîntul baronului Guillaume:

Avînd prilejul ieri seară, să vorbesc cu ministrul de Interne, i-am pus întrebări în legătură cu evenimentele din ultimele zile, din dorinţa, aşa cum i-am arătat, de a afla — în noianul de zvonuri extraordinare şi contradictorii care circulă prin Bucureşti şi prin ţară — care este punctul de vedere oficial al guvernului. Cu obişnuita d-sale amabilitate, dl. Călinescu mi-a răspuns aproximativ aşa:

„Am constatat de mult că atitudinile Gărzii de fier erau în strînsă legătură cu politica generală a Germaniei. Primăvara trecută, imediat după anexarea Austriei, în organizaţiile legionare s-a înregistrat o agitaţie neobişnuită: a trebuit atunci să iau măsurile de rigoare.

În mai — după intervenţiile Angliei şi Franţei, cînd Germania a trebuit să capituleze[1] — am observat printre membrii Gărzii de fier, o stare de deprimare. În sfîrşit, în luna septembrie, după acordurile de la München atmosfera s-a înveninat din nou. Şi astfel am ajuns la evenimentele din cursul ultimelor săptămîni.

În absenţa regelui s-au produs treizeci de atentate şi acte de terorism în provincie. Fără doar şi poate, voiajul suveranului nostru la Londra a reprezentat ocazia sau motivul tuturor acestor acţiuni condamnabile.

La început nu am putut lua măsuri de reprimare... dar cînd s-a tras împotriva rectorului Universităţii din Cluj, chiar în ziua cînd s-a înapoiat regele, mi-am dat seama că trebuia să lovesc".

L-am întrebat pe dl. Călinescu dacă poate să-mi confirme zvonurile ce au circulat cu privire la un atentat comis împotriva trenului regal, care ar fi sosit cu întîrziere la Bucureşti deoarece, în apropiere de frontieră, s-ar fi constatat că şinele de pe traseul în continuare ar fi fost demontate de pe traverse. L-am mai întrebat dacă este adevărat că s-ar fi pregătit un atentat împotriva membrilor guvernului în ziua de 1 decembrie.

Destul de laconic, el mi-a răspuns:

„Nu, e inexact".

Imediat după aceea, dl. Călinescu a trecut la declaraţia făcută de către trei sute de legionari de la Vaslui, informîndu-mă despre condiţiile în care a fost obţinută de autorităţi, după executarea lui Codreanu:

„Directorul lagărului în care erau deţinuţi aceşti 300 gardişti, mi-a spus dl. Călinescu, s-a temut ca execuţia să nu provoace agitaţie în rîndurile lor. Pentru a preîntîmpina orice încercare de rebeliune, de atentat sau de evadare, el a adus proiectoarele armatei pe afeturi de tun şi a iluminat întregul lagăr. Înspăimîntaţi, legionarii au crezut că această iluminare era preludiul exterminării lor, printr-un tir de artilerie. Cuprinşi de panică, ei s-au aruncat în genunchi şi s-au declarat gata să dea orice declaraţie pe care va binevoi să le-o ceară guvernul, implorîndu-l să le cruţe viaţa".

Am crezut totuşi că ar fi interesant să prezint ministrului de Interne următoarele consideraţii:

„...Lovitura dată Gărzii de fier prin moartea lui Codreanu este, într-adevăr, grea şi sînt de acord că, pentru moment, va avea drept efect o demoralizare a membrilor săi... Nu mai prevăd decît un număr de atentate, care vor fi săvîrşite — peste cîteva zile, cîteva săptămîni sau cîteva luni — împotriva unor ofiţeri şi funcţionari".

„Şi împotriva unor miniştri", a adăugat dl. Călinescu.

---

[1] Aluzie la aşa-numita „criză din mai" 1938, cînd guvernele de la Londra şi Paris au adoptat — din păcate doar temporar — o atitudine ceva mai fermă faţă de pretenţiile expansioniste ale lui Hitler, care îşi concentrase trupele la frontiera Cehoslovaciei. Agresiunea germană, care părea iminentă, nu a mai avut loc.

„Sper că nu!“ am strigat eu.

„O, nu vorbesc de mine, mi-a ripostat dl. Călinescu. Le-am spus tuturor — şi e ferma mea convingere — că voi muri după ce mă răfuiesc cu ei. Membrii Gărzii de fier cunosc această declaraţie“.

„Aş dori însă, am continuat eu, să examinăm acum situaţia din punct de vedere internaţional. Ce părere aveţi despre reacţiile Germaniei? În primele zile, mi s-a spus aici, la Ministerul Afacerilor Externe, că presa germană nu a comentat moartea d-lui Codreanu. Dar nu a trecut mult şi ea a început să atace România. Sînt informat că, actualmente, ziarele şi radioul din Germania tună şi fulgeră împotriva ţării dv. În aceste condiţii, nu se pune oare problema să ştim ce anume au convenit regele Carol şi dl. Hitler, la Berchtesgaden, şi dacă Führerul a dat efectiv o poliţă în alb suveranului român pentru anihilarea unei mişcări care-şi afirmase, încă de mult, viile sale simpatii pentru Germania? Ştiu că oficial, Legaţia Germaniei la Bucureşti a declarat dintotdeauna că cel de-al treilea Reich este preocupat de soarta minorităţii germane în România, dar că nu ar avea nici un motiv să intervină în favoarea vreunui partid [politic] românesc. În ciuda acestei declaraţii, nimeni nu ignorează faptul că au existat legături între Garda de fier şi Germania şi că aceasta din urmă a acordat sprijin legionarilor“.

Dl. Călinescu m-a întrerupt, afirmînd că cercetările sale cele mai minuţioase nu i-au putut aduce nici o dovadă despre vreo acţiune condamnabilă a d-lui Fabricius, ministrul Germaniei la Bucureşti.

Abţinîndu-mă de a-i reaminti d-lui Călinescu declaraţiile sale precedente[1], am insistat totuşi pe aceeaşi temă, subliniind că nu mi-e greu să cred că, eventual dl. Fabricius nu a fost pus la curent... cu acţiunile anumitor agenţi ai nazismului în România. În toate epocile, istoria diplomaţiei a cunoscut o asemenea politică de stat.

„Se pune problema, am continuat eu, dacă Germania — din dorinţa de a se răzbuna pe o măsură pe care, din indiferent ce motiv, o consideră ca îndreptată împotriva ei — nu va voi să creeze guvernului român dificultăţi de netrecut“.

Am dezvoltat acest punct, revenind apoi la întrevederea regelui Carol II cu Führerul.

Dl. Călinescu nu a venit să-mi destăinuie nimic despre această întîlnire. Cît despre măsurile viitoare, el mi-a declarat, pe un ton destul de nervos:

„Vom merge pînă la capăt...“.

Nervozitatea lui Armand Călinescu era pe deplin justificată, ca şi refuzul lui de a se angaja pe panta confidenţelor cu baronul Guillaume. Dar ministrul Belgiei la Bucureşti a găsit alte mijloace de a-şi procura dovezi despre imixtiunea Reichului hitlerist în treburile interne ale României, aşa cum vom vedea într-un număr viitor al revistei noastre.

[1] *Magazin istoric*, nr. 9/1979.

cărţi sosite la redacţie

CONTRIBUŢII LA ISTORIA MARINEI ROMÂNE

MEHEDINŢI — ISTORIE ŞI CULTURĂ

REVUE DES ÉTUDES SUD-EST EUROPÉENNES TOME XVII, 1979, N° 2

● **AFIRMAREA STATELOR NAŢIONALE INDEPENDENTE UNITARE DIN CENTRUL ŞI SUD-ESTUL EUROPEI** *(sub egida Institutului de studii istorice şi social-politice; coordonatori:* **Viorica Moisuc, Ion Calafeteanu).**

Editura Academiei, Bucureşti, 1979, 280 pp., 24 lei: *studii consacrate României, Greciei, Iugoslaviei, Bulgariei, Albaniei, Cehoslovaciei, Austriei, Ungariei, Poloniei, Turciei şi semnate de* **Viorica Moisuc, Mircea Muşat, Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran, Crişan Iliescu, Gelcu Maksutovici, Milică Moldoveanu, Eliza Campus, Ion Calafeteanu.**

● **INDEPENDENŢA ROMÂNIEI. BIBLIOGRAFIE** *(comitetul de redacţie:* **acad. Ştefan Pascu, Jean Livescu,** *membru corespondent — redactor responsabil —* **Dan Berindei, Constantin Nuţu, Ion Matei).**

Editura Academiei, Bucureşti, 1979, 310 pp., 31 lei: *fişele bibliografice a 2 621 volume, studii, articole publicate între 1856 şi 30 iunie 1977.*

● **Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu — ISTORIA ROMÂNILOR DINTRE DUNĂRE ŞI MARE. DOBROGEA.**

Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979, 440 pp., 43 lei: *incursiuni în trecutul acestui străvechi ţinut românesc, parte integrantă a primului stat dac centralizat şi independent.*

● **Apostol Stan — GRUPĂRI ŞI CURENTE POLITICE ÎN ROMÂNIA ÎNTRE UNIRE ŞI INDEPENDENŢĂ.**

Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979, 456 pp., 21,50 lei: *problematica complexă a uneia dintre principalele etape ale procesului de făurire a României moderne.*

● **Nicolae Bîrdeanu, Dan Nicolaescu — CONTRIBUŢII LA ISTORIA MARINEI ROMÂNE.**

Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979, 360 pp., 21 lei: *primul volum, consacrat unei vaste perioade din cele mai vechi timpuri pînă în 1918.*

● **MEHEDINŢI — ISTORIE ŞI CULTURĂ** *(sub egida Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, Filialei judeţene a Arhivelor Statului, Centrului judeţean de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă).*

Drobeta-Turnu Severin, 1978, 396 pp.: *comunicările prezentate la primul simpozion interjudeţean de valorificare a documentelor inedite (Drobeta-Turnu Severin, 26-27 aprilie 1978).*

● **REVUE DES ÉTUDES SUD-EST EUROPÉENNES** *(tom. XVII, nr. 2/1979).*

Editura Academiei, Bucureşti, 1979, 454 pp., 40 lei: *număr special, cuprinzînd contribuţii ştiinţifice multiple, dedicat celui de-al IV-lea Congres internaţional de studii sud-est europene care s-a ţinut la Ankara între 13-18 august 1979.*

Zid galic sau motiv arhitectural autohton?

Columna, această carte scrisă în piatră, constituie pînă în zilele noastre o sursă de primă mînă în ceea ce privește cunoașterea unuia dintre cele mai dramatice momente din istoria strămoșilor noștri, confruntarea lui Decebal cu Traian, a dacilor cei viteji cu puternicul Imperiu roman. În același timp, ea reprezintă un izvor nu mai puțin prețios pentru reconstituirea unor elemente de ordin etnografic. Privind scenele Columnei, vedem, de exemplu, cum se îmbrăcau strămoșii noștri, care le erau armele, cum își construiau casele.

În privința tehnicii și stilului construcțiilor, doresc să relev un aspect deosebit de important al arhitecturii geto-dace. Este vorba despre imaginile din scenele CXIII-CXV, CXIX, în care sînt redate construcții cu ziduri realizate prin alternarea de brîuri din piatră neregulată cu altele, din bîrne rotunde, dispuse în adîncime.

Pornindu-se de la argumentul că asemenea ziduri nu au fost descoperite în cadrul cercetărilor arheologice de la noi din țară, ca și de la asemănarea lor cu zidul galic, cunoscut de pe alte reliefuri, s-a considerat că zidurile înfățișate pe Columnă ar fi tot galice, extinse — prin tipizare — și la lumea dacică.

Considerațiile s-ar dovedi corecte, dacă am admite că aceste bandouri cu buline rotunde ar reprezenta bîrne cu capete vizibile, așezate una lîngă alta. Nu este însă exclus ca ele să fie, pur și simplu, brîuri decorative sau straturi de lespezi regulate așezate între rîndurile de pietre neregulate, pentru a consolida zidul. În acest caz, concluzia e limpede. Sculptorul a redat, cu fidelitate, zidurile dacice așa cum erau ele construite.

O confirmare incontestabilă că avem de-a face cu un motiv decorativ ne este, dealtfel, oferită de o altă scenă a Columnei — XCIII — unde partea superioară a balustradei este, de asemenea, redată printr-un bandou oblic cu buline. Or este greu de admis că grosimea unei balustrade putea permite plasarea unui strat de bîrne.

Asemenea motiv decorativ era frecvent în arta geto-dacilor. Îl întîlnim nu numai în construcții, ci și pe ceramică, unde șirurile de buline sînt însoțite de dungi continui; utilizarea brîurilor pe fațade — din motive constructive cu caracter pur ornamental — constituie, de altfel, o caracteristică a arhitecturii românești.

Astfel, Columna, prin realistele sale imagini, ne oferă nu numai un model de felul cum erau construite locuințele dacilor (model aidoma păstrat peste veacuri), ci și tipul motivelor decorative folosite, motive transmise din generație în generație, pînă în zilele noastre.

Arhitect Victor STANCU,
București

Buzăul în vechi hărți

Datele pe care le avem despre începuturile orașelor noastre sînt tîrzii și lacunare, mărturii scrise existînd abia din sec. XIV. Tradiția însă leagă existența lor, prin vechile tîrguri-nedei de pe culmile Carpaților, de primul stat geto-dac, centralizat sub sceptrul marelui rege Burebista, acum 2 050 ani.

Despre străvechea existență a orașului Buzău, raguzanul Giacomo di Pietro Luccari, aflat la Curtea lui Mihai Viteazul, consemnează: „Negru Vodă [legendarul întemeietor al Țării Românești] a fundat orașul Cîmpulung și a tras cîteva întărituri de cărămidă arsă la București, Tîrgoviște, Cetatea de Floci și Buzău", deci orașul exista încă înainte de acest moment.

În anul 1935, arh. G. Treiber a încercat să fixeze nucleul originar al orașului Buzău pe cota cea mai ridicată de pe malul drept al rîului, la încrucișarea unor drumuri străvechi, lîngă biserica Negustători, în umbra Crîngului. Aici apar, în sec. XIII-XIV, primele elemente de tip urban: ateliere, prăvălii, pivnițe, magazii, case aliniate în ulițe mici, înguste, fără trotuare, adică tot ceea ce ne-a mai rămas din perioada preurbană a tîrgului Buzău.

Impulsionat de producția meșteșugărească și de schimbul de mărfuri, centrul orașului s-a deplasat spre Vest, prin amenajarea unei piețe mai mari (azi Piața Daciei), un patrulater din care pornesc radial străzi spre cele patru puncte cardinale. În sec. XVII-XVIII, și chiar în primele trei decenii ale sec. XIX, Buzăul a fost bîntuit de epidemii, de incendii și jafurile armatelor străine. În 1806, negustorii s-au refugiat pe Nișcov, de unde au revenit abia în 1812. În 1830, orașul număra 3 700 locuitori.

Din această perioadă avem cîteva hărți. Una este Harta Țării Românești, *întocmită de stolnicul Constantin Cantacuzino și tipărită la Veneția în 1700.*

Profilul orașului, așezat în apropierea rîului Buzău, este redat de Stolnic prin complexul arhitectural al Episcopiei, cu catedrala reconstruită de Matei Basarab în 1642.

O alta este Harta austriacă *din 1790, de factură militară. Suprafața orașului este redată printr-o mare pată verde, înlăuntrul căreia s-au notat cu roșu cîteva edificii publice, care puteau servi de repere: Episcopia, bisericile Banu,*

Broşteni. Este marcat şi punctul de intretăiere a celor două mari drumuri: Sud-Est — Nord-Vest şi Sud-Vest — Nord-Est, lipsind însă drumul Buzău-Brăila.

Un plan al oraşului din deceniul trei al secolului trecut apare în Schiţa topografică a oraşului Buzău în 1830, *„după planuri şi hotărnicii mai vechi", tipărită la Paris în 1890 pe* Charta jud. Buzău *în Editura Erhard Frères. Desenul oferă imaginea unui oraş feudal, de formă circulară, cu spaţii mici, uliţe înguste, întortocheate. O acuarelă din 1839, datorată misionarilor scoţieni Andrew A. Bonar şi Robert M. Mc Cheyne, în trecerea de la Bucureşti spre Iaşi, ne oferă o imagine oarecum derutantă a oraşului Buzău, pe care cei doi călători îl numesc* „sat... adorabil".

O imagine a oraşului din a doua jumătate a sec. XIX a fost realizată de Ion Andreescu, în tabloul Piaţă la Buzău. *Alături de case mărginaşe cu pereţi lutoşi şi maghernite de scînduri, apar construcţii urbane cu etaj, faţade şi balcoane stilizate.*

În 1881, profesorul buzoian Basil Iorgulescu a publicat Planul topografic al oraşului Buzău, *care transpune corect direcţiile cîtorva artere principale. Oraşul se întindea pe 500 ha., era împărţit pe culori, cu 108 străzi, 2 400 imobile şi 16 000 locuitori, cu sală de teatru, şcoli etc.*

Alte ediţii ale lucrării au apărut în 1885 şi în 1892. În 1894, Serviciul geografic al armatei a întocmit o Hartă a României, *la scara 1:100 000. Oraşul Buzău nu depăşea spre Nord-Vest actualul Bulevard 1848, dincolo de care se întindea islazul.*

În zilele noastre, din aria vechiului centru orăşenesc se mai păstrează doar cîteva clădiri. Înlăuntrul şi în jurul vechiului oraş s-au ridicat, în anii socialismului, cartiere noi şi, în fiecare din ele, bunăstarea şi confortul au adus schimbări social-culturale altădată inimaginabile.

Prof. Dimitrie Gh. IONESCU,
Bucureşti

Tricolorul în 1808?

Ţara Bîrsei, străvechi ţinut locuit de români[1], *aflat multă vreme sub dominaţie străină, a fost de-a lungul veacurilor un important focar al românimii trans şi ciscarpatine, vatră a culturii strămoşeşti, a limbii naţionale, perpetuată prin activitatea tipografilor şi dascălilor veniţi de peste munţi (diaconul Coresi, Anton Pann etc. etc.). Populaţia de aici, alături de toţi românii, şi-a intensificat lupta pentru afirmarea naţională în cursul secolelor XVIII-XIX. O expresie a acestei lupte o reprezintă şi ansamblurile pictate în interiorul şi exteriorul bisericilor, străbătute deseori de pregnante aluzii sociale — la inechitate şi speranţa izbăvirii de sub asuprirea străină. Printre aceste picturi se află şi icoana-prăznicar de la Biserica din Dîrste-Braşov,* Cei 40 de mucenici, *în care cei martirizaţi sînt indicaţi cu claritate a fi români. Pictura a fost restaurată în 1972 de D. Bîşcu, ieşind la iveală, de sub un strat grosolan de pictură în ulei, vechea preparaţie în tempera, datînd din 1808 (datarea este făcută pentru toată seria pe icoana* Sf. Petru şi Pavel*). Stilistic, ea aparţine aceluiaşi Ioan Bărbuc din Săcele, ce a zugrăvit în 1833 întreaga biserică.* Scena este de reţinut pentru apariţia tricolorului — cu 40 ani mai devreme de consfinţirea sa ca simbol naţional — şi merită a fi pusă, din acest punct de vedere, în discuţia istoricilor, *ca o ipoteză de validat.*

Mihaela PROCA

[1] *Magazin istoric*, nr. 4/1977.

Colecţia Roger Peyrefitte

În biblioteca Cabinetului numismatic din B-dul Ana Ipătescu a intrat de curînd monografia bogat ilustrată intitulată: Colections „Roger Peyrefitte".

Este vorba de una dintre splendidele colecţii de monede antice, adunată de una dintre personalităţile vieţii culturale franceze de azi, Roger Peyrefitte, autorul, între altele, ale recentei lucrări Tableaux de chasse ou la vie extraordinaire de Fernand Legros, *unde este evocată existenţa fabuloasă a celui mai mare mînuitor de falsuri de opere de artă plastică din secolul nostru.*

Roger Peyrefitte a avut totodată o bogată carieră diplomatică. A fost ambasador al Franţei timp de 10 ani la Atena şi 10 ani la Roma. În aceste capitale, a venit în contact cu antichităţile greco-romane care i-au format gustul pentru frumosul antic. A strîns o colecţie de circa 166 monede în aur şi argint din Grecia antică, din „Marea Grecie" precum şi din epoca romană. Achiziţionarea a două decadrahme siracuzane cu reprezentarea nimfei Arethusa, semnate de doi celebri gravori Kimon (Cimon) şi, respectiv, Evainetos (Euainetos) l-au impus pe Roger Peyrefitte în lumea numismaticii internaţionale.

La vînzarea colecţiei în 1974, una dintre celebrele decadrahme amintite a fost preţuită la peste 100 000 franci francezi.

Monedelor prezentate în colecţie li se adaugă, după regula cabinetelor numismatice, diverse obiecte lucrate în aur şi argint, apoi intaglii şi camee, adeseori tratînd aceleaşi subiecte numismatice.

Roger Peyrefitte termină prezentarea colecţiei sale cu un vers din Euripide: „Ce este frumos este totdeauna iubit".

Dr. Gabriel ILIESCU,
Bucureşti

poșta mi

MEANDRELE CRONOLOGIEI

FLOREA SĂMUȘAN, *din* Dumitrești, județul Vrancea: Citind diferite articole publicate de-a lungul anilor în revista *Magazin istoric*, am unele nedumeriri în legătură cu datele de domnie ale unor voievozi moldoveni. Așa, de pildă, Aurelian Sacerdoțeanu arată în nr. 3/1968 că Bogdan I a domnit șase ani (1363-1369), Lațcu — opt ani (1369-1377), Petru I al Mușatei — 15 ani (1377-1392). În *Magazin istoric*, nr. 12/1971, prof. univ. Ștefan Ștefănescu spune însă că Bogdan I a lăsat tronul urmașului său Lațcu în 1365, nu la 1369; Latcu a domnit zece ani (1365-1375), iar Petru I 16 (1375-1391). În fine, în nr. 1/1979, Mircea D. Matei arată că Petru I a domnit între 1374 și 1391. Deasemenea, în nr. 10/1973 al revistei se afirmă că Mihai Viteazul s-a urcat pe tron în 1592, iar în al'e articole, am găsit data de 1593. Desigur, nu numărul anilor de domnie, ci faptele stabilesc rolul unuia sau altuia dintre voievozi în amintirea urmașilor; aș dori totuși unele explicații.

Stabilirea unei cronologii cît mai exacte a primei perioade din istoria Moldovei (de la întemeierea statului feudal de sine stătător pînă la urcarea pe tron a lui Alexandru cel Bun) a preocupat mulți istorici. Numărul redus de documente, datele incerte pe care acestea le oferă și, uneori, contradicțiile dintre diferite cronici și letopisețe au determinat emiterea mai multor ipoteze privind anii de domnie ai întîilor voievozi din Moldova. De pildă, documentul de bază ce atestă existența statului feudal de sine stătător Moldova este o diplomă emisă la 2 februarie 1365 din cancelaria regelui Ungariei, Ludovic cel Mare, diplomă în care se spune că Bogdan și fiii lui... adeseori rătăcind de la statornicia dreptei credințe... a plecat pe ascuns... din zisul nostru regat al Ungariei în suspomenita noastră țară moldovenească, pe care încearcă s-o păstreze [pentru sine]. *Deci, în mod sigur, la 2 februarie 1365, Bogdan voievod înfăptuise actul cunoscut în istoriografie și rămas în conștiința poporului sub numele de* descălecat. *Dar cînd s-a petrecut acest eveniment? În 1359, cînd în Moldova a avut loc o răscoală și cînd — consideră o parte a istoricilor — Bogdan a stabilit primele legături cu populația de la Răsărit de Carpați? În 1361, ori în 1363 cînd conjunctura internațională (Ungaria și Polonia se aflau în conflict) ar fi facilitat trecerea unor români maramureșeni peste munți? Sau, poate, venirea lui Bogdan s-a petrecut chiar în 1365, înainte de 2 februarie, cînd s-a emis documentul amintit mai sus? Iată tot atîtea întrebări, cărora, deocamdată, nu li se poate da un răspuns categoric. Dar chiar o dată stabilit anul descălecării lui Bogdan vodă nu am epuiza necunoscutele legate de perioada sa de domnie. Care a fost durata ei? Patru ani, cît indică* Letopisețul de la Putna *și* Cronica moldo-polonă *sau șase ani cît se notează în* Cronica anonimă *și în* Cronica moldo-rusă? *Dar domnia lui Petru I cît s-a întins? 12 ani — cum spune* Cronica anonimă *sau 16 — cum menționează celelalte izvoare?*

Din încercările de a elucida toate aceste întrebări s-au ivit și diferitele variante cronologice pe care le-ați remarcat în diferite publicații, inclusiv în paginile revistei noastre. Desigur, dintre aceste variante una singură este cea corectă. Pînă la documentul care va autentifica corectitudinea uneia dintre variante să reținem, deocamdată, efortul istoricilor de a descoperi, din puținătatea documentelor, adevărul.

Telegrafic, răspunsul la celelalte întrebări: 1) Nu noi, ci Dicționarul Larousse, *prima ediție situează începutul domniei lui Mihai Viteazul în 1592. În paranteze drepte autorul articolului dă data exactă. 2) În* Magazin istoric, *nr. 3/1974 am reprodus și noi legenda despre Vlad Țepeș. Dar ea nu se putea petrece în 1495, cum susțineți dv. căci voievodul era mort de aproape două decenii. 3) Felicitări pentru spiritul critic cu care citiți revista noastră.*

GARDA NAȚIONALĂ

VASILE BALU, *actor la Teatrul de stat din* Reșița, *ne trimite o fotografie-document din zilele cînd în Transilvania se pregătea unirea acesteia cu patria mamă, România. O reproducem, cu precizarea că ea reprezintă membrii Gărzii Naționale din satul Noul Român, jud. Sibiu. Peste frumoasele costume populare, aceștia poartă petrecută eșarfa tricoloră. Cei doi instructori ai Gărzii, proaspăt întorși de pe fronturile austro-ungare, mai poartă încă uniforma cezaro-crăiască.*

poșta mi

TURNUL EIFFEL

Reținem din nota trimisă de ing. DUMITRU STOENESCU, *din* București, *dedicată unui celebru monument arhitectural din capitala Franței (nr. 4/1974), Turnul Eiffel care, de curînd a împlinit 90 ani:* Înalt de 300 m, turnul a fost inaugurat la 31 martie 1899, cu prilejul Expoziției universale din acel an, cînd constructorul său, inginerul Gustave Alexandre Eiffel (1832-1923) a fixat drapelul Republicii Franceze în vîrful construcției. În ziua inaugurării, a fost vizitat de 7 000 persoane. În prezent, cca. 2,5 milioane vizitatori sînt atrași, anual, de monumentala construcție. Dar admirația n-a fost de la început unanimă. Încă din primele zile ale turnului, el a fost condamnat drept *inutil și monstruos* într-un memoriu semnat de mii de cetățeni și adresat municipalității pariziene. Printre semnatari: compozitorul Ch. Gounod, scriitorii Alexandre Dumas-fiul, Leconte de Lisle, Sully Prud'homme, Verlaine, Maupassant.

REX ULTIMUS MEXICANORUM

VASILE TOMESCU, *din* Tîrgu Mureș, *ne semnalează pe marginea articolului* Sfîrșitul împăratului aztec Montezuma *(nr. 4/1978) portretul de mai jos (imaginar) al ultimului suveran al străvechiului Mexic, reprodus din vol. VI al lucrării* Az ujkor Törtenete *(Istoria Contemporană), Budapesta, 1883.*

CU PUTEREA BUNEI CUNOȘTINȚE

Pornind de la contractele medicale publicate în nr. 10/1978 și 6/1979, DAN CORNELIU ZITTI, *din* București, *ne semnalează o traducere a jurămîntului depus în anul 1656 de medicul orașului Sibiu:* Jur și promit că voi sluji cu fidelitate, atît în timp de pace, cît și în timp de război, în aer sănătos, ca și în cel infectat, atît bogaților cît și săracilor, ziua și noaptea, atunci cînd voi fi solicitat, tuturor cetățenilor acestui oraș... să depun eforturi cu respectul cuvenit și după stabilirea cauzelor bolilor... cu puterea bunei mele cunoștințe și cu experiența în medicamente să caut binele pacientului și bolnavului, să-l vizitez des și să mă mulțumesc cu un onorar modest, după posibilitatea pacientului, să nu înmulțesc bolile, nici să le prelungesc.

DASCĂL LUMINAT ȘI CALD

Din arhiva prof. dr. doc. VLAD MAXIMILIAN, *din* București, *am depistat alăturata scrisoare a militantului și scriitorului Ion Pas, care relevă nu numai virtuțile actoricești, ci și atitudinea politică a artistului poporului Vladimir Maximilian:*

Iubite maestre și tovarășe Maximilian,

Dă-mi voie să mă alătur celor care te-au sărbătorit, felicitîndu-te cu prilejul împlinirii unei jumătăți de veac dăruită de Dumneata teatrului nostru. Țin să pun un accent și mai cald în felicitările și în urările mele de viață sănătoasă, îndelungată, plătind astfel într-o mică măsură tributul recunoștinței pentru nenumăratele momente de înaltă desfătare artistică pe care marele Dumitale talent mi le-a oferit de-a lungul anilor. Te-am văzut în *Suzana* acum patruzeci de ani și te-am văzut în *Medicul de plasă* acum cîteva săptămîni. Cred că puține au fost piesele în care ai jucat și pe care eu să nu le fi văzut, impresionat de fiecare dată de creațiile Dumitale. Puțini la număr sînt artiștii noștri și artiștii străini care să fi abordat cu deopotrivă talent toate genurile teatrului!

Eu salut în Dumneata și pe tovarășul meu drag de Partid, devotat cauzei clasei muncitoare.

Și mai salut în Dumneata, iubite maestre și tovarășe, pe colaboratorul meu prețios de la minister, dascălul luminat și cald al studenților Conservatorului pe care pentru întîia oară, în persoana Dumitale, l-a condus un actor.

Să trăiești!

Ion Pas

10 Febr [uarie] 1950

UN PRIETEN

Printre personalitățile străine care au susținut cauza românilor, asistînd în 1894 la procesul memorandiștilor, s-a aflat — *cum ne scrie dr.* IORGU POPESCU, *din* Craiova — omul politic, filozoful și etnograful francez Louis Marin (1870-1960). În septembrie 1937, după ce prezidase la București lucrările Congresului internațional de antropologie și etnografie, Louis Marin a fost oaspetele Clujului, primind cu acest prilej titlul de cetățean de onoare al orașului.

Cristian POPIȘTEANU

CERERI ȘI OFERTE

OCTAVIA PANAITESCU, str. Albatros, nr. 8, bl. E-12, ap. 25, Mangalia, *solicită: nr. 1-4/1967, 9/1975, 1-12/1976; oferă: nr. 5/1967, 5/1968, 4/1969, 10/1973, 8/1974, 6/1977.*

SILVIU IAMBOR, aleea Dispensarului, nr. 12, bl. 16 A, ap. 7, Tomis Nord V, Constanța, *solicită: nr. 7/1978, 1/1979.*

G. VĂDUVA, str. Sold. Croitoru, nr. 78, București, *oferă colecția completă.*

GH. MINCULESCU, str. Profetului, nr. 22, București, *oferă: nr. 3, 4, 6, 9-12/1968, 1-12/1969, 1-7/1970, 2-12/1971, 1-8/1972.*

NICOLAE STĂNESCU, Calea Cîmpulung, bl. 36 A, ap. 32, Tîrgoviște, *oferă colecția 1975-1977.*

ELISABETA MELNIC, str. Crișan, nr. 14, Ocna Mureș, jud. Alba, *oferă colecția completă.*

TRAIAN CROITORU, str. Gheorghieni, nr. 202, bl. N, ap. 50, Cluj-Napoca, *oferă: nr. 10-12/1976, 1-12/1977, 1-4/1978.*

CONSTANTIN BOSSIE, str. N. Gane, nr. 21, Iași. *oferă: nr. 7/1967, 5-8/1969, 2,3/1970, 12/1972, 12/1973, 4/1975.*

PETRACHE OANĂ, str. V.I. Lenin, bl. 16, ap. 9, Moinești, jud. Bacău, *oferă colecția 1969-1978.*

MATEI M. MIHĂIESCU, com. Milcov, sat. Gologanu, jud. Vrancea, *solicită: nr. 1-5/1976; oferă: nr. 1-5/1970, 10/1972, 10/1973, 7/1978.*

GH. GIUVELCĂ, str. Tînăra Gardă, nr. 37, bl. 7, ap. 25, Brașov, *oferă: nr 3-12/1977, 2-4/1978.*

PELIN GHEORGHE, str. Florilor, nr. 26, Bacău, *solicită: nr. 2/1979.*

ELENA MARIN, str. Răducanu, nr. 5, Tg Ocna, jud. Bacău, *solicită: nr. 2, 3/1967.*

CONTENTS (Romanian History) **C. POPIȘTEANU** November 1979: The 12-th Congress of the R.C.P. • **C. PETCULESCU, O. MATICHESCU** History Highlights of the Romanian Communist Youth • **GH. I. IONIȚĂ** The Communist Party — Leader of the People's Antifascist Fight • **N. CONSTANTIN** October 1944: The Last Fascist Invaders Kicked Out From Romania • **I. SPĂLĂȚELU** Scornicești: Four Centuries of History • **V. SĂHLEANU, GH. BANU** Vitality of Our People • **G.G. POTRA** N. Titulescu Alongside the Republican Spain • **N. MINEI** The Belgian Minister in Bucarest on the Iron Guard (II)

SOMMAIRE (Histoire roumaine) **C. POPIȘTEANU** Novembre 1979: le XII-e Congrès du P.C.R. • **C. PETCULESCU, O. MATICHESCU** Répères pour l'histoire de la Jeunesse communiste roumaine • **GH. I. IONIȚĂ** La Lutte antifasciste du peuple roumain sous la direction du parti communiste • **N. CONSTANTIN** Octobre 1944: les derniers occupants fascistes chassés du territoire roumain • **I. SPĂLĂȚELU** Scornicești: Quatre siècles d'histoire • **V. SĂHLEANU, GH. BANU** La Vitalité de notre peuple • **G.G. POTRA** N. Titulescu à côté des républicains espagnols • **N. MINEI** La Garde de fer vue par le ministre belge à Bucarest (II)

СОДЕРЖАНИЕ (Румынская история) **К. ПОПИШТЯНУ** Ноябрь 1979-ого г.: XII-ый Съезд Р.К.П. • **К. ПЕТКУЛЕСКУ, О. МАТИКЕСКУ** Страницы истории Коммунистического Союза Молодёжи • **ГХ.Г. ИОНИЦЭ** Р.К.П. — руководитель антифашистской борьбы румынского народа • **Н. КОНСТАНТИН** 25 октября 1944-ого г.: Последние фашистские оккупанты изгнаны с румынской территории • **И. СПЭЛЭЦЕЛУ** Скорничешть: Четыре столетия истории • **В. СЭХЛЯНУ, ГХ. БАНУ** Жизнеспособность румынского народа • **Г.Г. ПОТРА** Н. Титулеску поддерживает дело республиканской Испании • **Н. МИНЕЙ** Бельгийский дипломат в Бухаресте о Железной гвардии (II)

INHALT (Rumänische Geschichte) **C. POPIȘTEANU** November 1979: der XII. Kongress der R.K.P. • **C. PETCULESCU, O. MATICHESCU** Aus der Geschichte des Rumänischen Verband der Kommunistischen Jugend • **GH.I. IONIȚĂ** R.K.P.—Leiter des antifaschistischen Kampfes des rumänischen Volkes • **N. CONSTANTIN** 25. Oktober 1944: die letzten faschistischen Besetzer vom rumänischen Territorium verjagt • **I. SPĂLĂȚELU** Scornicești: 400 Jahre Geschichte • **V. SĂHLEANU, GH. BANU** Die Vitalität unseres Volkes • **G.G. POTRA** N. Titulescu unterstützt die Sache des republikanischen Spaniens • **N. MINEI** Der belgische Minister in Bukarest über die Eiserne Garde (II)

SUMARIO (Historia rumana) **C. POPIȘTEANU** Noviembre de 1979: el XII° Congreso del Partido Comunista Rumane • **C. PETCULESCU, O. MATICHESCU** De la historia de la Juventud Comunista de Rumania • **GH. I. IONIȚĂ** El P.C.R. — dirigente de la lucha antifascista del pueblo rumano • **N. CONSTANTIN** el 25 de octubre de 1944: Los últimos ocupantes fascistas arrastrados del territorio rumano • **I. SPĂLĂȚELU** Scornicești: 400 años de historia • **V. SĂHLEANU, GH. BANU** La vitalidad del pueblo rumano • **G.G. POTRA** Titulescu apoya la causa de España republicana • **N. MINEI** El ministro belga en Bucarest habla sobre la organización Guardia de hierro (II)

ABONNEMENTS : ILEXIM — Departamentul export-import presă, București, strada 13 Decembrie, nr. 3, P.O.B. 136-137, telex : 11226

magazin istoric

București, Intrarea Ministerului, nr. 2, parter — Sectorul 1, Oficiul poștal nr. 1, Căsuța poștală 1-702, Cod 70 100, telefon 16 68 72.

REDACTORI : Gheorghe David, Florentina Dolghin, Ioan Dragomirescu, Ioan Lăcustă, Ioana Ursu-Năstășel, Ana-Maria Șerbănescu, Marian Ștefan
SECRETAR RESPONSABIL DE REDACȚIE : Valeriu Buduru
PREZENTAREA ARTISTICĂ: Radu Ion Popescu
TEHNOREDACTOR : Anton Tănase
CORECTURA : Georgeta Apreotesei, Constanța Avram

Apare lunar, se găsește de vînzare la chioșcurile de difuzare a presei. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali, difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate. Prețul unui număr — 5 lei, abonamentul pe 6 luni — 30 lei, pe un an — 60 lei.

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii" — București

42 427

a

b

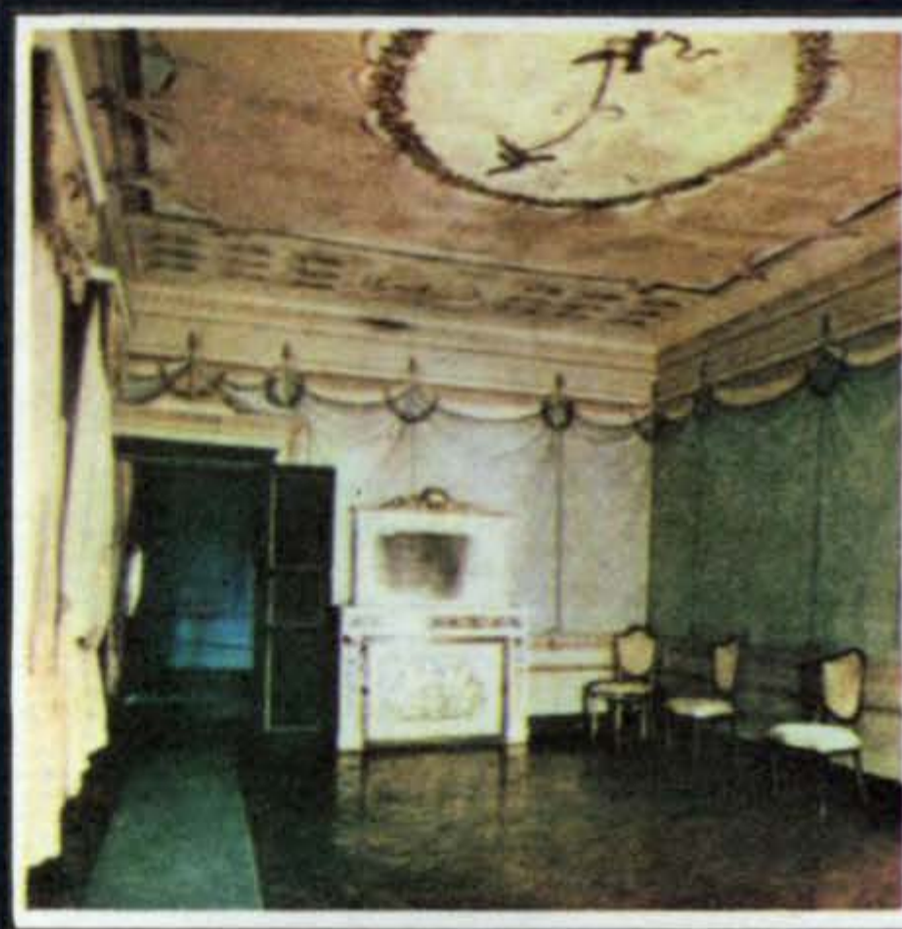

c

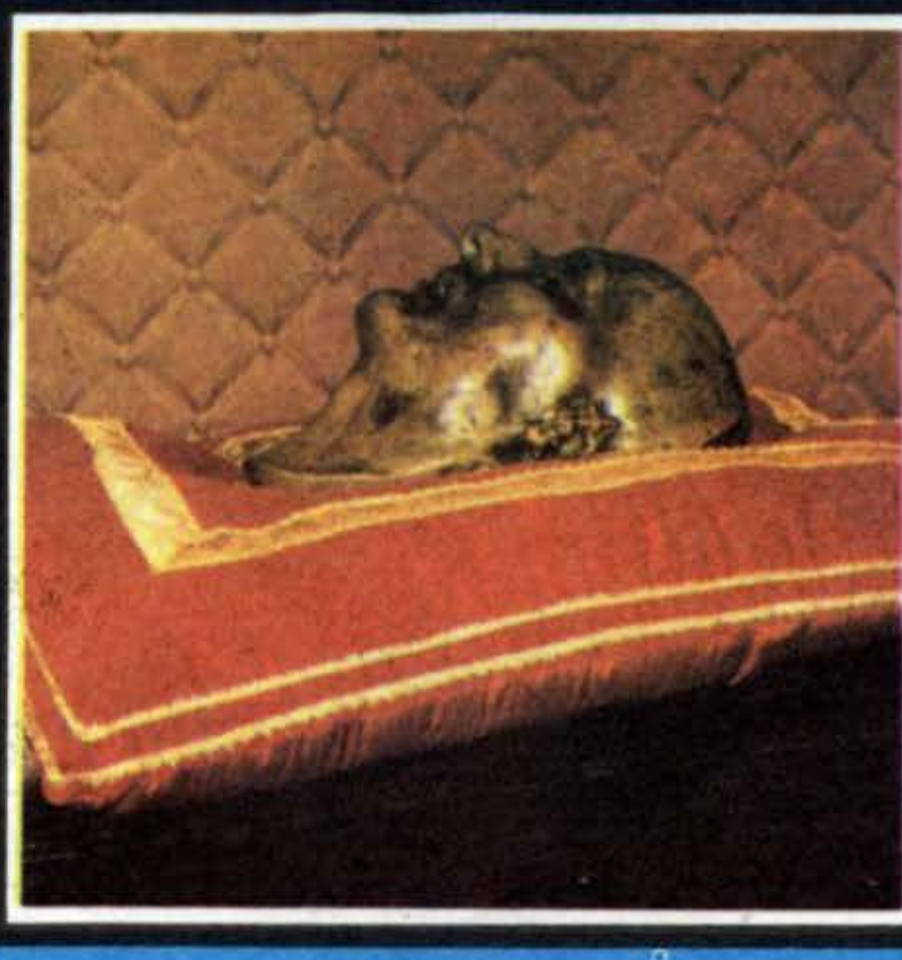
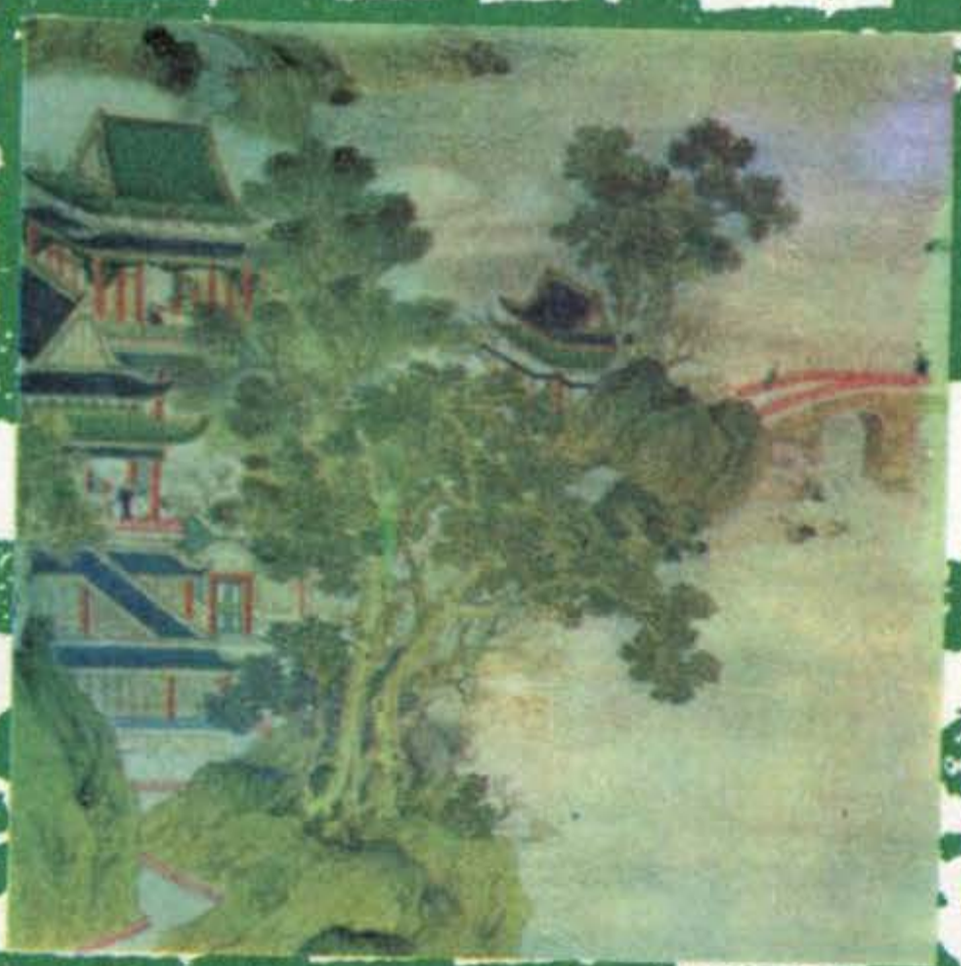
d